İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MİKROFİNANS UYGULAMALARI VE FONLARIN ETKİNLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve USLU

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Tezli Yüksek Lisans Programı

MAYIS 2018

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MİKROFİNANS UYGULAMALARI VE FONLARIN ETKİNLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve USLU

403161018

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Oktay TAŞ

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 403161018 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Merve USLU, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "MİKROFİNANS UYGULAMALARI VE FONLARIN ETKİNLİĞİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Oktay TAŞ**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Şebnem BURNAZ**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek TEKER

Işık Üniversitesi

Teslim Tarihi : **04 Mayıs 2017**

Savunma Tarihi : **24 Mayıs 2017**

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Türkiye'deki mikrofinans sisteminde fonların dağıtılması sürecinin katılımcılar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Özellikle mikrokredi ve mikrotasarruf desteklerinin baz alınarak yapıldığı bu çalışmada hem kırsal hem kentsel alanda saha çalışmaları yapılmıştır.

Öncelikle, tezin planlanması, araştırma süreci, yürütülmesi ve tamamlanmasında ilgisini ve desteğini esirgemeden bilgi,yetenek ve deneyiminden yararlandığım, yönlendirmeleriyle tezimi bilimsel temellere dayandırarak tamamlamamı sağlayan sayın hocam Prof. Dr. Oktay Taş'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca saha çalışmalarında bana yardımcı olan Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi (TGMP) personellerine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Mayıs 2017

Merve Uslu

(Endüstri Mühendisi)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **v**
KISALTMALAR ..... **xi**
TABLO LİSTESİ ..... **xiii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xv**
ÖZET ..... **xvii**
SUMMARY ..... **xix**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Tezin Amacı 1
1.2. Tezin Araştırma Soruları 2
1.3. Tezin Kapsamı 3
1.4. Tezin Yöntemi 5
2. MİKROFİNANS SİSTEMİ **9**
2.1. Tanımlar 9
2.1.1. Mikrofinans 9
2.1.2. Mikrokredi 10
2.1.3. Mikrogirişimci 11
2.1.4. Mikrosigorta 11
2.1.5. Mikrotasarruf 12
2.1.6. Mikrofinans Kuruluşu 12
2.2. Sistemin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi 14
2.3. Temel Prensipler, Özellikler ve Amaç 15
2.4. Hedef Kitle 18
2.5. Mikrokredinin Amacı 18
2.6. Mikrofinansman Fon Kaynakları 20
2.6.1. Devlet ve yardım kuruluşlarının destekleri 20
2.6.2. Ticari krediler 21
2.6.3. Ticari banka garantileri 22
2.6.4. Mevduatlar / Tasarruflar 22
2.6.5. Hissedarlık / Sermaye artırımı 23
2.6.6. Tahvil ve bono ihracı ile menkul kıymetleştirme 24

3. MİKROFİNANS İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR 27
3.1. Mevcut Çalışmalar 27
3.2. Kredi Metodolojisi 29
3.2.1. Bankalar 30
3.2.2. Kredi kooperatifleri 31
3.2.3. Sivil toplum örgütleri 32
3.2.4. Devlet fonları 33
3.3. Dünya Uygulamaları 33
3.3.1. Asya 33
3.3.2. Afrika 38
3.3.3. Avrupa 39
3.3.4. Amerika 41
3.3.5. Uluslararası mikrofinans kuruluşları 44
3.4. Türkiye Uygulamaları 45
3.4.1. Türkiye Halk Bankası A.Ş. 45
3.4.2. T.C.Ziraat Bankası 46
3.4.3. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü 47
3.4.4. Kredi Garanti Fonu A.Ş. 47
3.4.5. KOSGEB 48
3.4.6. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu 49
3.4.7. MAYA 50
3.4.8. Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi 53
3.4.9. Türkye İsrafı Önleme Vakfı 54
3.4.10. Türkiye Kalkınma Vakfı 55
3.4.11. Tarım Kredi Kooperatifleri 56
3.4.12. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri 56
4. MİKROFİNANS UYGULAMALARINDA FONLARIN ETKİNLİĞİNE İLİŞKİN SAHA ÇALIŞMASI 59
4.1.Hibe 59
4.2. Faizli Kredi 61
4.3. Tasarruf 61
4.4. Fonların Etkin Dağıtılmasına Yönelik Araştırma 63
4.5. Çalışma Alanı 65
4.6. Hipotezler 66
4.6.1. Alınan destek hipotezleri 66

4.6.2. Alınan destek ile bölgesel alan hipotezleri 68
4.6.3. Başvurma amacı hipotezleri..... 69
4.7. Türkiye'de Mikrofinans Uygulamaları Araştırma Bulguları..... 70
4.7.1. Temel Bulgular..... 70
4.7.2. Alınan destek tipleri hipotez sınamaları 76
4.7.3. Alınan destek tipleri ve bölgesel alan etkileşimleri hipotez sınamaları.... 84
4.7.4. Başvurma amacı ve bölgesel alan etkileşimleri hipotez sınamaları 102
5. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 107
KAYNAKLAR..... 111
EKLER..... 113
4. Faktör ve Güvenilirlik Analizi..... 113
4.1. Müşterilerin Desteklerle Alakalı Yeterli Bilgiye Sahip Olması ile İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları..... 113
4.2. Müşterilerin Karşılaştıkları Problemlerle İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları 115
4.3.Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları..... 118
4.4. Anket Soruları.....124
ÖZGEÇMİŞ..... 131

KISALTMALAR

ABİGEM : Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi

ACP : Accion Communitaria Del Peru

AFMIN : Africa Microfinance Network

ASA : Association for Social Advancement

BAAC : The Bank of Agriculture and Agriculture Cooperatives of Thailand

BNB : Banco do Nordeste do Brasil

BRI : Bank Rakyat Indonesia

BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BM : Birleşmiş Milletler

CGAP : Consultative Group to Assit the Poor

DB : Deutsche Bank

FINCA : Foundation for International Community Assistance

GTZ : The Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit

IADB : Inter American Development Bank: Amerika Kıtası Kalkınma Bankası

IFFAD : Uluslararası Fon ve Tarımsal Gelişim Organizasyonu

İŞGEM : İş Geliştirme Merkezi

KEDV : Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

KGF : Kredi Garanti Fonu

KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

MFK : Mikrofinans Kuruluşu

MYRADA : Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Acentası

NABARD : Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası

NLFC : National Life Finance Corporation

OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

SEWA : Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Kooperatifi

SFDP : Small Farmers Development Program

SHARE : Kırsal Yoksulların Eğitimle Bilinçlendirilmesi ve Yardım Edilmesi Derneği

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

SS : Sogesol

STÖ : Sivil Toplum Örgütleri

SYDTF : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

TBB : Türkiye Borsalar Birliği

TESK : Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu

TGMP : Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi

TİSVA : Türkiye İsrafi Önleme Vakfi

TKDK : Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TKK : Tarım Kredi Kooperatifleri

TKV : Türkiye Kalkınma Vakfi

UNDP : United Nations Development Programme

WB : Dünya Bankası

WWB : Women's World Banking

WWF : Çalışan Kadınlar Federasyonu

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.2: Katılımcıların Yaş ve Bölgesel Bilgileri..... 70
Tablo 4.3: Katılımcıların Medeni Durumları..... 71
Tablo 4.4: Katılımcıların Eğitim Bilgileri..... 72
Tablo 4.5: Katılımcıların Aldıkları Destek Tipleri..... 72
Tablo 4.6: Katılımcıların Haber Kaynakları..... 73
Tablo 4.7: Katılımcıların Yaptıkları İşler ve Başvurma Amaçları..... 73
Tablo 4.8: Katılımcıların Aldıkları Destek Tutarları..... 75
Tablo 4.9: Kadınların Destekleri Bireysel veya Grup Olarak Alma Tercihleri Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar..... 77
Tablo 4.10: Kadınların Destekler Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olmalar Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar..... 78
Tablo 4.11: Kadınların Grup Dayanışmasından Kaynaklı Problemler Karşılaşması Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar..... 79
Tablo 4.12: Kadınların Üyelikten Kaynaklı Problemler Karşılaşması Açısından Faizli,Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar..... 80
Tablo 4.13: Kadınların Amaçlarına Ulaşmaları Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar..... 81
Tablo 4.14: Post Hoc: Amaca Ulaşabilme Değişkeninin Destek Gruplarında Karşılaştırılması..... 81
Tablo 4.15: Descriptive Tablosu..... 82
Tablo 4.16: Kadınların Birikim Yapabilmeleri Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar..... 83
Tablo 4.17: Post Hoc: Birikim Yapabilme Değişkeninin Destek Gruplarında Karşılaştırılması..... 84
Tablo 4.18: Descriptive Tablosu..... 84
Tablo 4.19: Kadınların Bilgi Sahibi Olmaları Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 85
Tablo 4.20: Kadınların Karşılaştıkları Grup Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 89
Tablo 4.21: Kadınların Karşılaştıkları Üyelik Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 92
Tablo 4.22: Kaynakları Etkin Kullanılması ile Amaca Ulaşma Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 95
Tablo 4.23: Kaynakları Etkin Kullanılması ile Birikim Yapılması Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 98
Tablo 4.24: Kadınların Bireysel veya Grup Dayanışması Tercihleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 101
Tablo 4.25: Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Başvurma Amacı ve Bölgesel Alan Etkileşimi..... 103
Tablo A.4.1: Müşterilerin Desteklerle Alakalı Yeterli Bilgiye Sahip Olması ile İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları..... 113

Tablo A.4.2: Müşterilerin Karşılaştıkları Problemlerle İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları……115
Tablo A.4.3: Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları……118

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: Tez Araştırma Süreci 4
Şekil 4.1: Çalışma Akışı 63

MİKROFİNANS UYGULAMALARI VE FONLARIN ETKİNLİĞİ

ÖZET

İş sahibi olmayan veya düşük gelirli insanlar, yoksulluk sınırında oldukları için finansal hizmetlere ulaşma konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Bu tür insanlar teminatsızlık ve yetersiz gelirleri yüzünden temel finansal hizmetlere ulaşamamaktadır.

Düşük gelirli insanların finansal hizmetlere olan ihtiyacını karşılamak amacıyla mikrofinans sistemi ortaya çıkmıştır. mikrofinans sistemi sayesinde yoksul insanlara kendi kendilerine yetme imkanı verilmektedir.

Mikrofinans, kredi , tasarruf, sigorta ve para transferi gibi geniş yelpazede finansal hizmetler sunmaktadır. Bu alanda en yayın kullanılan hizmet mikrokredilerdir. Mikrokredi düşük gelirli insanara sunulan düük miktarlı ve düşük faiz oranlı kredilerdir. Bu krediler sayesinde yoksulluk seviyesindeki insanlar kendi işlerini yapabilir hale gelmekte veya işlerini genişletme imkanı elde etmektedir.

Mikrofinans kuruluşları yoksul kesime işlerini kurmaları veya varsa mevcut işlerini büyütmeleri için çok sayıda program sunmaktadır. En bilinen mikrofinans kuruluşları Grameen Bankası ve Dünya Bankası'dır. 1983 yılında kurulan Grameen Bankası'nın amacı, başlangıç sermayesine ulaşamayan insanlara bu şansı tanımak ve finansal market-yoksul bireyler arasındaki tutarsızlığı ortadan kaldırmaktır. Bu desteği sağlamak için teminat gerektirmeyen düşük miktarlı krediler verilmektedir. Dünya Bankası ise bu alanla ilgili olarak gelişmekte olan ülkelerde aktif olarak çalışmaktadır ve yaklaşık 16 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu sektörde Türkiye'de öne çıkan yerel kuruluş olarak Maya ve TİSVA örnek gösterilmektedir. Bu kuruluşlar kadınlara yönelik mikrofinans uygulamaları hayata geçirmektedir. Uygulamalar sayesinde kadınların gelirlerini artırmaları ve böylece daha iyi hayat şartları elde etmeleri hedeflenmektedir.

Literatürde mikrofinans alanında en çok mikrokredi hizmeti kullanılmaktadır ve aslında bu yüzden bu iki kelime aynı amlamda kullanılmaktadır. Son zamanlarda mikrotasarrufun önemi vurgulanmaya başlanmıştır. Bu tez çalışması, Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi (TGMP) aracılığı ile uygulanan mikrokredi ve mikrotasarruf çalışmalarına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir ve hedef olarak belirlenen kadınlara, fonların nasıl dağıtıldığı, ihtiyaç sahiplerinin hangi desteklerden yararlandıkları ve bu sürede karşılaştıkları problemleri ve fonları etkin kullanmaları ile ilgili olarak yapılmıştır. Aldıkları destek tiplerinin, destekler hakkında bilgi sahibi olmaları, karşılaştıkları problemler ve fonları veya kaynakları etkin kullanabilmeleri üzerinde etkili olup olmadığını ölçmek amacıyla analizler yapılmıştır. Çalışma iki bölgesel alanda gerçekleştirilmiş olup, İstanbul şubeleriyle kentsel, Sivas şubesi ile de kırsal alandaki saha çalışmaları yürütülmüştür. Bu saha çalışmaları yaklaşık 3 aylık bir sürede gerçekleşmiştir ve anket sonuçlarını içermektedir.

Alınan destk tiplerine göre kadınların bilgi sahibi olmaları, problemleri ve fonların etkinliği ölçülmüştür. Buna bağlı olarak bazı analizler yapılmıştır. Saha çalışması TGMP yardımıyla iki farklı alanda yürütülmüştür ve bu iki lokasyondaki katılımcılardan veriler toplanmıştır. Saha çalışmasında bölgesel alan kırsal ve kentsel olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu kapsamda İstanbul kentsel alan, Sivas kırsal alan olarak kullanılmıştır. Veriler toplanması için anket çalışması yapılmıştır. Daha öncede

belirtildiği gibi veri toplanması yaklaşık 3 ay sürmüştür ve bu süre boyunca 141 kadın ile görüşülüp veriler elde edilmiştir. Anket çalışmalarında hedef grupların profilini çıkarmak amacıyla kadınlara yaş, eğitim gibi kişisel bilgiler yöneltilmiştir. Yaş, eğitim ve farklı amaçlara sahip olma değişkenlerine bağlı olarak kurumun sunduğu standart yapının etkisi sorgulanmıştır. Ayrıca farklı kişisel özelliklere sahip insanların desteklerden yararlandıkları sürede karşılaştıkları problemlerde ve fonları etkin kullanmalarında benzerlik söz konusu olup olmadığı sorgulanmıştır.

Tez, 6 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tezin amacı,araştırma soruları, kapsamı ve yöntemi incelenmiştir. İkinci bölümde mikrofinans sistemi ile ilgili tanımlar, sistemin ortaya çıkışı ve gelişimi, temel prensipleri, özellikleri ve amacı, hedef kitlesi, mikrofinansman fon kaynakları anlatılmıştır. Bunlara bağlı olarak mikrokredinin amacına değinilmiştir. Bu bölüm aslında sistem ile alakalı bir literatür araştırması olarak görülebilir çünkü sistemin olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde literatür taraması ve dünyada ve ülkemizdeki uygulamalar anlatılmıştır. Mevcut uygulamalar ve bunların kimler, hangi kurum aracılığı ile yapıldığına değinilmiştir. Bu uygulamalar örneklerle açıklanmıştır. Dördüncü bölümde kredi ve tasarruf metodolojisi anlatılmıştır. Çalışma modeli ve kullanılan yöntemlere de değinilmiştir. Beşinci bölümde, TGMP çalışmasında fonların kadınlara dağıtılması sırasında ne kadar bilgi sahibi olduklarını ölçme, karşılaştıkları problemler ve ne kadar etkin kullanıldığını ölçme amacıyla analizler yapılmıştır. Detaylı sonuçlar ile bu analizler anlatılmıştır. Son bölüm olarak altıncı bölümde, özet kısmı, sonuçlar ve değerlendirmeler kısımlarına değinilmiştir.

Bu araştırmanın en önemli sonuçlarından birisi, kadınların aldığı destek tipleri yani fon kanalları, kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları, kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşmaları ve birikim yapabilmeleri üzerinde etkili iken diğer değişkenler üzerinde etkili değildir. Diğer bir sonuç ise, bölgesel alan moderatörünün bağımlı değişkenler üzerindeki etkisidir. Buna göre, bölgesel alan faktörü tek bir faktör olarak , kadınların destekler hakkındaki bilgi sahibi olmaları ve grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşmaları üzerinde etkilidir. Bu iki faktörün etkileşiminin ise bağımlı değişkenler üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Başka bir sonuç ise başvurma amacının bağımlı değişkenler üzerinde herhangi bir etkisi tek başına iken bulunmamaktadır. Bölgesel alan ise tek başına, bilgi sahibi olma, grup problemleri üzerinde etkili iken bu iki faktörün etkileşimi grup problemleri, kaynağın etkin kullanılarak amaca ulaşma değişkenleri üzerinde etkilidir.

Kadınların kaynakları etkin kullanmasında ve daha geniş kitlelere ulaşmada sıkıntılar yaşansa da TGMP'nin yaptığı bu çalışma sayesinde kadınlar daha aktif bir sosyal ve daha kaliteli ekonomik yaşama sahip oldukları gerçeği gözardı edilemez. Grup dayanışması sistemi iki bölgesel alan için farklı uygulamalar gerektirse de yardımlaşma ve komşuluk gibi değer kaybeden tanımları yeniden toplumsal hayatın içine katmaktadır.

MICROFINANCE IMPLEMENTATIONS AND EFFICIENCY OF FUND RESOURCES

SUMMARY

The unemployed or low-income individuals have some problems to benefit financial services from banks due to being below the poverty line. These kind of people are lacking in collateral and income as adequate as reaching the basic financial services.

Because of no access to services, microfinance system was founded to help these kind of people for being reached the financial services. The objective of microfinance is to give an opportunity to be self-sufficient of impoverished people.

Microfinance offers broad financial services to its customers such as credits, savings, insurance and money transfer. The most common service is microcredit which is described as providing small loans at a low-interest rate to low-income people. In this way, people who are below poverty line can start their own business or small entrepreneurs can improve their occupations.

Microfinance institutions (MFI) offers many activities and programs for impoverished people to start and expand their business. The most well-known microfinance institutions are Grameen Bank and World Bank. In 1983, Grameen Bank was founded and its goal is to support impoverished people to access the required initial capital and remove inconsistency between poor and financial markets. For supporting these people, it has loaned small amounts of money without needing collateral. The World Bank is mostly active in Developing Countries and it reaches at least 16 million low-income people. In Turkey, except those successful and prominent organizations, Maya and Turkish Foundation for Wate Reduction (TİSVA) have implemented some microfinance practices for women. Through their practices, they target to incline of women's income, provide better conditions for living, giving them more education opportunities. As the result of all the targets, women can gain both economic and social freedom.

According to the literature, in the microfinance implementations, microcredit services are mostly used and these words are also interchangeable. But recently, microsavings is the one of the most crucial service for being used as allocation of funds to needer. This study is made relying on the microsavings and microcredit practices of TGMP. The following issues are examined during the research: How the funds are allocated to targeted groups, which services are used, which problems are faced and their importance for the participants. Moreover, this study is made for determining whether funds are used effectively. The data that is conducted in the study is collected about three months. This collected primary data is analyzed through SPSS and survey results are considered.

The effect of the type of taken services are considered on knowledge about all kind of services, problem encountered and effective use of funds. Besides, some analyses are made to control the effects of taken services. The implementation of the study is made in two different areas through TGMP and the data is collected from these places. First one is İstanbul as an urban area while second location is Sivas as rural area. The data collection process proceeds about 3 months and 141 women participate to the study. The questions that are related with personal information of participant like age,

education levels are asked to determine the profile of the target groups. The effects of standard structure on the participants who have different ages, education levels and diversified purposes are identified. During taking the microfinance services, the problems of these participants who have different characteristics are detected. Their knowledge and efficient usage of the funds are also determined. With the help of those variables, the access of women to the required financial services is examined. Finally, depending on that, the survey results are acquired.

The study is consisting of 6 basic chapters. In first chapter, the objective of thesis, research questions, scope and method of thesis is mentioned. In second chapter, some required descriptions about microfinance system is clarified. Also, the occurrence of system and improvements, fundamental principles, specifications and purposes of the system, target groups and sources of funds are considered. In the parallel of the whole system, the purpose of the microcredit is thoroughly examined. This part can be seen as a literature review because of the fact that all positive and negative features of the system is mentioned. In third chapter, literature is reviewed and the practices of the microfinance especially microcredit in the world and our country is expressed. The features of existing implementations and institution which is responsible of the practices is mentioned. The practices of the world is clarified with regarding to continental basis while the practices is expressed on institutional basis. In forth chapter, the model and the method of the study is expressed after credit and saving methodologies are stated. In fifth chapter, the analysis conducted is clarified one by one. During providing the funds, the analyses are made to measure the knowledge of participants about the all types of services. Besides, some analysis about the problems which they could encounter and efficient use of funds are done. All analysis and detailed consequences of them is expressed in that part. In last chapter, summary, results and recommendations are detailed.

According to the literature, the problem is that most implementation is conducted in undeveloped countries. The successful implementations in those countries cannot be useful for developing or developed countries. For example, the example implementation of Bangladesh is copied in France but the results cause to disappointment. So the standard structure could be changed with regarding to condition of the countries. Besides, in the Turkey, microfinance implementations are similar with Bangladesh. As mentioned before, this standard structure is required to be reviewed for obtaining better consequences and reaching more people. Thus, the points that could be changed in the implementations and the efficient usage of the standard structure is searched for an answer after determining the effects of the supports to allocate the funds. For that, the survey is made through the knowledge of the women about all the supports types, the encountered problems and using of the funds efficiently.

One of the most significant results of the study is that type of taken services is effective on knowledge of participants about the all kind of services and supports, reaching the participant's purposes with using funds efficiently and making savings. It doesn't affect other variables except those. Moreover, another crucial result is related with the moderator effects of geographic area variable on the dependent variables. According to the results, geographic area variable affects knowledge of participants and the problems that occur because of forming group. The interaction of geographic area and types of services does not affect any dependent variables. Another result is related with purposes of participants to apply the support of TGMP. This variable does not individually affect any dependent variable. As mentioned before, geographic area is

effective on knowledge of participants and group problems. The interaction of these variables affects the group problems, reaching the purposes with using efficiently of funds by participants.

Even though some problems occur during utilizing funds efficiently for making savings and accessing more people, women don't only have better quality living conditions but also they have more active social life. Another remarkable point in terms of group solidarity is that although diversified implementations can be required for urban or rural areas, it helps to remind some important values which become almost meaningless such as cooperation and neighborhood.

1. GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı

Günümüzde gündelik kazancı bir dolardan az olan kişiler yoksul sınıfına girmektedir ve dünya genelinde bu sayı yaklaşık olarak beş kişiden birine denk gelmektedir. Yoksullukla mücadele için ortaya çıkan mikrofinans sistemi, az kazanan kişilerin geçimlerini, sağlamalarını, yeteneklerini ve bilgilerini geliştirerek kendi işletmelerini kurmalarını amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda mikrofinans, kredi, tasarruf gibi finansal hizmetleri kapsamaktadır.

Kaynak araştırması göstermiştir ki mikrofinans çalışmalarına yönelik olarak dünya genelindeki uygulamalara örnek olarak gelişmiş ülkeler ve gelişmemiş ülkelerden örnekler verilmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere ilişkin olarak örneklere saptanmamıştır. Türkiye'deki mikrofinans uygulamaları kısa bir geçmişe sahip olduğundan piyasa örnekleri çok cılız kalmaktadır. Ülkemizdeki uygulamalar için yapılan kaynak taramasına göre çoğu kaynak, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) gibi, konuya yuvarlak yaklaşmaktadır. Ancak en belirgin uygulamalar TGMP aracılığı ile yapılan çalışmalardır. Ayrıca bu kaynaklarda küçük ve orta büyüklükteki işletmelere (KOBİ) verilen kredilere atıfta bulunulmuştur ancak bu krediler, bankalar tarafından sağlanan ticari kredi niteliği taşımaktadır ve bir kısmı mikrokredilerin alanına girmemektedir.

Hedef kitlesi ekonomik özgürlüğü olmayan kadınlar olarak belirlenen mikrofinans sistemi, ülkemizde etkin olarak mikrokrediler ile sağlanmaktadır. Ancak gereken fonlar, ihtiyaç duyan kişilere ağırlıklı olarak sivil toplum örgütleri (STÖ) tarafından sağlanmaktadır. Devlet kurumları tarafından verilen krediler ise ağırlıklı olarak KOBİ'lere yöneliktir ve genel olarak mikrokredi olarak adlandırılmamaktır. Bu adlandırmaya tabii tutulmamasına rağmen bazı kurumların yaptığı programlar, özellikle Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

(KOSGEB) programları, niteliksel olarak mikrofinansmanın yaptığı işler ile uyumlu görülmektedir.

Tüm bu sorunlar ve bilgiler gözönüne alındığında, bu araştırma ile hedeflenen hedef kitle gözönüne alınarak fonların dağıtılmasında kullanılan destek tiplerinin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini incelemektir. Bağımlı değişkenler kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olması, karşılaştıkları problemler ve fonları ne kadar etkin kullandıklarını belirlemektir. Yani tezin amacı olarak ülkemizdeki uygulamalarda verilen fonların katılımcılara nasıl ulaştığı, bu süreçte hangi problemlerle karşılaştıkları ve bu kaynakları verimli bir şekilde kullanıp kullanmadıkları belirlenmiştir. Böylelikle hangi noktalarda aksaklık olduğu ortaya çıkmıştır.

1.2. Tezin Araştırma Soruları

Çalışmanın ana sorusu olarak : " TGMP tarafından verilen fonların dağıtılması sürecinin katılımcılar üzerindeki etkisi nedir?" belilenmiştir. Diğer bir deyişle, mikrokredi ve mikrotasarruf uygulamalarının, katılım ve geri ödeme süreci boyunca katılımcılar üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Bu kapsama bağlı kalarak aşağıdaki konular incelenmiştir :

- Mikrofinans sisteminin daha iyi anlaşılması için gereken tanımlar,
- Sistemin nasıl ortaya çıktığı ve özellikleri,
- Fon kaynaklarının neler olduğu,
- Mikrofinans uygulaması gerçekleştiren ulusal ve yabancı kurum ve kuruluşlar,
- Dünya genelindeki ve ülkemizdeki uygulamalar.

Tüm bu bilgiler ışığında, saha çalışmasında katılımcılara aşağıdaki konular ile ilgili sorular yöneltilmiştir:

- Kadınların mikrokrediye başvurma amaçları,
- Uğraştıkları işler,
- Aldıkları destekler ve bunların yeterli gelip gelmediği,
- Başvurmadan önce bütün destekleri inceleyip incelemedikleri,
- Ellerinde olsa neyi değiştirmek istedikleri,
- Geri ödeme sürecinde herhangi bir problemle karşılaşmaları,
- Uygulamalar ile amaçlarına ulaşmaları.

1.3. Tezin Kapsamı

Bu çalışma kapsamında, mevcut mikrofinans sistemi, mikrokredi uygulamaları, tasarruf kavramları incelenmiştir. Ülkelerin özelliklerine göre değişen uygulamaların başarılı olup olmama durumlarına göre değerlendirmeler yapılmıştır.

1980 sonrasında geliştirilen mikrofinans sistemi, yoksulluk problemi ile baş edilmesini sağlayan en önemli araç olarak görülmektedir. Bu çerçevede son yıllarda gerçekleştirilen uygulamalar ve bu uygulamalardaki olumlu ve olumsuz yönler irdelenmiştir.

Düşük gelirli insanlar için finansal hizmetlere ulaşmalarını sağlayan mikrofinans sisteminde, hangi kurum ve kuruluşların aktif olarak çalıştığı, bunu hangi kanallar aracılığı ile yaptığı incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında mevcut uygulamaların ulusal ve bölgesel olarak nasıl farklılaştığına da değinilmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde sorunu tanımlamak amacıyla sorunların belirlenmesinin ardından araştırma sorusunun nedenleri üzerinde durulmuştur ve bunlara bağlı kalarak çalışmanın amacı ve kapsamı belirlenmiştir. Bu çalışmanın ikinci bölümünde mikrofinans sistemine giriş yapılmıştır, konuyu daha iyi kavramak amacıyla gerekli tanımlar yapılmıştır ve sistemin ortaya çıkışı, gelişimi ve amaçları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde literatür araştırması, mikrokredi metodolojisi ile dünya ve ülkemizdeki uygulamalar anlatılmıştır. Ülkemizdeki uygulamalar kurum bazında incelenirken, dünyadaki uygulamalar bölgesel olarak incelenmiştir. Dördüncü bölümde çalışmanın modeli, kullanılan fonlama kanallları ve onlarla ilgili önemli bilgiler ve hipotezler açıklanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümünde modele uygun olarak tez çalışması yürütülmüştür ve genelden özele inilerek katılımcılar sayesinde hipotezlere uygun olarak yapılan mikrofinans uygulamaları incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde hipotezlerin sonuçlarına yer verilmiştir ve onlarla ilgili detaylı bilgilere ulaşılmaktadır. Sonuç bölümünde tez araştırmasının sonuçlarını yorumlamak ve bulgularını belirtmek için ise; kadınların aldıkları desteklere göre ne kadar bilgi sahibi oldukları, karşılaştıkları problemler ve uygulamaların etkinliği belirlenmiştir. Buna göre yapılan uygulamalardaki olumlu ve olumsuz noktalar belirlenerek ortaya konulmuştur.

Şekil 1.1'de yer alan süreç ile bu tezdeki araştırmalar yapılmıştır.

Mikrofinans Uygulamalarında Fonların Dağıtılması

Literatür Araştırması

Türkiyedeki ve Dünyadaki Uygulamalar, Kredi ve Tasarruf Hizmetleri

Türkiye'deki Uygulamalar (Kurumlara Göre)
Dünya'daki Uygulamalar (Kıtalara Göre)

Mikrofinans Sisteminde Yer Alan Önemli Kuruluşlar

- Dünya Bankası
- Grameen Bank

Türkiyede'deki Grameen Bank Uygulamaları

Türkiye'deki Bölgesel Alanlara Göre

Kırsal Bölge- Sivas TGMP Şubesi

Kentsel Bölge- Istanbul Beyoğlu ve Bağcılar TGMP Şubesi

Desteklerin kadınlar üzerindeki etkilerini inceleyerek uygulamlardaki doğru ve eksik yönleri belirlemek

Şekil 1.1: Tez Araştırma Süreci

1.4. Tezin Yöntemi

Bu çalışma kapsamında mikrofinans sisteminde önemli yer tutan mikrokredi ve mikrotasarruf baz alınarak, hedef kitle tarafından alınan desteklerin onlar üzerindeki etkisi incelenmiştir üzerindeki etkisi incelenmiştir ve buna göre geliştirilmesi gereken noktalar belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında kadınların başvurdukları ve yararlandıkları destekler hakkında bilgi sahibi olmaları, karşılaştıkları problemler ve fonları etkin kullanmaları ile ilgili sorular yöneltilmiştir ve ölçülmüştür. Bun desteklerin bu sayılan bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi istatiksel olarak analiz edilmiştir ve sonuçlara çalışmanın ileri bölümlerinde değinilmiştir. Ayrıca TGMP uzmanlarından görüşler alınmış ve bu verilerin çalışmaya eklenmesi ile anlamlı, bütünlüklü ve bilimsek bir sonuca ulaşılmıştır.

Bu çalışmada yapılan niceliksel araştırma, TGMP'den destek alan kadınların verileri ile yapılmıştır. Çalışmada bölgesel alan moderatör olarak belirlendiği için kırsal ve kentsel olarak ayırma önemli bir nokta olarak vurgulanmalıdır. Kent saha çalışmasında TGMP İstanbul Bağcılar ve Beyoğlu şubesi aracılığı ile Çatalca, Esenler,Şişli bölgeleri hedef olarak seçilmiştir.Kırsal saha çalışmasında Sivas şubesi aracılığı ile merkezdeki ve civar köylerdeki kadınlar ile iletişime geçilmiştir. Buradaki personeller ile uzman görüşmesi yapılmıştır. Tezin birincil amaçları,

- Destekten yararlanan kadınlara yönelik genel hatları ile bir profil oluşturmak,

TGMP'nin mevcut uygulamasında standart prosedürler hakimdir. Kırsal veya kentselde fark olmaksızın verilen tutarlar, vadeler, şartlar aynıdır. Aslında hedeflenen bu standart yapı gerçekten iyi işliyor mu yoksa kadınların niteliklerine, tanımlayıcı unsurlarına göre bir özelleştirmeye gidilmeli mi sorusuna cevap bulmaktır. Bu yüzden öncelikle kadınların aldıkları destekler hakkında yeteri kadar bilgi sahibi oldukları sorgulanmıştır. Buna bağlı olarak karşılaştıkları problemler ve en sonda ise bu problemlere rağmen kaynakları ne kadar etkin kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca birkaç soru aracılığı ile kadınların yaşadıkları problemler ve faydalar baz alınarak bazı tercih soruları yöneltilmiştir. Bu yüzden kırsal ve kentsel olarak ayırdığımız bölgelerde kadınların yaşlarına, eğitim durumlarına, amaçlarına, yaptıkları işlere vb tanımsal özelliklerde ortalama bularak kadınların genel profilleri ortaya çıkarılmıştır.

- Fonların kadınlara dağıtılması sürecinde, başlangıçta kadınların yeterli araştırmayı yaptıklarını, bilinçli olarak bu desteklere başvurduklarını belirlemek.

Mikrofinans sistemi özellikle mikrokredi ile ön plandadır. Ancak verilen bu mikrokredilerin meblağsı ilk başlarda 700 TL gibi az bir miktardadır ve faiz oranı bulunmasa da hizmet bedeli olarak bu tutarın %15 fazlası müşterilerden alınmaktadır. Bu az tutara ve yüksek bedele rağmen kadınların bu hizmete ilgisi fazladır. Bu şartların farkında olarak işe başladıkları sorgulanmıştır. Ayrıca genel olarak mikrofinans hizmetleri özellikle mikrokredi bilgisi komşu veya akraba aracılığı ile yayılmaktadır. Bu haberdar olma şeklinde kadınların mikrokredi ile alakalı yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları ve bu fonlama şekilleri yani alınan destek tipleri arasında herhangi bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

- Kadınların bu süre zarfında karşılaştıkları problemlerin belirlenmesi,
- Kadınların elde ettikleri bu fonları etkin kullanıp kullanmadıklarının belirlenmesi.

Çalışmanın konusu alınan destek tiplerine bağlı kalarak mikrofinans uygulamalarını içermektedir. Bu kapsamda ,

- Fonlama şekilleri olarak hibe, faizli ve faizsiz kredi ve tasarruf hizmetleri incelenmiştir. Ancak hibe kategorisinde girşimciler hedef olarak belirlense de KOSGEB ile yeterli iletişim sağlanamadığı için hibe kısmı analize dahil edilmemiştir. Ancak uygulamaları anlatırken niteliksel olarak benzerlikler taşıdığı için değerlendirmeye alınmıştır. İleride bölümlerde bahsedilen bu niteliksel ve sayısal bilgiler ikinci veri olarak derlenmiştir, daha detaylı bilgiler sunabilmek amacıyla. Bunun dışında diğer fonlama yöntemlerinde daha önce de bahsedildiği gibi TGMP ile çalışılmıştır. Bunun nedeni ise ülkemizde mikrokredi ve mikrotasarruf anlamında en yaygın ağ bu kuruma aittir ve MAYA gibi mikrofinans alanında önemli olan diğer kurumlar fon sıkıntısı yaşadığı için çoğu şubesini kapamak zorunda kalmıştır. Örneğin, MAYA İstanbul ve Kocaeli gibi şubeleri kapatarak sadece Eskişehir'de aktif olarak çalışmaktadır. Buna bağlı olarak üye sayısında azalış söz konusudur.

Uzman görüşmeleri TGMP şube müdürleri ile yapılmıştır ve daha çok sürekliliğin nasıl sağlandığı ve mikrokredilerin geri ödemelerindeki başarısı üzerine olmuştur. TGMP'de de diğer kurumlarda olduğu gibi fon sıkıntısı yaşanmaktadır. Örneğin eski üye olarak sayılan kadınlara daha yüksek tutarlı krediler verildiği için eski müşterilere

kredi verme süreci ağırdan alınmaya başanmıştır. Eskiden birkaç haftada hazırlanan krediler şimdi aylarca ihtiyaç sahibine verilememektedir. Bu yüzden bu kredilerin doğru tutarlarda doğru kişilere verilmesi için ciddi bir planlama ihtiyacı doğmuştur. Ama şunu belirtmek gerekir ki yukarıda bahsedilen kaynak problemlerine rağmen kadınların geri ödemelerde başarılı oldukları ve TGMP açısından paranın batması gibi bir durumun yaşanmadığı vurgulanmıştır.

Tüm bunlar ele alındığında süreklilik kavramı kurum için önemli hale gelmektedir. Sürekliliğin sağlanması için şubeler tarafından yapılan birkaç çalışma vardır. Örneğin, Morkoz markası adıyla Dermocol markasınıı kozmetik ürünlerinin ve Saflon markasının tencere, tava gibi mutfak araç ve gereçlerinin distribütörlüğünü yapmaktadır. Üyelere piyasa fiyatından daha uygun fiyata satılan bu ürünler sayesinde kadınlara taksitler halinde ödeme yapabilme imkanı verilmektedir. Böylelikle bu uygulama hem kadın hem TGMP açısından yararlı hale gelmektedir.

Çalışma kapsamında karşılaşılan sorunlardan en önemlisi KOSGEB ve bankalar ile sağlıklı bir iletişim kuramamak olmuştur. Aslında hedeflenen sadece TGMP aracılığı ile değil, KOSGEB, Halk Bankası gibi girişimcilik hibesi veren kurumlardan da veri toplamaktı. Ancak prosedürlerden ve yaklaşımlarından dolayı KOSGEB ve bankalardan veri elde edilememiştir. Ekler bölümünde yer alan anket soruları sadece TGMP' ye uygulanan anket sorularıdır. Diğer kurumları baz alarak hazırlanan anket sorularında bir takım eklemeler bulunmaktadır ve ondan yararlanılmadığı için eklenmemiştir.

2. MİKROFİNANS SİSTEMİ

2.1. Tanımlar

Mikrofinans sistemi ve uygulamalarına geçmeden önce konunun daha iyi anlaşılması ve bütünsel bir yapı oluşturmak için bilinmesi ve vurgulanması gereken bazı kavramlar vardır. Bu kısımda sırasıyla bu kavramlara değinilecektir.

2.1.1. Mikrofinans

Mikrofinans, düşük gelirli bireylerin iş kurabilmeleri ve işletmelerini geliştirmeleri amacıyla verilen kredi, tasarruf ve sigorta gibi finansal hizmettir. Ayrıca para transferleri, emeklilik gibi konular da bu kavram içinde yer almaktadır.

Mikrofinans, belirli bir gelir seviyesinin altındaki bireylere yardım ve hibe yerine sivil toplum örgütleri, kredi kooperatifleri, banka olmayan finansal aracılar(leasing, factoring, forfating) veya ticari bankalar tarafından onların tüketim ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, üretim yapabilmelerine yardımcı olacak meblağlarda kredi kullandırılmasıdır. Mikrofinans strajesi ile hedeflenen asıl amaç, gereken düşük miktarlı kredileri bireylere sağlayarak, bireylerin refah seviyesini artırmaktır. Uzun soluklu amaç ise böylelikle gelişen küçük işletmeler ile kişi başına düşen milli gelirin ve büyüme oranının artması hedeflenmektedir.

Bir araştırmaya göre mikrofinans, iş yapma fikri olup gelir getirici bir faaliyette bulunmak üzere, küçük bir başlangıç sermayesine ihtiyacı olan ancak ihtiyaç duyduğu bu sermayeyi klasik yollarla elde edemeyen yoksul insanlara kredi imkânı verilmesidir.

Mikrofinans 1970' li yıllarda sivil toplum örgütleri mikrokredi hizmeti vererek işe başlamıştır ve bu yüzden dar tanımı olarak mikro işletmelere operasyonlarında kullanmaları için verilen krediyi ifade etmektedir. Ancak tam ve kapsamlı bir tanım olarak iş kurmak için finansman arayan mikro işletmeleri değil, tüketim ihtiyaçlarını karşılamaları, konut, eğitim gibi durumlar için kredi, tasarruf, sigorta ve para transferi

hizmetlerini ifade etmektedir. Bu noktada şu çıkarım yapılmaktadır: dar kapsamlı bir mikrokredi ve mikrofinans tanımı aynı şeyi ifade etmektedir. Ama kapsamlı bir mikrofinans tanımında mikrofinans mikrokrediyi kapsamaktadır. Ayrıca mikrokredi sadece küçük işletmelere sağlanan bir kredi gibi görülmemelidir çünkü her türlü ihtiyacın giderilmesi için düşük gelirli insanlara verilmektedir.

Mikrofinans uygulamaları 2000 yılından sonra hızla büyümüştür dünya genelinde. Dönüşüm sürecinin başında arz odaklı kredilerden oluşurken, günümüzde talep odaklı ve sürdürülebilir kredi, tasarruf, sigorta ve para transferi hizmetlerine dönüşmüştür. Bu uygulamalar sivil toplum örgütleri, yatırım şirketler, ticati banklar, mikrofinans bankaları, tarım ve kredi kooperatifleri, leasing şirketleri, sigorta şirketleri gibi kurumlarla başarılı bir şekilde hayata geçirilmiştir.

Düşük gelirli bireyler üretim sürecinde yer almadıkları için finansal araçlara ulaşamazlar ancak mikrofinans sistemi sayesinde çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşlarının aracılığı ile bu kesimi finansal araçlara ve olanaklara legal bir şekilde ulaştırmak hedeflenmektedir. Bu sayede hem bu kişileri üretime sevk ederek bireysel olarak ekonomik bağımsızlıkları sağlanacak hem de ülke bazında bakıldığında yeni işgücü ve üretimin artması ile ekonomik kalkınma gibi makro hedeflere ulaşılmak istenmektedir.

2.1.2. Mikrokredi

Akıllarda mikrofinans ve mikrokredi kelimeleri aynı anlama gelmektedir. Bunun nedeni olarak mikrofinans 1970'li yıllarda mikrokredi hizmeti vererek işe başlamış olması gösterilmektedir.

Mikrokredi, bireylerin işletmelerini kurmaları için gereken sermayeyi, işin yapılması için gereken makinelerin, malzemelerin tedariği gibi amaçlarla kredi sağlanmasıdır. "Mikro" kelimesinin kullanılma sebebi ise verilen kredilerin ticari banklarla veya diğer finansal kurumların sağladığı kredilerle kıyaslandığında daha düşük meblağlarda olmasıdır. Ancak bu meblağlar ülkeden ülkeye değişmektedir .

Ancak mikrofinans, kredi, tasarruf ve sigorta işlemlerini içeren finansal hizmetler dizisidir ve kapsamı mikrokrediden daha geniştir. KOBİ'lere veya girişimcilere işlerini devam ettirmeler veya iş kurmaları için küçük krediler sağlamak yanında düşük gelirli insanların ihtiyaçlarını karşılamak, risklerden korunmalarını sağlamak,

geleceklerini garanti altına almak için tasarruf, emeklilik, kredi, sigorta ve para transferi gibi hizmetler sunmaktadır.

Literatürde yer alan Türkiye İsrafi Önleme Vakfı (TİSVA)'nın tanıma göre mikrokredi, ticari bankaların kurallarına uygun olmayan düşük gelirli insanlara yönelik, kefalet ve ipotek işlemlerine gerek duymayan bir borçlandırma sistemidir. Yani mikrokredi klasik bankacılık yolları ile kredi sağlayamayan bireylere - kredibilitesi düşük, teminat ve kefil gösteremeyen, riskli müşteri profiline sahip- geri ödemek koşulu ile verilen küçük meblağlı kredilerdir.

Mikrokredi sistemi ise birbirini tanıyan ve grup baskısının oluşması için 5 ve 8 kişilik gruplara, grup üyelerine bireysel olarak verilen kredi sistemidir. Bireyin itibarı ve iş fikri teminat olarak kabul edilmektedir. Amaç, grup içinde ortak sorumluluk vererek kişilerin birbirlerlerinin garantörü olmasıdır. Kredi ödemeleri her hafta eşit miktarlar olarak yapılmaktadır ve sonraki dönemlerde kredi çekmek için önceki kredilerin sorunsuz ve düzenli bir şekilde ödenmesi gerekmektedir.

2.1.3. Mikrogirişimci

Aziz Akgül'ün tanımına göre mikrogirişimci "ekonomik ve sosyal refahını geliştirmek maksadıyla gelir getirici bir faaliyette bulunan ve ekonomik faaliyetleri nakdi sermayesinden ziyade emeğine dayanan, kazancı geçimini sağlamaya yetmeyen veya asgari ölçüde sağlamaya yetmeyen veya asgari ölçüde karşılamaya yetecek derecede az olan gerçek kişi girişimcileri" ifade eder.

2.1.4. Mikrosigorta

Asya Kalkınma Bankası'nın tanımına göre mikrosigorta düşük gelirli bireyler için hazılanan düşük primleri olan, kişinin ihtiyacına, gelirine ve risk düzeyine göre düzenlenebilen onları risklerden korumak amacıyla geliştirilen mekanizmadır. Risklerden kasıt kaza, hastalık, aile bireylerinden birinin ölümü, doğal afet gibi durumlardır**.** Mikrogirişimcilerin karşılaşması muhtemel riskleri minimize ederek, işlerine odaklanmalarını sağlamaktadır.

2.1.5. Mikrotasarruf

Küçük meblağlardaki paraların saklanıp insanların ilerde kullanmalarını sağlayan bir hizmettir. Emeklilik, yaşlılık gibi gelecekle ilgili yatırım yapmalarını, beklenmedik durumda oluşabilecek masrafları karşılamak için ve ayrıca eğitim için kullanmalarına imkan sağlamaktadır.

2.1.6. Mikrofinans Kuruluşu

Mikrofinans kuruluşları, mikrogirişimcilere ayni ve nakdi finansman sağlamak üzere faaliyet göstermekte olan kuruluşları ifade etmektedir. Bazı durumlarda geleneksel finans kuruluşları yapısına sahip olan mikrofinans kuruluşları (MFK), düşük gelirli insanlara hizmet verirken kar amacından çok sosyal amaçlı hareket etmektedir. Mikrofinans kuruluşlarına örnek olarak topluluk, kurum ve sivil toplum kuruluşları gibi yapılar örnek olarak verilebilir. Bu yapıların ilkeleri ve yapıları genellikle farklıdır.

Üç tip MFK vardır, formel yapı- resmi-, yarı informal yapı ve informel-gayri resmi-yapı da olabilmektedir. Formel kuruluşlar, sadece genel kanun ve düzenlemelere değil, özel banka düzenlemeleri ve denetimlerine tabidir. Aşağıda bahsedilen kuruluşlar resmi yapılara örnektir:

- Kamu kalkınma bankası: Tarım ve sanayi gibi stratejik sektörlere finansal hizmet sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Genellikle sübvansiyonlu kredi vermektedir. Müşterileri büyük işletmelerdir. Yabancı kalkınma ajansları için iyi bir partner olarak görünmektedir, sadece fon sağlama açısından değil, örgütsel yapıyı, finansal yönetimi ve tasarladıkları ve sağladıkları hizmetlerin geliştirmek ve yeniden şekillendirmek açısından dan yabancı ajanslara yardımcı olmaktadır.
- Özel kalkınma bankası: Gelişmekte olan ülkelerde yer alan özel kategoride yer almaktadır. Ticari standartlarda riskli işlerde büyük sermaye açığını kapayarak ekonomik kalkınmayı sağlamak asıl amacı olarak söylenebilir. Ticari bankalara göre daha az sermayeye ihtiyaç duyarlar ve vergilerden ve kanuni karşılıklardan muafiyetleri olduğu için avantajlıdır.
- Tasarruf bankası ve posta tasarruf bankası: Genellikle sahipleri kamu ve özel olarak karışıktır. Bazılarında ise sahipleri belediyelerdir ve Peru'dakiler buna örnek olarak verilebilir. Bazılarında ise sahipleri halktır mesela Gana'daki kırsal

bankalar küçük ve yerel niteliktedirler ve oradaki yerel halk onların sahipleridir. Sadece mevduat alırlar ve para transferi hizmeti sağlamaktadır. Mevduat fazlalığı, kamu menkul kıymetlerine yatırılır ya da devlet hazinesine transfer edilmektedir. Çoğu posta tasarruf bankası o ülkenin posta idaresinin bir parçasıdır. Mikrofinans aktiviteleri açısından çekici gelmesinin nedenleri merkeziyetççi olmaması ve böylece yerel halk tarafından düzenlenmesi, küçük yerel işletmelere hizmet etmesidir. Mesela Perudaki bazı tasarruf bankaları hedef kitleye yönelmiş başarılı finansal kuruluşlardır.

- Ticari bankalar: Kısa ve uzun dönemli ödünçlere odaklanan formel finansal kuruluşlardır. Tipik bir ticari bankanın mikrogirişimcilere ve küçük çiftçilere sağladığı hizmet ve deneyim sınırlıdır ama son zamanlarda geleneksel ticari banka anlayışından farklılaşmak amacıyla bu hizmetleri sunmanın önemi üzerinde durulmaktadır. Downscaling, ticari bankaların düşük gelirli insanlara hizmet sunulmasına dayalı olan yeni yaklaşımı tanımlayan teknik bir terimdir. Mesela Latin Amerika'da Amerika Kıtası Kalkınma Bankası (IADB) tarafından mikro global programlar denenmektedir. Russia Small Businnes Fund, European Bank for Reconstruction and Development (Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası) tarafından kurulmuştur. Her iki örnekten de anlaşılacağı gibi ticari bankalar dikkatli seçimler ve analizlerden geçer ve bunun sonucu olumlu olursa, küçük departmanlar ve mikro fonlar sağlamaları amacıyla teknik yardımlar ve fon kaynağı elde edebilirler.

Yarı formel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve esnaf-sanatkar, tarım kredi kooperatiflerinden oluşmaktadır. Faaliyet gösterdikleri ülkenin mevzuatına göre çalışmaktadır. Genel kanunlar açısından, ticaret kanunu dahildir ve bu duru baz alındığında formel yapıdadır ancak banka düzenlemeleri ve denetimine göre formel değildir.

Resmi olmayan kuruluşlar: Kuruluş olarak nitelendimek aslında yanlıştır. Ne genel kanun ne de özel banka kanunları uygulanmamaktadır. Kamu otoritesinin denetimi söz konusu değildir. Tefeci, tüccar, toprak sahibi ve benzerleri (tefeciye benzetilir), dönen tasarruf ve kredi birlikleri(çalışma grupları, çok amaçlı yardımlaşma grupları), aile ve arkadaşlar.

2.2. Sistemin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

1950'ler ile beraber, ülkelerin kimisi tek başına kimisi de Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası (WB) veya uluslararası kuruluşların , Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi, yardımıyla yoksulluk kavramını ortadan kaldırmak için çeşitli uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Mikrokredilerden önce sübvanse edilmiş kredi programları yoksul kesimlerin ihtiyaçlarını karşılamaları, iş firsatlarından yararlanmaları gibi nedenlerle uygulanmaktadır. Sübvanse krediler, zayıf ödeme disiplini ve ihtiyacı olanlara ulaşmaması nedenleri ile başarılı olamamıştır. Bunun gibi birçok başarısız denemeden sonra mikrofinans uygulaması en önemli uygulama olarak görülmektedir. Yoksul kesimi üretim sürecinin aktif oyuncularından biri haline getiren mikrofinans, hem kalkınma sağlamak hem de yoksullukla mücadelede etkin bir sonuç elde etmek amaçlarıyla uygulamaya başlanmıştır.

1974 yılında temelleri Bangladeş'te atılan mikrofinans sistemi, Muhammed Yunus tarafından ortaya çıkmıştır. O dönem Bangladeş'in kıtlıkla boğuşması, ekonominin kötü yönetimi gibi nedenlerle yoksulluk üst sınırlardadır. Ayrıca bankalardan hizmet alamayan ve tefecilere giderek sermaye elde etmeye çalışan yoksul insanlar için birikim yapmak ve geçimlerini sağlamak zordu. Yunus'a göre bu kesimin yeterli bilgiye ve yeteneğe sahip olmalarına rağmen yoksul olma nedeni sermayelerini ellerinde tutumamalarıdır.

1976 yılında yerel bir bankanın desteği ile proje olarak yürütülen mikrokredi uygulaması, üç yıl sonra bankaların desteği ile hizmetler, geniş bölgelere yayılmıştır. 1983 yılında GB'nin kurulması ile birlikte alışılmamış bir banka sistemi ile kırsal kesimdeki yoksul kesimin ihtiyaçlarını karşılamak ve başlangıç sermayesi sağlamak hedeflenmiştir. Bununla bağlantılı olarak kredi alan kadınlar kar elde ettikçe birikim yapmaya başlaması, bu birikimlerin yatırıma dönüşmesi ve yatırımlarla birlikte yoksulluğun ortadan kalkması uzun vadede planlanmaktadır. Tüm bunlar sonucunda mikrokredi uygulamaları dünyanın her yerinde başarılı şekilde uygulanmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, mikrokredilerin geri dönüş oranları en düşük 98% gibi yüksek bir orana sahiptir.

Sonuç olarak mikrofinans yoksul kişilerin temel ihtiyaçlarını gidermelerini sağlamaktadır. Bunun yanında finansal hizmetlere ulaşan bireylerin ekonomik refahının artışı ve girişimlerinin, işlerinin tutarlı bir şekilde büyümesi söz konusudur.

Kadın girişimcilerin desteklenmesi ile cinsiyet ayrımcılığına engel olma ve ailedeki refahın artırılması hedeflenmektedir.

2.3. Temel Prensipler, Özellikler ve Amaç

Mikrofinans uygulamaları dünya genelinde farklı şekillerde uygulanmaktadır ancak genel hatları ile taşıdığı özellikler şu şekilde sıralanabilir :

- Küçük meblağlarda verilen krediler ve tasarruflar,
- Teminat gerekmeksizin grup sistemine dayalı sosyal teminatlar,
- Geri ödeme durumuna bağlı olarak sonraki kredilerin meblağlarında artış,
- Müşterilerin sürekli takibi ve gerektiği zaman krediden farklı desteklerin verilmesi.

Mikrofinans uygulamalarının artması ve sonuçların doğru ve sistematik bir şekilde değerlendirilmesi için 28 kamu ve özel kalkınma kuruluşunun katılımı ile Consultative Group to Assit the Poor (CGAP) kurulmuştur. Forster'a göre, "Temel Mikrofinans Prensipleri" isimli bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın önemi, BM tarafından yapılan G-8 zirvesine katılan ülke liderleri tarafından onaylanmış ve desteklenmiş olmasıdır. Bu çalışmaya göre temel prensipler şu şekildedir:

a) Yoksul kesimin sadece kredi değil diğer finansal hizmetlere de ihtiyacı vardır. Yoksulluk olmayan insanlar gibi yoksul kesim uygun, esnek ve bütçeleriyle doğru orantılı finansal hizmetlere ihtiyaç duymaktadır. Yoksul kişilerin sadece krediye değil ayrıca para transferi, tasarruf ve sigorta gibi hizmetlere erişiminin sağlanması gerekmektedir.
b) Mikrofinans yoksullukla mücadeleye karşı güçlü bir araçtır. Yoksul bireylerin finansal hizmetlere erişim sağlaması ile gelirlerinin artması, yatırım yapması ve dışsal etkenlere karşı kendilerini koruyabilmesi amaçlanmaktadır. Mikrofinans yoksul kişilere günü kurtarmaktan ziyade, geleceklerini planlamaya, beslenmeye, barınmaya, çocuklarının eğitimine ve sağlığına yatırım yapmaya izin vermektedir.
c) Mikrofinans, yoksul kişilere hizmet veren finansal sistem kurmak demektir. Gelişmekte olan ülkelerde populasyonun çoğunluğu yoksul insanlardan oluşmaktadır ancak bu kesim aynı zamanda temel finansal hizmetlere en zor şekilde ulaşmaktadır. Mikrofinansın çok sayıda yoksul bireye ulaşması için finansal sektörle entegre olması gerekmektedir.

d) Mikrofinans, geniş kitlelere ulaşması için süredürülebilir yapıda olması gerekmektedir. Çoğu düşük gelirli birey, güçlü bir kuruluşun bulunmamasından ötürü ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kaliteli bir finansal hizmet alamamaktadır. Bu hizmetlerin sağlanması için kuruluş açısından, maliyetlerin karşılanmasına yönelik bir ücret belirlenmesi gerekmektedir. Kuruluş açısından, donörlere bağımlı olmadan hedeflenen hacime ulaşmak için masrafların karşılanmasından başka yol yoktur. Maliyetlerini karşılayabilen kuruluşlar, uzun vadede hizmetlerini artırmaya devam edebilir. Finansal sürdürebilirliği başarma işlem maliyetinin azaltılması, müşteri ihtiyaçlarına yönelik daha iyi ürünler ve hizmet sunulması ve bankacılık hizmetlerinden yararlanamayan çok sayıda yoksul bireye ulaşmak için yeni yollar bulmak anlamına gelmektedir.

e) Mikrofinans sayesinde kalıcı lokal finansal kuruluşlar kurulmaktadır. Şöyle ki, düşük gelirli insanlara ihtiyaç duydukları finansal hizmetleri sunmak için yerel kuruluşların kurulması gerekmektedir. Bu kuruluşlar sayesinde yerel birikimler elde edilerek, bu birikimlerim kredi olarak tekrar kullanılmakta ve diğer hizmetler müşterilere sağlanmaktadır. Zamanla olgunlaşan yerel mikrofinans kuruluşlarının, kamu ve kalkınma bankalarının oluşan donörler ve hükümet finansmanına olan bağımlılığı giderek azalacaktır.

f) Mikrofinans her zaman ve her durumda en iyi cevap değildir. Düşük gelirli, geri ödeme imkanı olmayan kişiler kredi dışında başka desteklere de ihtiyaç duyabilmektedir. Bu seçenekler maddi sorunların çözümünde daha etkin rol oynayabilmektedir. Örneğin, küçük ölçekli bağışlar, iş ve eğitim programlar gibi hükümet destekleri de bulunmaktadır.

g) En yüksek değerden hesaplanan faiz oranları, düşük gelirli kişilerin kredi almalarının önündeki engellerden biridir. Ancak kredi sağlayanlar açısından bakılırsa, çok sayıda verilen küçük tutarlı kredilerin sağlanmasındaki maliyet, az sayıdaki büyük tutarlı kredilerin oluşturulmasındaki maliyetten daha fazladır. Örneğin, 20.000 TL için oluşan işlem maliyeti ile 2000 TL için oluşan işlem maliyeti aynıdır. Mikrofinans sunucuları, bankaların belirledikleri ortalama bir faiz oranının üstünde bir oran belirlemedikleri taktirde işlem maliyetlerini karşılayamamaktadır. Fon kaynakları hükümet destekleri ve donörlerden gelen meblağlar ile sınırlı kalacaktır. Hizmetlerin faiz oranlarını hükümet belirlediği zaman ise düşük oranlar belirlenmektedir ve bu durumda mikrofinans sunucuları işlem maliyetlerini karşılayamamaktadır. Bu yüzden bu gibi uygulamalardan

kaçınılması gerekmektedir. Ayrıca, mikrofinans sunucuları yüksek faiz oranı belirlemektedir ve bunlar etkin olmayan operasyonların maliyetlerini, kredi kullanan kişilerden karşılatmak için kullanılmamalıdır.

h) Hükümetler, finansal hizmetlere erişim için uygun ortamları oluşturmakla yükümlüdür, direkt hizmet sağlamak yerine. Birikimleri korumaya yönelik politikalar benimsenmelidir. Süreklilik sağlanmayan sübvanse kredi programları ve yüksek temerrütlü kredi programları piyasaları bozmaktadır. Bunlardan kaçınılması gerekmektedir. Ayrıca yeterli veya alternatif fonların olmadığı durumlarda, hükümet, garanti bir fon oluşturabilir. Bu fonlar sağlam ve bağımsız mikrofinans kuruluşları için sürekliliğin sağlanmasında uygun bir araç olabilir.

i) Donörler, mikrofinans kuruluşları için bağış, kredi, sermaye gibi destekleri sağlamaktadır. Bu destekler, MFK'lerde iki şekilde kullanılmalıdır. Birincisi, kuruluşların kapasite oluşturmaları, ikincisi ise mikrofinans sektörünü destekleyici yapıları oluşturmak ve örnek uygulamaları desteklemek olarak açıklanabilir. Bu yapılar ile kastedilen, kredi derecelendirme şirketleri, kredi büroları ve denetim şirketleridir. Eğer kişilere ulaşımda zorluk söz konusu ise daha uzun dönemli donör desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden, donörlerin amacı, mikrofinans ile finansal kesimi bir araya getirmek olmalıdır. Uzmanlarla berababer projelerin oluşturulması ve uygulanmasına destek vermelidir. Bu projelerin fon desteği olmadan, sürdürülebilirliğini hedefleyen realist planlar olmalıdır.

j) Mikrofinans, sosyal amaçlar ve bankacılığın birleştiği bir alandır. Bu yüzden güçlü kuruluşların ve sağlam yöneticilerin eksikliği en önemli engeldir. İhtiyaç duyulan sistemler ve yeterli kapasite oluşturulması gerekmektedir. MFK'lere yapılan yatırımlar, bu sistemlerin ve kapasitenin gerçekleşmesinde de kullanılmalıdır, sadece para transferleri hedeflenmemelidir.

k) MFK'ler, performansları ölçüldüğü ve açıklandığı taktirde en iyi şekilde çalışmaktadır. Kuruluşlar için finansal performans göstergeler, faiz oranları, kredilerin geri ödenmesi ve finansal etkinlik olarak açıklanabilir. Sosyal performans göstergeleri ise ulaşılan müşteri sayısı ve onların yoksulluk sınırları olarak gösterilmektedir. Bu göstergelerin açıklanması gerekmektedir ve bunlara bağlı olarak yatırımcıların, denetçilerin, müşterilerin kendi masraflarını, risklerini ve kazançlarını değerlendirmeleri beklenmelidir.

Mikrofinans sistemi ülkeden ülkeye farklı özellikler taşısa da genel hatları ile taşıdığı özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Küçük miktarlı kredi ve tasarruflar,
- Genellikle kayıt dışı sektörde faaliyet gösteren yoksul müşteri kitlesi,
- Klasik teminat yapısı yerine grup sistemi gibi sosyal teminatlar,
- Geri ödeme performansına göre daha yüksek tutarlı kredilere ulaşma imkânı,
- Kredi verilen müşterilerin sürekli takibi ve gerektiğinde krediden farklı desteklerin sağlanması.

Bu özelliklere bakılarak şu çıkarım yapılmaktadır; mikrofinans sistemi kredilendirme süreci, hedef kitle ve amaçlar açısından klasik bankacılık sisteminden farklıdır (Forster ve Pytkowska, 2003).

2.4. Hedef Kitle

Mikrofinans temel sosyal hakları olmayan grupların finansal ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Bu gruba kadınlar, emekliler, mülteciler, küçük çiftçiler ve mikrogirişimciler dahil edilmektedir. Genellikle mikrofinansta borç alıcılar, kendi işinde çalışan ve ev tabanlı girişimcilerdir yani sabit gelirleri yoktur. Bu girişimciler iki gruba ayrılabilir: kırsal ve kentsel olmak üzere. Kırsal alanlarda, alıcılar genelde küçük çiftçiler ve ucuz mal ticareti, yiyecek üretimi gibi küçük gelirler elde edilen aktivitelerle uğraşanlar kişilerdir. Kentsel alanda ise mikrofinans aktiviteleri daha çeşitlidir ve alıcılar genelde esnaf, hizmet sağlayıcılar, zanaatçı, işportacılar ve KOBİ'lerdir. Ancak mikrofinansın müşteri odaklılığı bölgeden bölgeye değişmekteidr. Örneğin, Latin Amerika'da mikrofinans kalkınma programı gibi değil, iş geliştirme amacıyla kullanılmaktadır. Ticari bir bankanın şubesidir ve yoksul kesimden ziyade daha çok KOBİ'lere odaklanmıştır. Asya'da ise yoksul popülasyonu fazla olduğu için,özellikle de kırsal kesimde, mikrofinans kaçınılmaz olarak yoksul insanlara hizmet eden bir araç haline gelmiştir.

2.5. Mikrokredinin Amacı

Mikrokredi ile amaç, klasik bankacılık sistemi ile kredi alamayan düşük gelirli kişilerin ekonomik hayata katılmaları ve gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarını sağlamak için gereken sermaye ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu proje ile amaç, finansal

hizmetlere ulaşamayan kişilerden oluşan hedef kitleyi korumak ve onların hem ekonomik hem sosyal hayata katımalarına yardımcı olmaktır.

Mikrofinans sisteminin amaçlarına yönelik iki yaklaşım ön plandadır. Birincisi kurumsal yaklaşım ve ikincisi refahçı yaklaşım olarak açıklanmaktadır.

Kurumsal yaklaşıma göre, düşük gelirli kişilerin kredi alabilmeleri için izlenmesi gereken en iyi yol, bu amaca hizmet eden resmi finansal kuruluşlarının sayısının artmasıdır. Bu artan sayı sayesinde hem daha fazla kişiye ulaşılacak hem de en yoksul kesime bile erişim kolaylaşacaktır. Örnek olarak Bank Rakyat (BRI) ve Banco Solidario (Bolivya) verilmektedir. Onlara göre projenin limiti, dünya genelindeki yoksul kişilerin sayısıdır. Bu sayı yoksulluk sınırının altında kalan bireylerden oluşmaktadır ve büyük ölçekli bir mikrofinans sistemi ortaya çıkmaktadır bu yaklaşıma göre. Bu genişletilen kapsam ile varolan mikrofinans sistemi, ortaya çıkacak talebi karşılayamayacaktır. Bu nedenle, amaca ulaşmada yetersiz kalan MFK'lerin yerine daha büyük ölçekli finansal kuruluşların bulunduğu yeni bir yapılaşma ihtiyacından bahsedilmektedir. Bu yapılaşmada mikrofinansın başarısı için kurumsallaşma birinci öncelik olarak görülmüştür. İkinci olarak ise sürdürülebilir bir yapı için finansal yeterliliğin önemi üzerinde durulmuştur.

Refahçı yaklaşımda ise en yoksul kesime erişim yollarına, kendi kendilerine nasıl yetebilir hale geleceklerine ilişkin noktaların bulunmasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Refahçılara göre, mikrofinansın temel amacı, mümkün olan en fazla sayıda yoksul bireye ulaşmak ve onları ekonomik hayata kazandırmak olmalıdır. Onlara göre, kurumsalcılar mikrofinans sistemini ticari bir hale getirmişlerdir. Çünkü karlılık amacı güden bir yapı, hem mikrofinans sisteminin ruhuna ters düşmektedir hem de amaca doğru hizmet etmeyecektir. Diğer bir eleştiri noktası da, MFK'lerin uygulamaları bir yana bırakarak kurumsal performansa önem vermeleri ve görüntü olarak ticari bankalardan farklarının kalmayışıdır. Son olarak eğer finansal süreklilik sağlanırsa, sisteme destek veren donörlerin sayısında azalma olacağı yöndedir.

Yukarıdakiler ışığında görülen şudur ki, yoksullukla mücadelede varolan makro programlara kimi zaman tamamlayıcı kimi zaman alternatif yol olarak düşünülen mikrofinans sistemi,kendi içinde amaca ulaşma konusunda farklı fikirlere ayrılmaktadır.

2.6. Mikrofinansman Fon Kaynakları

Mikrofinansın etkin bir şekilde kullanılması için belirlenen kalkınma politikalarının yanında hedeflenen amaçlara uygun olan finansal kaynakların da belirlenmesi gereklidir. Bu finansal kaynaklar incelendiğinde ulusal finansal kaynaklar ve uluslararası finansal kaynaklar olarak iki kategori yapılabilir.

- Ulusal finansal kaynaklar:
    - Kamusal kaynaklar
    - Özel sektör kaynakları
    - Şirketin özsermayesi

- Uluslararası finansal kaynaklar:
    - Avrupa Birliği fonları
    - Uluslararası kuruluşların kaynakları (WB, Asya Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası)
    - Uluslararası özel finansal kuruluşların kaynakları (bankalar, yatırım ve fon şirketleri gibi)
    - Çift taraflı anlaşmalara dayanan kredi, hibe gibi finansal kaynaklar

Bu kaynaklar, ülkenin finansal kurumlaşma düzeyi ve hedefler doğrultusunda belirlenen kalkınma politikaları etkin kullanılabilir. Etkin bir mikrofinans sistemi için düşük maliyet en önemli unsurlardandır ve düşük maliyetli fonun tam zamanında temin edilmesi gereklidir. Bunun yanında finansal kaynağın taşıdığı riskin az olması ve maliyet üzerindeki etkileri bilinmelidir. Sonuç olarak sürekliliği sağlanan, düşük maliyetli ve riski az olan kaynaklar, yerel düzeyde finansman hizmetlerini sunmak için gereklidir. Bu anlatılanlar ışığında ele alınabilecek kaynaklar:

2.6.1. Devlet ve yardım kuruluşlarının destekleri

Bu kaynağın kapsamı, devlet destekleri ve yardım kuruluşlarından sağlanan bağışlar/hibeler ve yardım amaçlı (borçlar/krediler)fonlardır. Bağış yapanlar , MFK'lerin bankaların dikkatini çekebilmeleri için mali anlamda yeterli olmaları gerektiği görüşündelerdir. Başlangıçtan kuruluşa kadar olan dönemde mikrofinans programları kolayca ulaşabilecekleri, uygun vadeli kaynağa gereksinim duymaktadır. Bu yöntemin asıl amacı, teminat eksiği olanlar için başlangıç sermayesi sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda devletler tarafında sübvansiyon programları uygulanmaktadır ve girişimcinin varlığını devam ettirebilmesi için destek vermektedir. Bu desteklerde önemli olan üç unsur vardır; doğru zamanlama, miktar ve programın şartları. Program süresince destekler sağlanır ve desteklerde devamlılık söz konusu değildir.

Devlet ve yardım kuruluşlarının desteklerinde karşılaşılan bir takım sorunlar vardır. Kaynak sıkıntısı, yardım derneklerinin azlığı, devlet desteklerinin tutarsızlığı nedenleri, mikrofinansman fonu olarak sübvansiyon ve yardım borçlandırmalarının kullanılması önünde en büyük engellerdendir. Mikrofinansın amacı az meblağlı ama yüksek hacimde kredi dağıtmaktır ama bunun için yenilenebilen, durağanlığı fazla ve yüksek miktarda kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Zamanında temin edilemeyen kaynaklar, mikrofinansın üzerine düşen görevleri yerine getirememesine neden olur. Ek olarak, dolaylı olarak da kurumun imajının azalmasına ve kredi teşviklerinin azalmasına neden olur. Yani sürdürülebilirliği sağlamak için piyasa tabanlı bir teşvik yoktur. Ayrıca MFK'ler müşteri odaklı olmaktan çok yardım kurumu odaklı olurlar ve müşterinin algısı da buna göre olur.

2.6.2. Ticari krediler

Mikrofinansın diğer fon kaynaklarından biri ticari kredilerdir ve kredi kuruluşlarının aracılığı ile piyasadan sağlanırlar. Ticari kredilerin avantajları arasında kaynak sürekliliğinin sağlanması, idari maliyetinin az olması ve farklı opsiyonlar sunması vardır. Bu yöntemle kaynak sürekliliğinin sağlanması, istenilen zamanda yüksek hacimde taleplerin karşılanmasına imkan sağlar ancak iyi bir yönetim gereklidir. İyi bir yönetim ve performans yani verimli süreçlerle ve risk yönetiminin doğru yapılması ile yapı, profesyonel finansmana dönüşebilir.

Diğer taraftan ticari kredilerde borçlanma maliyetlerinin fazla olması sebebiyle kısa vadeli işlemler tercih edilmektedir. Bankalar, her ne kadar geniş bir fon yelpazesine sahip olsalar da, borçlanmaktan kaçınırlar ve düşük maliyetli tasarruf toplamayı benimsemişlerdir.

Ek olarak, ticari kredilerde teminat veya ipotek şartı vardır. Mikrofinans kuruluşlarının teminat yetersizliği, sistemin ticari kredilere ulaşmasındaki en büyük engellerdendir. Bu sebepler doğrultusunda, mikrofinans kuruluşları açısından ticari borçlanmalar akla gelen ilk fon kaynaklarından biri değildir.

2.6.3. Ticari banka garantileri

Bazı ülkelerde mikrofinans programlarına üye olmayanlardan tasarruf kabul edilmez. Bu durumda mikrofinans sektörü ile ülkenin finans sistemi entegre edilir ve gereken fon ticari bankalardan sağlanabilir. Sosyal nedenler ve pazar paylarını genişletmek isteyen ticari kuruluşlar, MFK'leri destekleyebilir. Ancak MFK'lerin şeffaf ve ticari geleneklere sahip olması ve finansal sürekliliği sağlayacak performansa sahip olması ve bunu arttırmaya devam etmeleri gerekmektedir.

MFK'ler garanti olmaksızın veya başka bir finansal kuruluşun verdiği garantiye bağlı olarak ticari bankalardan borç alabilmektedirler. MFK'nin ticari bankadan destek alabilmesi için risk faktörünün az olması, MFK'nin hisseadarların para kazanmasını garanti edecek karlılığa sahip olması gerekmektedir. MFK'nin performans ölçeği, portföy vadesine, şeffaflığa , süreklilik ve karlılıkta ne kadar ilerlediklerine bağlıdır.

2.6.4. Mevduatlar / Tasarruflar

Mikrofinansın diğer fon kaynağı mevduatlardır. Mevduatlar, hem zamanla yatırıma dönüştüğü için hem de sistemdeki aktif katılımcı sayısını da artırdığı için önemlidir. Diğer fon kaynakları ile kıyaslandığında hem en az maliyetli olması hem de en fazla durağan olması sebepleriyle tercih edilmektedir.

- Mevduatların oluşması için bazen zorunlu tasarruf uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Zorunlu tasarruf uygulaması düşük gelirli bireylerin borçlanmasını kolaylaştıran bir yöntemdir. Müşterilerin kredilerinin belirli bir oranı, zorunlu olarak müşterilerin mevduat hesabına aktarılır. Bu tutar "zorunlu tasarruf kesitisi" olarak adlandırılmaktadır ve borç tamamen kapanana kadar hesapta tutulmaktadır ve müşteri istese de harcama izni yoktur. Bu yöntem ile kredilerin geri ödenmesi garanti altına alınmıştır ve kaynağın sürekliliği sağlanmıştır. Müşteriye tasarruf bilincini aşılamak için borçlanma esnasında teminat olarak tasarruflar alınabilinir. Ancak gönüllü mevduat hesapları için engel teşkil eder. Bu yöntemin müşteri üzerindeki etkisi, düşük maliyetli borçlanmalar sağlanması ve borçların geri ödemesinde olumlu bir etkisi vardır. MFKler üzerindeki etkisi ise uzun vadeli ve yüksek durağanlı bir fon kaynağı sağlamıştır.
- Vadeli mevduatlar/ mevduat sertifikaları da mevduat oluşması için kullanılmaktadır. Düşük idari maliyete sahip olması ve iyi bir yönetim ve

performansa teşvik etmesi tercih edilme nedenleridir. Ancak bu mevduat türlerinin yüksek bir finansman maliyeti vardır. Ayrıca eğer mevduat sahibinin meblağlısı büyükse faaliyetlere müdahele edebilir.

- Vadesiz mevduat/ banka hesapları da mevduat oluşturmak için kullanılan mevduat türlerindendir. Mikro müşterilerin tassarrufa erişimini kolaylaştırmıştır bu yöntem sayesinde. Tasarruf ve borç verme arasındaki ilişki, işletme maliyeti azaltır ve düşük finansman maliyeti vardır. Ayrıca süreklilik açısından durağanlığı fazladır. Öte yandan yüksek idari maliyeti vardır. Vadesiz mevduat ve banka hesabı hem genel olarak düşük maliyetli olmaları hem de en fazla durağanlığa sahip olmaları nedenleriyle, mikrofinans sisteminin amacına ve işleyişine en uygun olan fon kaynaklarıdır.

2.6.5. Hissedarlık / Sermaye artırımı

Mikrofinansın diğer bir fon kaynağı hissedarlık olabilir. Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren MFK'ler bu fonun kullanımında engellerle karşılaşmaktadır ve hisseleri halka arz etmek isteseler bile çünkü borsa yeterince gelişmediği veya hiç kurulmadığı için finansal kaynaklara ulaşmada sıkıntılar yaşanmaktadır. Ayrıca Hisse Senedi Fonları Konseyi'nin 2004 yılında yaptığı araştırmaya göre dünya genelinde binlerce MFK olmasına rağmen sadece 115'inin hisse senetlerine yatırım yapılabileceği belirlenmiştir. Bunun nedenleri arasında :

- Yeni kuruluan MFK'lerin kâra geçmemiş olması ve kâra geçme zamanları hakkında belirsizlik olması,
- Büyümeyi destekleyecek kârların dağıtılmayan kâr olarak bırakılması,
- Yatırımcı açısından bakıldığında tahvil piyasasındaki likidite sorununun tahvil piyasasında da yaşanması. Büyük işletmelerin MFK'leri satın alması veya MFK'lerin birleşmesi çok sık rastlanan durumlar değildir ve bu likidite sorununa neden olmaktadırlar.
- Sosyal sorumluluk bilinci ile hareket eden yerel yatırımcının azlığı. "Sosyal finans" yatırımından ne kadar kâr beklenmesi gerektiği tartışılan konular arasındadır.

Mikrofinans sektöründe uluslararası alanda sosyal sorumluluğu dikkate alan yatırımcıların bir kısmı MFK'nin hisse senetlerine yatırım yapmaktadır ancak yerel yatırımcı da bu ilgi görülmemektedir.

Sermaye artırımları MFK'lerin pasifleri için kaldıraç etkisindedir çünkü sermaye ne kadar fazla ise yasal yönden toplayabileceği borçlar toplamı da artmaktadır. Sermayeye ortak olma sahiplik gerektirdiği için, MFK'lerin işleyişini daha düzenli hale getirir ve işlerin kontrol altında yapılmasını sağlamaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi risk oranı çok fazla ve bu yüzden ortaklar mümkün olan en fazla kazancı elde etmeye çalışmaktadır ve sistemin daha verimli bir halde kullanılması için sürekli bir arayış içindedirler. Dezavantaj olarak riski fazla olduğu için yüksek sermaye maliyeti vardır ve yüksek bilgilendirme maliyeti vardır. Hissedar hem kazanca hem zarara ortak oldukları için risk çok fazladır. Ayrıca hisse sahibi olmak, en durağan fon kaynağıdır.

2.6.6. Tahvil ve bono ihracı ile menkul kıymetleştirme

Mikrofinans kuruluşları hedef kitlesin sunabileceği kredi hacmini arttırmak ve sürdürülebilir büyüme amaçları için uzun vadeli fon kaynaklarına gereksinim duymaktadırlar ve bu gereksinimlerini finansal piyasalardan karşılamak için girişimlerini artırmaktadırlar. Son yıllarda, ulusal ve uluslararası sermaye piyasaları kaynaklarına ilginin arttığı gözlemlenmektedir. Sadece sermaye piyasası araçlarının ihraççısının değişmesi söz konusudur, yani ihraççı mikrofinans kuruluşu olmaktadır. MFK'ler tahvil, hisse senedi ve menkulleştirme aracılığı ile sermaye piyasasından fon talep etmektedir.

MFK'ler bu yöntemi uygulama sırasında bazı engellerle karşılaşabilmektedir. MFK'ler verdikleri krediler karşılığında teminat istemedikleri için mikrokrediler karşılık gösterilerek tahvil arttırma yoluna gidilmektedir. Bu yüzden tahvil ihracı yoluyla uzun vadeli fon kaynağına erişme seçeneğinde yatırımcılar, tahvilin kalitesi açısından devlet bankaları, hazine veya kalkınma bankaları gibi kuruluşlardan garanti beklemektedir.

MFK'ler tarafından ihraç edilen tahvillere yatırım yapan yatırımcılar, tahvilleri vade sonuna kadar ellerinde tutmamakta, istedikleri zaman tahvillerin satışını tahvil piyasasında sağlamaktadır. Bu yüzden bankalar bu tür tahvillere yatırım yapmaktadırl Ancak bankalar MFK'lerin tahvillerine aşırı yatırım yapmaktan kaçınmaktadır çünkü bu kuruluşlar kolayca paraya dönüşecek varlıklara ve kredi derecesine sahip olmamaktadır. Bu yüzden finansal yapısı daha güçlü olan MFK'lerin tahvilleri bankaların ilgilerini daha çok çekmektedir. Tahvil piyasasında gözlemlenen işlem

hacimleri sığdır ve sonuç olarak bu durum MFK'lerin ihraç edeceği tahvillere olan talebi azaltabilecektir.

Bono ile piyasada kolayca işlem yapılabildiği için MFK'lerin borçlanmaları açısından caziptir. Yatırım ortamının ve ekonominin iyileştirilmesi, MFK'lerin bonoyu finansal kaynaklardan biri olarak kullanmasını sağlayabilir.

Menkulleştirme, tahvil ve bono ihracına göre daha az sıklıkla kullanılan fon kaynağıdır. Menkulleştirme işlemini gerçekleştirecek olan bankerler yüksek ihraç maliyetine karşılık düşük işlem hacmine sahiptirler ve bu nedenle menkulleştirmeye sıcak bakmamaktadır. MFK'lerin menkulleştirme ile fon sağlayamamalarının nedeni piyasasının sığ olması yani olgunluk aşamasında olmaması ve sınırlı sayıda yatırımcının bu tür varlıklara ilgi duymasıdır.

MFK'lerin yüksek tutarlarda olmamasına rağmen sermaye piyasasından kaynak temin etmeye başladığı gözlenmştir. Genelde uluslararası yatırımcıdan temin edilen kaynaklarla beraber döviz kuru riski ortaya çıkmaktadır. MFK'lerin dış piyasalarda borçlanması durumnda yükümlülüklerin yabancı para cinsinden ama operasyonların ve alacakların TL cinsinden olması ile döviz kuru riski gündeme gelmektedir. Bu riski minimuma indirmek için vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem yapmak gerekmektedir. Ancak gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde türev piyasa bulunmadığı için döviz kuru riski söz konusudur. Sonuç olarak bu risk MFK'lerin finansal riskini artırmaktadır.

Kısaca sistemin Türkiye'deki ve dünyadaki uygulamalarını incelediğimizde kredilerden elde edilen faizler, sübvansiyonlar ve hükümet yardımları, tasarruf kaynaklarının krediye çevrilmesi, menkul kıymet ihracı, bono-hisse senedi çıkarma, toptan kredi, bağış kuruluşlarından ve kişilerden sağlanan hibe ve yardımlar, kısa vadeli ticari banka kredileri, yurtiçi, yurtdışı ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan fonlar, bankacılık hizmeterinden elde edilen gelirler, MFK'nin kendi fonları ve mevduat hesapları MFK'lerin mevcut fon kaynaklarıdır. Ancak maliyeti az, likiditesi yüksek yeni kaynaklar aranmaktadır.

3. MİKROFİNANS İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR

3.1. Mevcut Çalışmalar

Öncelikli olarak Forster'a göre düşük gelirli insanların kredi hizmetinin yanında para transferi, tasarruf gibi hizmetlere ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu hizmetler onların bütçelerine uygun olarak esnek yapıda olması gerekmektedir. Ayrıca mikrofinansın her zaman doğru bir araç olmadığı belirtilmiştir. Bazı durumlarda kadınların problemlerinin küçük bağışlar, iş ve eğitim programları ile çözüme kavuşturulabilir olduğunu vurgulanmıştır (Forster ve Pytkowska, 2003).

WB tarafından yayınlanan Arnavutluk mikrokredi projesinde $12 milyon değerinde kredi verilmiştir. Proje, 5 yıl süreyle uygulanmıştır ve bu sürede kredi dağıtımı metodolojileri, programın müşterilerine göre farklılık göstermiştir. Yani kırsal ve kentsel alanlarda farklı metodolojiler kullanılmıştır. Kırsal kesimdeki insanlara gelir getirici aktiviteler için küçük meblağlı krediler sunarak kalkınma hedeflenmektedir. Dayanışma esasına göredir bu krediler verilmektedir. Kentsel kesimde, bireysel borçlanma metodolojileri kullanılmaktadır, serbest çalışanlara ve mikrogirişimcilere küçük meblağlı krediler verilmektedir. Ayrıca uygulamadaki faiz oranları enflasyonu, işlem maliyetleri ve riskleri karşılayacak şekilde belirlenmektedir. Kırsal alanlarda fon maliyetlerinin %14'i kadar fazlayken, kentsel alanda maliyetin %18'i kadar fazlasıdır. Bu farkın nedeni kentsel mikrokredi programlarında bireysel borçlanma yaklaşımı kullanılırken kırsal programlarda grup tabanlı yaklaşımı tercih edilmektedir, borçlandırma riski ve maliyetini azaltmak için.

Sakarya'nın yaptığı çalışmada mikrofinans sistemi ile ilgili genel bilgileri verdikten sonra Türkiye'de bu sektörün gelişimini ve kalkınma üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir ve bu konuda öneriler sunarak çalışmasını tamamlamıştır (Sakarya, 2005). Bu makael teorik bir çalışma örneğidir. Çalışmanın sonucuna göre tasarruf ve kredi kolaylığı sağlayan mikrofinans uygulamaları sayesinde, kadınlar birikime

yönelmektedir ve bu birikimleri ileriye dönük sermaye olarak kullanılmasına imkan vermektedir. Ayrıca mikrofinansman için fon kaynaklarının neler olduğunu olumlu ve olumsuz yönlerini belirterek açıklamıştır. Böylelikle MFK'lerin sürdürülebilir bir yapıya sahip olması için nelerden yararlanması gerektiği belirlenmiştir.

Başka bir çalışmada, mevcut uygulamalar incelenerek girişimcilerin desteklenmesinde mikrokredilerin rolünü belirleyemeye çalışmıştır (Arslan,2013). Buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar ve öneriler sunarak teorik bir çalışma ortaya koyulmuştur. Bu çalışmada en dikkat çeken sorun olarak faiz oranının yüksekliğidir. Bu sorunun aşılması için MFK tarafından likiditesi yüksek, ucuz kaynak bulunması gerekmektedir. Yani ya devamlı bir donör veya MFK'nin sürekliliği sağlamış bir yapıya sahip olması arzu edilmektedir. İkinci olarak da personel, eğitim ve işlem maliyetlerinin azaltılması gerekmektedir. Yani bu faiz oranının azaltılmasında müşteri olarak tanımlanan kadınlara bağlı bir durum sözkonusu değildir.

Mikrokrediye olan talebi, aile yapısı, köy ve grup seviyesine,tarla gibi fiziksel donanımlara ve eğitim gibi kişisel sermeyeye bağlı olarak ölçmeye çalışmıştır (Khandker, 2005). Buna göre ilk hipotez mikrofinans hizmetleri için talep, cinsiyetlere göre farklılık göstermektedir. Enlemesine veriler kullanılmıştır ve sabit etki modellemesi ile analiz yapılmıştır. Çalışmanın sonucu olarak mikrofinans, olumlu yayılma etkisi ile köylerde yoksulluğun azalmasında yardımcı olmuştur.

Yapılan başka bie teorik çalışmada mikrofinans sekötörü ile ilgili genel bilgiler verirken ağırlıklı olarak Rusya'daki mikrofinans uygulamaları irdelemiştir (Bossoutrot, 2005). KOBİ'lerin finans hizmetine ulaşma sürecine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Mikrogirişimcilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak için 4 tip MFK'den bahsedilmiştir. Bu tipler ticari bankalar, MFK olarak uzmanlaşmış sivil toplum örgütleri, taşra ve kredi kooperatifleri gibi üyeliğe dayalı kurumlar ve devlet fonu olarak açıklanmaktadır. Mikrofinans alanında bankaların çok etkin çalışmadığı, kredi kooperatiflerinin dayanışmaya dayalı olduğu ve kırsal alanda etkili olduğu, STÖ'lerin yasal düzenlemeler dolayısıyla işlere başlamasının zor olduğu ancka buna rağmen çok çeşitli programlar sunduğu belirtilmiştir.

Ledgerwood, mikrofinans sektörüne finansal sistemlerin açısından bakarak teorik bir çalışma ortaya çıkarmıştır (Ledgerwood, 2013). Bu sektörü ilgilendiren finansal

hizmetlerin kimler tarafından sağlandığı, bu hizmetlerin neler olduğu ve dağıtımında hangi kanalların kullanıldığına ilişkin bilgiler verilmektedir.

Aygar, Türkiyedeki ve dünyadaki mikrofinans uygulamalarını araştırmıştır ve bu uygulamları geliştirmek amacıyla önerilerde bulunmuştur. Bu çalışma teorik olarak yapılmıştır ve özellikle fo sağlama açısıdan neler yapılabiliri vurgulamaktadır (Aygar, 2013).

Dündar, mikrofinans ile ilgili teorik bir çalışma ortaya koymuştur. Bu kapsamda Türkiyedeki ve dünyadaki mikrofinans uygulamalarını araştırmıştır. Ülke bazında önem arz eden uygulamaların açıklandığı bu çalışmalarda sunulan hizmetler, tarihi gelişimleri ve sonuçları irdelenmiştir (Dündar, 2007).

Gökyay, Türkiyedeki mikrokredi uygulamalarını incelemiştir ve istihdam üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Bu çalışma da teorik yapılmıştır (Gökyay, 2008).

Ceyhan, Türkiyedeki ve dünyadaki uygulamaları inceleyerek bunun istihdam üzerindeki etkisini araştırmıştır. Karaman ilinde bir uygulama gelişmiştir ve bu uygulamada mikrokredi ile ilgili bir ampirik çalışma yapmıştır (Ceyhan, 2010).

Tokmakçıoğlu'nun çalışmasına göre, Türkiye'de mikrofinans hizmetleri sadece Grameen Banka'sının iştiraki olan TGMP tarafından sağlanmaktadır. Ancak bu hizmetlerde mikrokredi ön plana çıkmaktadır. Bu hizmet de hedef kitlenin kısıtlanmasına neden olmuştur. bu hedef kitleyi genişletmek ve daha geniş pazara ulaşmak için mikromurabahanın kullanılabileceğini belirtmiştir (Tokmakçıoğlu, 2017).

3.2. Kredi Metodolojisi

Kredi metodolojinde iki geleneksel model vardır: birincisi grup kredi modelidir, GB tarafından geliştirilmiştir ve bütün grup üyeleri düzenli geri ödemelerden sorumludur. İkincisi bireysel kredi modelidir.

Kredi türünden bağımsız olarak, mikrofinans kredi metolojisi, kredi kalitesi ve yüksek verimliliğe sağlamak için banka prensiplerine dayandırılmaktadır. Çünkü bu prensipler çeşitli müşterilere uygulanabilmektedir ve teminat açısından esneklik sağlamaktadır. Eğer geleneksel teminat sağlanamıyorsa, küçük yatırımcılara şirket açmaları için fon sağlayanlar takı gibi kişisel varlıkları kabul etmektedir. İlk defa borç

alanlara baş edebileceklerinden daha fazla kredi verilmemektedir ve geri ödeme planları dikkatli bir şekilde hazırlanmaktadır. Düzenli ödemelerin yapılması durumunda gelecekte daha fazla kredi alabilmeleri için teşvikler sunulmaktadır. Kredi ödemelerinde sıfir tolerans yaklaşımı uygulanmaktadır ve bir günlük geç ödeme bile kabul edilmemektedir.

Mikrofinans hizmetlerinin müşterilere tedarik sürecinde 4 çeşit dağıtım aracısı söz konusudur. Birincisi ticari, devlet veya kırsal bankalardır. İkincisi kar amacı güdmeyen kredide uzmanlaşmış mikrofinans kuruluşlarıdır. Mesela STÖ, kooperatifler ve yabancı STÖ'lerin şubeleri bu gruba girmektedir. Üçüncü olarak üyeliğe dayalı organizasyonlardır. Sadece üyelerine finansal hizmet sunmaktadır ve bu da kendi içinde ikiye ayrılmaktadır, tarımsal, kırsal kredi kooperatifleri ve kredi birlikleri olarak. Tarımsal/ kırsal kredi kooperatifleri çiftçilere ve kırsal işletmecilere ağırlık verirken, kredi birlikleri ağırlıklı olarak kentseldir. Son olarak devlet fonu diğer bir dağıtım kanalıdır.

3.2.1. Bankalar

Mikrofinans sekötüründe iki çeşit banka vardır. Birincisi, downscaling bankalar yani normal bankalar,y a ticari ya da devlete ait olan, mikroişletmelere kuruluşlarından sonra borç vermektedir. İkincisi ise greenfield bankalardır yani kuruluştan itibaren mikro işletmelere hizmet ve ürün sunmak için kurulan bankalardır.

Downscaling bank: Mikrofinans sektörüne giriş yapan normal bankalardır ve düşük gelirli bireyler ve küçük işletmeler hedef olarak belirlenmiştir. Diğer finansal kuruluşların rekabetçi baskılarına cevap vermek amacıyla yeni bir iş geliştirme stratejisi olarak düşünülmektedir. Ayrıca sektöre girerek portföylerini çeşitlendirmek amacıyla giriş yapabilmektedir, böylelikle riskler fazla sayıdaki ilişkisiz işler yoluyla yayabilmektedir.

En iyi örnekleri arasında BRI, Banco do Nordeste do Brasil (BNB), and The Bank of Agriculture and Agriculture Cooperatives of Thailand (BAAC) gösterilmektedir. BNB, devlete ait kalkınma bankasıdır. CrediAmigo adıyla bir mikrofinans programı uygulamıştır. Ağırlıklı olarak mikrogirişimcilere kredi sağlanmıştır. Uygulama prensipleri arasında dayanışma gruplarına kredi sağlanması, informal sektörün hedeflenmesi, faiz oranlarının şirketin finansal sürdürebilirliğine göre belirlenmesi,

küçük meblağlı kredilerle başlanılması ve tekrar alınan kredilerin meblağlarında artış yapılması, ödemelerde planlarda uyulmaması halinde ceza verilmesi vardır.

BRI, Endonezya'daki en büyük devlete ait olan ticari bankalardan biridir ve mikrofinans ağının en büyüğü olan BRI Unit Desa'ya, köy birimi, sahiptir. Yetiştiricilik için gereken tarımsal girdilerin sağlanması için kurulmuştur. Yeni tasarruf ve kredi ürünlerinin yanısısra çalışanlara prim ve teşvik sağlama konularına da değinmektedir.

BAAC, devlete ait olan tarımsal kalkınma bankasıdır.

Greenfield bank: Son yıllarda, mikrofinans konusunda uzzmanlaşan yeni ticaRi bankalar bulunmaktadır ve bunlar genellikle çeşitli yabancı hissedarlardan oluşmaktadır. Kuruluşları maliyetli olduğu için bağışçılara ihtiyaç duymaktadır.

3.2.2. Kredi kooperatifleri

Amacı üyelerine finansal hizmetler sunmak olan üyelik sistemi dayalı örgütelerdir. Çiftçiler ve kırsal işletmelere hizmet sağlayan tarımsal-kırsal kredi kooperatifleri ve kentsel tabanlı kredi birlikleri olmak üzere iki tür finansal kooperatif tipi bulunmaktadır.

Tarım kredi kooperatifleri, üyelerine işletme kredisi ve tasaaruf sağlanmasında uzmanlaşmıştır ve tüzel veya gerçek kişilik farketmeksizin, çiftçi ve tarım üreticilerine, bu hizmetleri sunmaktadır. Kredi birlikleri ise üyelerine, gerçek veya tüzel kişilik olabilir, hem işletme hem de tüketim kredileri sunmaktadır. Ayrıca kredi kooperatifleri genellikle üye sayısını az tutmaya meyillidir. İşi genişletmeye çalışan kredi kooperatifleri yeni ürünler geliştirmektedir. İşletme kredisi ve mortgage kredileri marketteki rekabete ve müşteri ihtiyaçlarına cevap olarak geliştirilmiştir. Kredi birliklerinde ise kentsel alanda bankalar hakim olduğu tüketici kredisi üzerinden rekabet söz konusudur.

Tarım kredi kooperatifleri, kırsal alanda formal banka hizmetlerine ulaşılamamasına cevap olarak ortaya çıkmıştır. Ticari bankalar kırsal alanda sınırlı sayıda olduğu için kredi kooperatifleri küçük şehirlerde önemli bir rol üstlenmektedir. Kırsal alanlarda genellikle devlete ait bankalar bulunmaktadır ancak çok sayıda müşterinin talebini karşılayacak şekilde organize edilmemiştir. Bu yüzden kırsal alandaki mikro müşterilerin krediye erişimindeki tek yol olarak kredi kooperatifleri görülmektedir.

Kırsal alanda kredi kooperatiflerinin müşterileri üç kategoriye ayrılabilir;birincisi küçük arazi sahipleri , kendi ihtiyaçları veya yerel marketlerde satacak kadar sebze üreticileridir. Krediler genellikle bahçe ekipmanları ve malzemeleri, , tohum, böcek ilaçları ve gübre için kullanılmaktadır. İkinci olarak çiftçilikle uğraşan aile işletmeleridir. Krediler yakıt ve yağ, hayvan, mekanik aletler ve yedek parça alımı için kullanılmaktadır. Üçüncü olarak kategori ise kırsal alandaki tarımdışı KOBİ'lerdir. Bu tür gruptakiler genellikle servis sektöründe çalışmaktadır, kuaförler, kafeler, ayakkabı tamir dükkanları gibi.

Kredi birlikleri, mikro girişimcilere tüketici kredileri ve işletme kredisi sağlamakta önemli bir role sahiptir. Genellikle bu birliklerin üyeleri düşük gelirlere sahip olduğu için tasarrufları da küçüktü meblağlardadır. Ama birkaç tane bile olsa büyük tasarruf sahipleri bulunmaktadır. Üyelere tasarruf hesapları için teşvikler sunmaktadır ve bu mevduatlar için ödenen faiz oranı bankalarınkinden daha fazladır. Kredi birliklerinin sayısı son dönemde artmaktadır ve bu yüzden ürünleri çeşitlendirme çabası hakimdir ve işletme kredisi, ev kredisi veya tüketici kredisine ağırlık verilmiştir.

Örneğin, Rusya'da Alternativa, ilk başlarda sosyal kredilere ağırlık vermekteydi. Üyelerine eğitimde harcamaları veya kitap almaları için $10'dan başlayan krediler, tüketim malları, buzdolabı, televizyon ve benzerleri, için krediler ve sağlık kredileri sunmaktadaydı. Daha sonra yeni üyeler çekebilmek için yeni ürünler sunmayı amaçlamıştır ve işletme kredisi, mortgage ve konut iyileştirme kredileri ortaya çıkmıştır. Ortalama krediler bireyler için $500 ve işletmeler için $1700 civarındadır.

Alternativa'nın avantajı, dokumantasyon işlerinin kısa sürede halledilmesi, hızlı erişim ve tasarruf hizmetlerinde faiz oranlarının daha yüksek olması olarak gösterilmektedir. Kredi ve tsarruf hizmetlerine ek olarak, üyelerine pazarlama desteği de verilmektedir. Örneğin, üyeler arasındaki alışverişte indirim uygulanmaktadır.

3.2.3. Sivil toplum örgütleri

Kar amacı gütmeyen ve üyeliğe dayalı olmayan, küçük işletme veya gerçek kişilere mikrokredi sağlayan örgütlerdir. Müşterilerinin çoğu perakende satış ile uğraşan düşük gelirli mikrogirişimcilerdir. Çoğunluğu bağışçılar tarafından desteklenmektedir. Bu sektördeki öncü STÖ'lere örnek olarak Foundation for International Community Assistance (FINCA), Women World Banking (WWB) verilmektedir. FINCA 2 tip ürün sunmaktadır, iş geliştirme grupları adıyla grup kredisi ve küçük işletme kredisi

adıyla bireysel krediler olmak üzere. İş geliştirme grup kredisi 3-10 kişinin bir araya gelmesi oluşan gruplara verilmektedir ve vadesi 6 ay kadar olan bu kredi tutarı her bireye $100-3000 arasında verilmektedir. Bireysel krediler için teminat gereklidir ve vedası 18 aya kadar bu kredilerin meblağsı yaklaşık $500-17.000 arasında değişmektedir. Test aşamasında olan aile kredileri, müşterinin ihtiyacına göre belirlenen sezonsal krediler gibi ek ürünlere de sahiptir.

3.2.4. Devlet fonları

Dünya genelindeki uygulamalarda faiz oranları market oranları ile doğru orantılıdır. Kredi meblağı $100-1000 arasındadır ve meblağ STÖ'ler ve bankalara göreceli olarak azdır. Bu kredilerin vadeleri de kısa dönemlidir ve genellikle 6 aylık verilmektedir. Ancak vadeler 10 gün ve maksimum 1 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Türkiye'deki uygulamalarda ise girişimcilik alanında KOSGEB'e ağırlık verilmiştir. Örneğin, devlet teşviklerinde KOSGEB, girişimcilik alanındaki destek programları ve ar-ge, inovasyon programları ön plandadır.

Bunun yanında İşkur'un girişimcilik programları ve istihdam teşviği alanındaki rolü diğer önemli noktadır.

Tarım ve hayvancılık alanında, Kırsal Kalkınma'nın yaptığı çalışmalarda ekonomik yatırımların desteklenmesi, makine ve ekipman alımlarının desteklenmesi programları önemlidir.

KOBİ desteği alanında KOSGEB'in KOBİ proje destek programı, genel destek programları, işbirliği-güçbirliği destek programı bulunmaktadır.

3.3. Dünya Uygulamaları

3.3.1. Asya

3.3.1.1 Bangladeş uygulaması

Bangladeş'teki müşteriler, STÖ ve sosyal yönünün öne çıkmasını isteyen klasik finansal kurumlarından finansal hizmetleri sağlamaktadırlar. En önemli MFK'lerden biri Grameen Bank'tır. Ayrıca Association for Social Advancement (ASA) ön plana çıkan kuruluşlardandır. GB, portfoyünü oluştururken yoksulluk düzeyini ana faktör

olarak belirlemiştir müşteri ve müşterilerin sosyoekonomik durumlarını gün ve gün takip etmiştir.
Bangladeş'teki uygulamada kadınlar hedeflenmiştir ve müşterilerin yaklaşık 97%'si kadınlardan oluşmaktadır. Kredi sağlayarak hanedeki iş gücü ile gelir getirici aktiviteleri destelemektedir. Krediler haftalık veya iki haftada bir ödeme yapmaktadır. Bir borçlu birden fazla kredi alabilir, önceki kredi borçlarını kapamak şartıyla. STÖ veya kurumların kendi müşterilerinin yaptığı ödemeler veya ödünç verilen fonlar aracılığı ile bu krediler verilmektedir.

GB uygulamasının başarılı olmasının ilk faktörü grup dayanışmasına dayalı bir sistem olmasıdır. Krediler dağıtılmadan önce grup oluşturulması gerekmektedir ve bu grup aynı meslek grubuna veya amaca dahil olan 5 kişiden oluşmaktadır. Bu sayı sınırının nedeni, grup üyeleri arasındaki bilgi akışının doğru ve hızlı bir şekilde yapılmasını sağlaması ve kredilerin verimliliğini ölçmek açısından kolaylık sağlamasıdır. Her grup üyesinin bulunduğu haftalık toplantılar düzenlenmektedir. Bu toplantılarda amaç hem geri ödemelerin tespiti hem de karşılıklı görüş alışverişi yapmaktır. Krediler haftalık taksitler halinde geri ödenmektedir ve vadesi 50 aya kadardır. İkinci faktör olarak kredi başvurusu, dağıtımı ve geri ödemesinde farklı prosedürler uygulamasıdır. Kredi talepleri hızlı yanıtlanırken, dağıtımı da hızlı gerçekleştirmektedir ve kredi teslimi sonrası saha sorumlularının müşterileri düzenli olarak ziyaret etmeleri ve bilgi akışının doğru bir şekilde sağlanması ile mikrokrediye olan taleplerde artış görülmüştür. Banka şubelerine gitmekle uğraşmayan müşteriler zaman kaybı yaşamamakta ve sorularına güvenilir bir kaynaktan yanıt bulmaktadır bu sayede. Son neden olarak sunduğu hizmetler arasında, krediler, tasarruflar, yatırımlar ve finansal hizmetler, bağlantılar kurmaya çalışmaktadır. Böylelikle yatırıma dönüşen kredi ile gelirin bir kısmı birikimi sağlamaktadır. Grup içinde zorunlu olarak biriktirilen bir tasarruf bulunmaktadır ve bu fon bu duruma örnek olarak verilmektedir. Örneğin, 1000$ kredi alan müşteri, 20$'lık bir geri ödeme yapmaktadır her hafta. 2.5$ faiz öderken 1$ da zorunlu olarak tasarruf hesabında birikmektedir.

3.3.1.2 Endonezya uygulaması

Endonezya'da en önemli mikrofinans kurumu Bank Rakyat Indonesia (BRI) 'dır. BRI bir kısmı devlet tarafından özelleştirilmiş olan kar amacı güden bir kamu kuruluşudur. Hedef kitlesi kırsal kesimdir. Ticari bir devlet bankası olan BRI, genel olarak kırsal

bankacılık hizmetlerinde yoğunlaşmaktadır. Hizmet noktaları BRI Köy Birimi olarak adlandırılmaktadır ve mikrofinans hizmetlerini bu noktalardan sağlamaktadır.
BRI-UD, 70'lerde BIMAS programı içinde, pirinç üretimini teşvik amacıyla geliştirilen program, çiftçilere kredi vermek için kurulmuştur. Bu programda faiz oranları sübvansiyonlu düzeylerde tutulmuştur ve ortaya çıkan açıklar devlet tarafından kapatılmıştır. Ancak kredilerin geri dönüşü az olunca programa son verilmiştir. Daha sonra BRI-UD kırsal bankacılık ağına dönüştürülmüştür ve sadece tek bir kredi tipi geliştirilmiştir. Bu kredi türünün belirli bir hedef müşterisi olmamakla beraber sübvanse de edilmemektedir. Hem işletme sermayesi hem de yatırım sermayesi olarak kullanılabilmektedir. Aynı zamanda BRI, kırsal kesimin tasarruf hizmetine olan ihtiyacını farkedip buna uygun gelişmeleri gerçekleştirmiştir. SIMPEDES yani kırsal tasarruf adıyla bir tasarruf ürünü daha çıkarmıştır. İnsanlar, nakit olmayan malvarlıklarını paraya çevirmişlerdir ve bunların yanında yastık altı paralarla açtıkları tasarruf hesapları maksimuma ulaşmıştır.

BRI dışında, Small Farmers Development Program (SFDP) yani küçük çiftçilerin devlet tarafından desteklendiği bir kalkınma programı vardır. Çiftçilik, balıkçılık vb. küçük işlerle uğraşan kesimlerin işlerinde ilerlemeleri için BRI, Tarım Bakanlığı, Uluslararası Fon ve Tarımsal Gelişim Organizasyonu (IFFAD) tarafından desteklenmektedir.
Program 8-16 kişilik gruplardan oluşmaktadır. Benzer işle uğraşmayı planlayan veya benzer deneyime sahip olan bireyler bir araya getirilmektedir. Bu süreci gelir getirici faaliyetin belirlenmesi izlemektedir, bu karar organizasyondaki görevlilerin yardımıyla verilmektedir. Sonraki aşamalar sırasıyla ödeme planını oluşturmak, gerekli durumlarda planda revize ve kredi hazır hale gelmektedir. Kredi onaylandıktan sonra teslimi BRI üzerinden yapılmaktadır ve banka görevlileri müşterileri ziyaret etmektedir geri ödeme süresince.

3.3.1.3 Tayland uygulması

Tayland'da Tailand Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives önemli rol oynamaktadır bu sektörde. Bir kamu bankası olan TBAAC, kırsal alandaki yoksul kesime kredi imkanı sunmaktadır ve mevduatlarını değerlendirmektedir.

3.3.1.4 Kırgızistan uygulaması

Kırgızistan'da FINCA aktif olarak çalışmaktadır bu alanda. Ülkedeki kanuna göre mikrofinans alanında kredi verme, kiralama, faktöring, para transferi ve birikim işlemleri yapılmaktadır. Düşük faizli krediler, faizsiz krediler, orta veya uzun vadeli, gibi ülke dışından temin edilen fonlar kolayca işlem görmektedir kalkınmanın sağlanması için. Kredi kullananların %30' u işsizlik dairesine kayıtlı olanlardan seçilmektedir, böylelikle mikrokredilerin istihdama katkısı bulunmaktadır.
Halka verilen kredilerin %90'ı uluslararası organizasyonlardan sağlanmaktadır. Kredilerin çoğu kısa vadelidir yani 1 seneden az sürede geri ödenmektedir. Kredi meblağları maksimum 595$'dır ve çoğu kredi tarım, ticaret ve lokanta işletmeciliğinde kullanılmaktadır. Kredi kullananların 79%'sini kadınlar kullanmaktadır. KOBİ'lerin gelişimi için de mikrokrediler kullanılmaktadır.Kredi meblağları haftalık ya da aylık taksitler halinde ödenmektedir. Kredi faizleri %15-36 arasında değişmektedir. Eğer ödemelerde kurallara uyulmazsa, gerçek veya tüzel kişi olması farketmeksizin, ceza söz konusudur.

3.3.1.5 Japonya uygulaması

Japonya'da National Life Finance Corporation (NLFC) KOBİ'lerin finansmanı olarak görev almaktadır. Mikro işletmelere , çalışan sayısı altıdan az olan, küçük meblağlı ama çok sayıda orta veya uzun vadeli krediler sağlamaktadır. Geleneksel ve KOBİ finansmanı arasındaki küçük işletmelerin finansmanını sağlamaktadır.
Verilen krediler çoğunlukla teminata gerek duyulmadan verilmektedir ve orta veya uzun vadelidir. Küçük meblağlı ama çok sayıda müşteriyi kapsayan kredilerdir ve kuruluş esnasında küçük işletmelere verilmektedir.

3.3.1.6 Malezya uygulaması

Malezya'daki uyglamaların temel amacı sanayileşmeyi desteklemektir. Bu amaçla KOBİ lerin desteklenmesi için 14 tane finansal kalkınma kuruluşu aktif olarak görev almaktadır. İhracata dönük sanayilerin artırılması, altyapı sorunlarının çözümlenip yatırımların geliştirilmesi, sermaye yatırımlarının finansmanı, tarım ve konut sektörlerinin desteklenmesi, KOBİ'lerin ve teknoloji içeren sanayilerin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Hibeler, pazarlama aktivitelerini geliştirilmesi, verimlilik ve kalite iyileştirmesi, mühendislik konularının geliştirilmesi için verilmektedir. Ayrıca arge

aktivitelerinin ticarileştirilmesi için özel bir fon sağlamaktadır. KOBİ'ler için bilişim ve danışmanlık hizmetlerinin yanısıra uygun koşullu krediler sağlanmaktadır. Teknoloji ve IT seviyelerini artırma programları da düzenlenmektedir. Uygulamalar sırasında Malaysiya Amanah Ikhtiar büyük rol oynamaktadır.

3.3.1.7 Hindistan uygulaması

Kalkınma amacıyla uygulanan programların temel amaçları, gençlerin becerilerini, yeteneklerini geliştirmek ve istihdamı kolaylaştırmak, kadın ve çocukların ekonomiye katılmalarına teşvik etmek ve kırsal kesimdeki insanların faaliyetleri gerçekleştirmeleri için gereken alt yapıyı sağlamaktır. Ancak ilk uygulamalarda başarısız olunmuştur. Bunun nedeni olarak ihtiyacı olmayanlarında programa başvurması yüzünden aşırı kalabalıklaşma, hedeflerin koordineli yürütülmemesi ve devlet sübvansiyonlarının bir etkisi olarak geri ödemelerinde 35% civarında kalmasıdır. Daha sonraki uygulamalar Banladeş'teki uygulamaların benzerleri hayata geçirilmiştir ve bu kredi uygulamalarında az sorun ile karşılaşılmıştır.
Hindistan'da bu alanda çalışan birkaç tane kuruluş vardır. Bunlardan biri olan Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Acentası (MYRADA), Tibet mültecilerinin Güney Hindistan'a yerleşimini sağlamak için kurulan bir STÖ'dir. Kırsal kesimdeki kredi sisteminin gelişmesi ve o bölgelere uygun kuruluşların oluşması üzerine projeler yürütmektedir. Buna bağlı olarak eğitim yöntemlerine odaklanmaktadır. Milyonlarca insana ulaşan kuruluş, potansiyel müşterilerini belirleyip gruplar oluşturarak bankalara ve diğer finansal hizmetlere ulaşmalarını sağlamaktadır. Teminat gereken durumlarda bu talepleri de karşılayarak aracılık fonksiyonu göstermektedir.

Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası (NABARD), dayanışma gruplarının kayıtlı finansal kuruluşlardan yararlanmaları için kurulmuştur. Dayanışma grupları NABARD sayesinde ticari bankalardan kredi kullanabilmektedir ve NABARD kredilerin faiz oranlarını sübvanse etmektedir. Böylelikle faiz oranları piyasaya oranla daha az olmaktadır. NABARD bankalarla gruplar arasında köprü durumundadır ve sayesinde dayanışma grupları başlangıç sermayelerine ulaşmak için hem direkt hem de STÖ'leri kullanabilmektedir.

Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Kooperatifi (SEWA), ücret eşitsizliğine ve sömürüye karşı kadınlar tarafından kurulan bir kooperatiftir. Ana iki kredi ürünü

vardır, teminat gerektiren ve gerektirmeyen krediler olmak üzere. Maddi teminat gerektiren krediden yararlanabilmek için belirli bir nakit veya mücevher gibi kıymetli bir eşyanın olması gerekmektedir. Kredi meblağsı maksimum 538$ ve vadesi 20 aya kadardır.

Çalışan Kadınlar Federasyonu (WWF) , üyelerine kredi temin eden bir koopeartiftir. Verdiği kredilerin geri ödemeleri 36 aya kadardır. Faiz oranı %18 civarındadır ve ödemeler düzenli yapıldığı taktirde bu oran düşmektedir.

Kırsal Yoksulların Eğitimle Bilinçlendirilmesi ve Yardım Edilmesi Derneği (SHARE) kadınların finansal hizmetere ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuştur. Grameen Bank uygulamasına benzer bir kuruluş tipidir organizasyon ve kredi dağıtımı açısından. Bireysel tasarruflara, üretici faaliyetlerine ve konut inşasına odaklanmaktadır. Kredi ödemeleri haftalık yapılmaktadır ve konut kredileri için vade maksimum 200 hafta iken diğer üretim faaliyetleri için 50 haftadır. Verilen kredilerin oranları sabittir ve %15 civarındadır.

3.3.2 Afrika

Afrika'da mikrofinans gelişme dönemindedir ve bu alanda yapılan operasyonlarda daha yüksek bir işlem maliyetinden bahsedilmektedir. Geri kalmışlık düzeyi çok ve halkın büyük kısmının banka hesabı dahi bulunmamaktadır. Fransızca konuşulan ülkelerde kooperatif tipi örgütlenmiş MFK'ler yaygındır. İngilizce ve Portekizce'nin hakim olduğu ülkelerde STÖ tarafından meydana getirilmiş MFK'ler yaygındır. WB'nın yaptığı çalışmaya göre 9 tane mikrofinans programının başarıyla sonuçlanacağı tahmin edilmektedir. Bu programlar PRIDE, Credit Rural and Credit Mutuel deGuinee, Credit Mutuel de Senegal ve Village Banks Nganda of Senegal, Reseau des Caisses Populaires ve Sahel Action Project de Promotion du Petit Credit Rural of Burkina Faso ve Caisses Villageoises de pays Dogon ve Kafo Jiginew of Mali'dir. Bu programların en önemli özelliği müşterilerine yakın yerlerde kurulmuş olmalarıdır. Ayrıca kolay ve basit borç verme methotları kullanılmaktadır. Yani kültüre uygun olan hem borç alan hem borç veren için pahalı olmayan methotlar, yüksek geri dönüşü sağlayacak ve verimliliği artıracak şekilde kullanılmıştır.
Bangladeş'te olduğu gibi burada da faiz oranı önemli değildir yani insanların borç alması yeterli olmaktadır onlar için ve faiz oranı 20-30% olduğunda bile sorunsuz bir

şekilde ödeme yapılabilmektedir. Tüm maliyetleri karşılamamasına rağmen kredi fiyatlandırması ticari borç oranlarından fazladır.

Afrika'da diğer kıtalardaki gibi MFK'lerin biraraya gelerek oluşturdukları ağlar vardır. Örneğin, Africa Microfinance Network (AFMIN), 18 ülkeden 300'den fazla MFK'nin oluşturduğu gayri resmi bir organizasyondur. 2000 yılından beri aktif olarak faaliyet gösteren bu ağ, o bölgedeki 15 ülkedeki mikrofinansman liderlerinin, WWB ve United Nations Development Programme (UNDP) gibi, katılımı ile ortaya çıkmıştır.

3.3.3 Avrupa

Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu'nun sunduğu mikrofinans hizmetlerinde sivil toplum örgütleri ve kredi işinde uzman kurumlar ağırlıktadır. Ayrıca Procredit Bankaları bazı ülkelerde bulunmaktadır ve bunlar kredi yanında sigorta ve tasarruf gibi hizmetler de sunmaktadır. Bu ülkelerde uygulamalar diğer bölgelerden farklıdır çünkü yüksek eğitim seviyeleri ve gelir ile yüksek krediler verilmektedir. Ayrıca MFK'ler finansal sürekliliğe hızlı bir şekilde erişmişlerdir. Bu iki farklılık mikrofinans uygulamalarında olumlu gelişme olarak gösterilmektedir.
Yapılan bir araştırma göstermiştir ki bölgelerde mikrofinans uygulamaları farklılıklar göstermektedir. Orta ve Doğu Avrupa'da uygulamalar yüksek seviyededir kredi birlikleri sayesinde ancak Balkanlarda özellikle Türkmenistan, Ukrayna, Belarus'ta mikrofinans bankaları ve STÖ baskındır ve uygulamalar düşük seviyededir (Forster ve Pytkowska, 2003).

3.3.3.1 Fransa uygulaması

Mikrokredi ve mikrofinans uygulamaları çoğunlukla gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde verimli bir şekilde gerçekleştirilmektedir ama Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde uygulandığında başarısız sonuçlar da elde edilmiştir. Başarısız bir uygulama olarak Paris örneği verilebilir. Avrupanın varolan çalışma düzeni içinde Grameen uygulamaları yabancı kalmaktaydı çünkü yerleşmiş olan bazı fikirlere ters düşmektedir. Gelişmiş ekonomilerde sorun sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan problemleri ortadan kaldırmaktır. İşsizlik maaşı alan bireylere iş kurmaları için kredi imkanı sunulduğunda çekinmeler meydana gelmektedir. Çünkü işsizlik yardımı, kredi tutarı ve iş kurulduğu taktirde oluşacak masrafları karşılaştırarak bir kazanç elde

edemeyeceklerini düşünmektedirler. Sonuç olarak uygulama kapsamında kredi alanlar krediyi geri ödeyememişlerdir. Birinci nedeni grup olarak kredi alınmasına rağmen grup üyeleri birbirine karşı sorumluluklarını yerine getirmemişlerdir ve birbirlerinin borçlarıyla ilgilenmemişlerdir. Gramee'nin başarısında etkili olan sosyal baskı ve dayanışma Fransada elde edilememiştir. İkinci neden olarak da iş kuran bireylerin işsizlik sigortalarını ve maaşlarını kaybetmeleri gösterilmektedir. Önceden bahsedildiği gibi Bangladeş örneğinde grup uygulamaları işe yaramıştır çünkü bireylerden teminat alınmamaktadır ve bu yüzden geri ödemelerin aksatılmadan yapılması için grup oluşturulması istenmektedir, grup baskısı sayesinde ödemeler zamanında ve düzenli olarak yapılması hedeflenmektedir. Ancak Paris örneğinde grup oluşturmak verimli olmamıştır yani bireysel bazlı krediler vermek uygulamada başarılı sağlanmasında etkili olabildiği düşünülmektedir. Bir bölgedeki uygulama diğer bölgelerde de aynı sonucu elde edileceği anlamına gelmemektedir.

Başarılı olan uygulamaya örnek olarak Norveç verilebilir. Kuzey köylerde balıkçılık dışında yapılacak aktivite bulamayan kadınlar köyü terk etmekte idi, bundan dolayı erkekler de köyleri terk edince köylerde nüfus giderek azalmıştır. Grameen projesi ile amaç, kadınlara yönelik ticari bir aktivite yaratarak onları köylerde tutmaktır. Buradaki fark, mikrokrediler yoksulluk ile ilgili verilmemiştir, kadınların sosyalleşmesine yardımcı olmak amacıyla verilmektedir.

3.3.3.2 Rusya uygulaması

Rusya, geçiş ekonomilerindeki uygulamalara bir örnek olarak verilmektedir.Rusya'da mikrofinans uygulamaları KOBİ'lerin gelişmesine ve köy bankacılığı sistemi üzerine kurulmuştur.

FINCA, Rusya'da sistemin temsilcilerindendir. Kırsal kesime kredi sağlama üzerine yoğunlaşmış bir STÖ'dür ve köy bankacılığı sistemini geliştirmiştir. Köy bankacılığında başlangıç fonu desteği bir finans kuruluşu veya bağışçı tarafından verilmektedir. Müşterilerin tasarrufları ve biriken faizlerin yardımıyla üç yıllık sürede sistemin kendi içinde sürdürülebilir hale gelmesi sağlanmaktadır. Üyelerin tasarruf yapmaları bu sistemde zorunlu tutulmaktadır ve bu tasarruf hesapları sistemin ana noktasıdır. İş geliştirme ve küçük işletme olarak iki kredi türü bulunmaktadır. Müşterileri çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır ve kredi vadeleri maksimum 18 aydır.

3.3.4 Amerika

Latin Amerika, en köklü mikrofinans geçmişine sahip bölgedir. Rekabet yüksek seviyede olduğu için, özellikle de kentsel bölgede, faiz oranları düşük seviyelerdedir. Örneğin, Bolivya'da faiz oranları 90'larda 50% civarında iken şimdilerde 20% dolaylarındadır.

3.3.4.1 Peru uygulaması

Peru'daki uygulamalara başarılı bir örnek olarak Mibanco verilebilir. Mibanco düşük ve orta gelir kesime için mikrofinans kurumudur. Hem gelenksel malvarlığına dayalı kredi uygulaması yaparken hem de geleneksel olmayan teminatlar talep ederek çeşitli kredilendirme yöntemleri geliştirmektedir. Tasarruf hizmetlerinin yanı sıra kırsal ve kentsel kesime sunduğu hizmet ve ürünlerde de çeşitlendirmeye gitmiştir. İşletme sermayesi, konut,bireysel, sabit varlık kredilerine ek olarak vadeli hesaplar, para transferi havale ve kambiyo işlemleri sayılabilir bu çeşitlendirme içinde.

Accion Communitaria Del Peru (ACP), kalkınma amacıyla kurulmuş bir STÖ'dür. Ancak kurumsal yapısı nedeniyle sermayeye ulaşmada sıkıntı yaşanmıştır ve kar amacı güden bir finansal kuruluşa dönüşmüştür. Ancak 80'deki kriz nedeniyle MiBanco'ya, mikrofinans için kurulan, lisanslı, kar amacı güden Peru'daki ilk banka, dönüşmüştür. MiBanco'nun amacı düşük gelirli bireylere mali hizmetler sunarak kalkınmayı teşvik etmektir.

Konut, bireysel, işletme sermayesi, sabit varlık kredileri, vadeli hesaplar, havale işlemleri ve kambiyo işlemleri gibi çeşitli ürünleri kırsal ve kentsel kesimlere sunmaktadır. Bunların yanında tasarruf hizmetleri de sunmaktadır. Bu hizmetlerden yararlanan müşteri porföyünün %50'den fazlası kadınlardan oluşmaktadır. Kredi meblağları 100-100.000 $ arasında değişmektedir ve vadeleri 3-60 ay arasında değişmektedir. Genellikle krediler çoğunlukla bireysel verilmektedir ve teminata gerek duyulmamaktadır.

3.3.4.2 Bolivya uygulaması

Bolivya, mikrofinans sektöründe olgunlaşmıştır ve yeni pazarlar açısından yararlı pek çok ders vermektedir. Bolivya'daki ticarileşme sayesinde çok sayıda düşük gelirli veya

yoksul insana ulaşılmıştır, bunun sonucunda rekabet artırmıştır ve faiz oranlarının düşmesi ve hizmetin daha kaliteli bir hale gelmesi kaçınılmaz olmuştur.

Bolivya'daki uygulamalarda STÖ ile başlamıştır ve ileriki dönemlerde kayıtlı kuruluşlar da müşterilere hizmet vermeye başlamıştır. Örneğin BancoSol, STÖ olarak yola çıkmıştır ve zamanla lisanslı ve düzenlemeye tabi bankaya dönüşmüştür. Banco Sol önemli bir mikrofinans kuruluşudur ve mikrokredi ağırlıklı çalışmasına rağmen, mikrosigorta, yurtiçi/yurtdışı para transferi, tasarruf hesapları oluşturmak gibi diğer bankacılıkla ilgili aktiviteleri de sürdürmektedir.

En düşük gelire sahip bireylere hizmetler sunan bu kuruşun sağladığı krediler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:

a) Sol bireysel kredi, mikrogirişicilere kendi işlerini kurmaları için sağlanan kredilerdir. Nakit akışını sağlamada daha önceden mikrokredi deneyim olan, müşterisi olan veya olmayan kişileri hedef almaktadır.
   İşletme sermayesi, yatırım sermayesi veya tüketim ile alakalı gereksinimler için mikrokrediler verilmektedir. Kredi meblağları 300-30.000$ arasında değişmektedir ve vadeleri maksimum 60 aydır. Kredi almak için teminat istenmektedir, mülk gibi herhangi bir garanti aracı gerekmektedir.
b) Solidario, dayanışma grubuna dayalı kredi türüdür. Dayanışma grupları 3 veya 4 kişiden oluşmaktadır ve bu kişiler arasında birinci derece olmayan akraba ilişkisi olmak zorundadır.Verilen kredi meblağsı 12.000 $ ı geçmemektedir. Düşük tutarlı krediler verirlirken daha sonraki kredilerde tutar artırılmaktadır.
c) Sol vivienda, bu tür kredi konut edinmek için verilmektedir ve maksimum 120 aylık vadeleri vardır. Teminat olarak konut üzerine ipotek konulmaktadır ve yangın, deprem gibi riskleri kapsayan sigortaları bulunmaktadır. Kredi meblağları 3.000-100.000 $ arasında değişmektedir.
d) Sol vehicilo, bu tür kredi, kişisel araçlar veya toplu taşıma araçlarının finansmanı için verilmektedir. Maksimum kredi meblağsı 35.000$ ve vadesi 60 aya kadardır. İpotek olarak aracın kendisi alınmaktadır. Bu kredilerle özellikle toplu taşıma teklifi olan girişimciler hedeflenmiştir.
e) Sol efektivo, işletme sermayesi, yatırım sermayesi ve kişisel tüketim gereksinimlerin karşılanması için verilen kredi türüdür ve sistemde kayıtlı firmaların çalışanları hedeflemektedir. Kredi tutarı maksimum 10.000$ dır ve vadesi 36 aya kadardır. Kredi için mülk veya kşisel garanti gibi ipotek

istenmektedir. Teminat için gereken sigorta hayat ve işsizlik sigortalarını kapsamak zorundadır.

f) Solicita, ticari bir kredi türü olarak mikrogirişimcileri hedeflemektedir ve onların işletme veya yatırım sermayelerini karşılamak üzere verilmektedir. Önemli olan nokta geri ödemelerini düzenli bir şekilde yapan deneyimli mikrogirişimciler sözkonusudur. Kredi meblağları 2.000-100.000$ arasında değişmektedir. Teminat şartı ile hayat ve işsizlik gibi sigortaya ihtiyaç duyulmaktadır.
g) Sol de oro, nakite ihtiyaç duyulduğunda verilen kredidir ama geri ödemesi altın ile yapılmaktadır.
h) Göçmenlere verilen krediler, İspanya'da çalışmakta ve yaşamakta olan Bolivyalıların tasarruflarına destek olmak amacıyla, Bolivya'da ev alımı yapmak ya da varolan evin yenilenmesi ve inşası için ipoteğe dayalı krediler verilmektedir. Kredi tutarı 100.000$ civarında ve 120 aylık vadeye kadar geri ödenmektedir. Teminat şartı aranmaktadır ve sabit malın değeri kadar bir garanti gerekmektedir.
i) Sol 500, işletme sermayesi veya bireyin özel tüketimi için tahsis edilen bir kredi türüdür. Meblağsı 50-500 $ arasında değişmektedir.

Kuzey Amerika'da en önemli MFK, Latin Amerika'da kurulan ve yayılan ACCION USA kurumudur. ACCION'un amacı kredi işlemlerini kolay bir hale getirerek daha fazla kişiye ulaşmaktır.

3.3.4.3 Haiti uygulaması

Haiti'nin en büyük ticari bankası Sogebank'tır ve onun mikrofinans yan kuruluşu olarak Sogesol (SS) kurulmuştur. Sogebank, mikrofinans sektörüne girmek için Çok Taraflı Yatırım Fonu kanalı aracılığı ile Amerika Kıtası Kalkınma Bankası'dan finansman sağlamıştır. Bu sayede bağımsız bir kuruluş olarak Sogesol kurulmuştur mikrofinans alanında.

SS, kendi operasyonlarını gerçekleştiriken bankanın teknolojisi, İK'sı gibi altyapısını kullanabilmektedir. Ancak kendine özgü aktiviteler, pazarlama gibi, kendi şubelerinden özel bir ekip tarafından yapılmaktadır. Krediler, SS'ten verilirken ödemeler bankaya yapılmaktadır. Ayrıca SS, müşteriler ile alakalı bilgileri bankanın

sisteminden erişebilmektedir. SS, bankayı finanse etmek için kullanılan sermayenin faizi, yönetim hizmet giderleri, şube ve vezne hizmet giderleri gibi ödemelerden dolayı bankaya aylık ödemeler yapmaktadır.

3.3.5 Uluslararası mikrofinans kuruluşları

Mikrofinansman konusu ile alaklı olarak programlar, danışmanlık hizmetleri, fon temini ile alakalı olan başlıca uluslararası kuruluşlar CGAP, WB, Die Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenearbeit (GTZ), Planet Finance'dir.

CGAP, Dünya Bankası aracılığı ile yoksul kesim için mali sistem kurmak için kurulmuştur ve 28 kurumun oluşturduğu bir konsorsiyumdur. Kalkınma kuruluşlarına, MFK'lere, hükümetlere, denetleme ve rating kurumlarına danışma, eğitim ve araştırma hizmetleri sunmakta ve gerekli bir bilgilerin transferlerini yapmaktadır. Ek olarak kuruluşlara kurulum aşamasında veya varolanlara danışma ve eğitim hizmetlerinde kullanmaları için hibe olarak yardımlarda bulunmaktadır. Aşağıda yer alan kuruluşlar konsorsiyumun üyelerini göstermektedir.
Australian Agency for International Development, Belgian Administration for Development Cooperation, Argidius Foundation, Canadian International Development Agency, Royal Danish Ministry of Foreign Affairs, Ministere des Finance, Ministere des Affaires Etrangeres, Ministry of Foreign Affairs, Norwegian Agency for Development Cooperation, Asian Development Bank, Swedish International Development Cooperation, Ministry of Foreign Affairs, Agence Française de Developpement, Ministere des Affaires Etrangeres, Kreditanstalt für Wiederaufbau, Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, GTZ, International Fund for Agricultural Development, Ministry for Foreign Affairs, International Labour Organisation, Swiss Agency for Development and Cooperation, African Development Bank, Department for International Development, European Bank for Reconstruction and Development, The Ford Foundation, Inter -American Development Bank, United Nations Capital Development Fund, United Nations Development Programme, US Agency for International Development, The World Bank, Japan Bank for International Cooperation, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Finance.

WB, fakirliği karşı kurulmuştur ve çoğunlukla orta ve uzun vadeli krediler ile teknik yardım ve danışmanlık hizmetleri vererek ülkelerin ekonomik kalkınmalarını sağlamaktadır. Düşük faizle ya da faizsiz olarak kredierin yanında hibe olarak da yardımlarda bulunmaktadır. Özellikle Bangladeş, Kırgızistan ve Bosna Hersek gibi az gelişmiş ülkelerdeki MFK'lerin kurulma aşamalarında teknik yardım ve fon bulma çalışmaları gerçekleştirmiştir.

GTZ, kamunun iyiliğine olan ve uluslararası işbirliğinin olduğu projeler için fon aktarımının olduğu bir kuruluştur. Teknik yardım sağlayarak uluslararası sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak asıl amaçtır.

Planet Finance, kar amacı gütmeyen uluslararası bir organizasyondur. Organizasyonun amacı MFK'ler arasında internet ağı kurarak sektörün ilerlemesini sağlamaktır. Üyelerine kredi tipinde finansman sağlamaktadır ve bunun yanında teknik destek, derecelendirme hizmeti vermektedir. Kaynak sıkıntısı yaşan kuruluşlar için çözüm oluşturmaktadır.

3.4 Türkiye Uygulamaları

Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun azaltılması açısından son derece önemli olan mikrofinans uygulamaları, sosyal anlamda da olumlu etkiler yaratmaktadır. Özellikle mikrokredilere ağırlık verilmiştir bu konularda.

Cumhuriyetin kuruluşu sonrasında, mikro esnafin sorunlarını çözmesi için ve kalkınmanın hızlanması için Halk Bankası kurulmuştur. Esnaf, sanatkar ve küçük meslek sahiplerine akla uygun koşullarda kredi vermek asıl amaçtır. 1938-1950 yılları arasında kredi hizmeti Halk sandıkları kanalı ile sağlanmıştır. 1940 yılından sınra KOBİ'lere hizmetler sunulmaya başlanmıştır. 1964 yılında sanayi çarşı ve sitelerin kurulması için ilk fon oluşturulmuştur ve yine aynı dönemde sermaye artışı ile kredi hacmini ve tasaaruf hacmini artırmıştır.

3.4.1 Türkiye Halk Bankası A.Ş.

KOBİ'lere finansman sağlamak amacıyla kurulmuştur. Makine, teçhizat ve hammadde alımını teşvik edici krediler ve bakım onarım, işyeri edinme, yenileme kredileri gibi sanayi kredileri ve genç ve kadın girişimcilere krediler verilmektedir . Ayrıca eğitim,

danışmanlık hizmetleri de verilmektedir. Halk Bankası mikro girişimcilere ve yoksul kesim sayılabilecek esnaf ve sanatkarlara "kadın ve genç girişimcileri destekleme kredisi", "taksi dolmuş kredisi" ve "ürün geliştirme kredisi" gibi düşük faizli krediler sunmaktadır. KOBİ'lerin gelir elde etme amacıyla işlerini devam ettirmeleri hedefleyen bu kredilerden yararlanan kişi sayısı sınırlı kalmıştır, vadesi dört yıla kadar uzayabilen ve düşük faizli kredilerden yararlanmak isteyen birçok insan varken. Çünkü bu krediler devlet tarafından desteklenmektedir mali açıdan ve bu krediden yararlanmak için Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu'nda (TESK) yer alan kooperatiflerden herhangi birine üye olmak gerekmektedir. Buna ek olarak kefil veya teminat gösterme şartı aranmaktadır. 93 yılında evde tekstil sektörü ile ilgili üretim yapmak isteyen ev kadınlarına göre bir kredi programı ayarlanmıştır ve buna göre kredilerle ihtiyaç duyulan makine ve teçhizatları satın alabileceklerdi. Ancak program yeteri kadar ilgi görmemiştir ve banka 3000 başvurudan sadece 900'üne kredi vermiştir. Hem müşteri hem banka açısından başarısız olan bu program iki sene sonra sonlandırılmıştır.

3.4.2 T.C.Ziraat Bankası

Ekonominin reel kesimine ve bireysel olarak finansal destek sağlamak amacıyla kurulmuştur. Yukarda bahsedildiği gibi Halk Bankası KOBİ'ler ile esnaf ve sanatkarlar için finansal ürün ve hizmet sunuyorken, Ziraat Bankası da tarım sektöründe benzer fonksiyonu yerine getirmeyi hedeflemiştir. İşletme giderlerinin karşılanması için işletme kredisi, yatırım giderlerinin karşılanması için de yatırım kredisi ürünlerini sunmaktadır. Bu kredi türleri çiftçilere ve tarımdaki mikrogirişimcilere sunulurken, genellikle tarım kredi kooperatiflerinin aracılığı kullanlmaktadır.

Düşük gelirli çiftçileri hedef haline getiren Ziraat Bankası, kredi meblağı, teminat yapısı ve geri ödeme koşulları açısından mikrokredilere benzer ürünler sunmaktadır. Mikrofinans ürünü olarak adlandırılmaya en yakın ürün süt sığırcılığı, su ürünleri avcılığı, su ürünleri yetiştiriciliği, arıcılık gibi alanlarda kullanılması için düşük gelirli çiftçilere sübvansiyonlu krediler sağlamaktadır. Sübvansiyonlu kredilerle tarım üretiminin geliştirilmesi, üreticilerin finansman ihtiyaçlarının uygun koşullarda karşılanması, verimlilik ve kalite artırılması amaçlanmaktadır (Arslan, 2013).

Bankaların kredi hizmetleri mikrokrediye olan ihtiyacın karşılanması zordur ve verilen sübvanse krediler ile hedeflenen gruplar net olarak bellidir. Teminat gösterme zorunluluğu bir yana, programlardan yararlanabilmek için resmi bir sektöre kayıtlı olmak gerekmektedir. Yani kayıt dışı iş yapan kesim programlardan yararlanamamaktadır.

3.4.3 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Sosyal yardım programları ile ekonomik olarak düşkün olan ve sosyal yoksunluk içindeki bireylere ulaşmayı hedefleyen diğer bir kuruluştur. Yurt çapında yaptığı yardım faaliyetleri ile sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, muhtaç ve düşkün bireylere ve istihdamı artırmaya yönelik mesleki eğitim ve proje destekleri ile işsiz ve eğitimsiz bireylere ulaşarak sosyal sorumlulukları yerine getirmek amaçlanmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), sosyal yardım kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan gelir almayan bireyler ile sürekli olmayan küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirecek, üretime geçirebilcek kişilere yardım etmek, gelir dağılımını adil hale getirmek, sosyal yardımlaşmayı teşvik etmek için kurulmuştur. Yerel girişimciler programı ile yoksul kesim için istihdam fırsatı sunmayı planlamıştır. Teknik açıdan piyasa koşullarına uygunsa bir proje ve pazarlama / satış açısından da umut veriyorsa, bu girişimciye faizsiz 2000 dolara kadar ve vadesi 48 aya kadar çıkabilen kredi verilmekteydi. Ancak bu programa olan talep beklenilenden az olmuştur. Neden olarak projenin belirli bir formatta hazırlanması ve sunum gerekliliğidir. Hedef kitlede okuma yazma bilmeyen bir kesimde bulunmaktadır ancak başvuru şartlarının uzun ve detaylı olması pek çok bireyin başvuramamasına neden olmuştur. Ek olarak bu kuruluş merkeziyetçi bir yapıdadır yani az başvuru yapılsa bile değerlendirme süreci zorlayıcı, heves kırıcı olmaktaydı başvuru sahipleri için. Ayrıca çetrefilli bir büroksiye sebep oluyordu merkeziyetçi yapı ve bireyler ihtiyaçları olmasına rağmen krediye başvurmamaktaydı. Son olarak krediler grup olarak verildiği için eğer iş fikirleri kişisel bazlı ise krediye erişim zorlaşmaktaydı.

3.4.4 Kredi Garanti Fonu A.Ş.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler için kefalet sağlamaktadır ve bu yolla onları destekleyerek yatırım ve işletme finansmanında banka kredisi kullanmalarında

yardımcı olmaktadır. Burada hem bir yüklenilen riskten hem de KOBİ'lere verilen bir kefaletten bahsedilmektedir. Böylece girişimciliğin teşviği ve KOBİ'lerin yararına ek bir kredilendirme ile ekonomik kalkınma hedeflenmektedir. Kadın girişimciler, yenilikçi yatırımlar, ileri teknolojik mikrogirişimciler, ihracat, istihdam sağlayacak yatırımlar ve bölgesel kalkınma sağlayacak yatırımlar öncelikli olarak değerlendirilmektedir.

Kredi Garanti Fonu (KGF), genç girişimcilerin ve KOBİ'lerin gelişmesine destek olmaktadır ve bireyin banka kredisine ulaşabilmesi için teminat eksikliği varsa KGF kefalet eksiğini kapamaktadır. Eğer çalışan sayısı 250'den azsa bu işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir. KGF desteğine KOBİ'ler, esnaf, sanatkarlar, çiftçiler ve tarım sektöründeki işçiler, kadın girişimciler, genç girişimciler başvurabilmektedir.
İşletme ihtiyacına dönük her kredi türü için kefalet verilmektedir ve kredi türü hakkında herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Örneğin kredi, uzun vadeli yatırım kredisi olabilirken, teminat mektubu gibi gayri nakdi kredi veya borçlu cari hesap şeklinde nakdi bir kredi de olabilir. Bu krediler iş kurma, varolan tesisin genişletilmesi, hammadde tedariği, yeni bir işyerine taşınma, nakit problemini giderme, finansal kiralama, teminat mektubu amaçlı krediler, ihracat veya ithatlat finansmanı ve KOBİ'lerin kullandığı nakdi ve gayri nakdi kredilerdir.

3.4.5 KOSGEB

Ülkedeki ekonomik ve sosyal ihtiyaçların giderilmesi için küçük ve orta ölçekli işletmelerin rollerini artırmak, rekabet güçlerini geliştirmek amaçlarıyla Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. KOBİ'lerin teknolojik hizmet sunmak, teknik , finansal ve ticari konular hakkında bilgi transferi yapılması, kredi ve teminat problemlerinin giderilmesi gibi konularda yardımcı olmaktır.
KOSGEB kadın girişimci kredisi, çalışan veya emekli, engelli, ev hanımı ayırt etmeden kendi işini kurmak isteyen kadın girişimciler için sağlanan düşük faizli, faizsiz veya hibe şeklinde kredilerden oluşmaktadır.
2016 yılında devlet ile Halk Bankasının yaptığı anlaşmaya göre kadın girişimciler gerekli şartları sağlar ise -30 yaşını geçmemek- faizsiz iş yeri açma kredisi alabilmektedir. Esnaf veya KOBİ olmak isteyen kadınlar, KOSGEB onaylı iş planı ile Halk Bankası'na başvurmaktadır. İşletme kuruluş desteği alınacaksa üst limit 2.000

TL, kuruluş esnasında makine, ekipman, donanım ve yazılım destekleri için geri ödemesiz maksimum 18.000 TL, işletme gideri desteği için de geri ödemesiz olarak maksimum 30.000 TL lik kredi verilmektedir. Sabit gelir desteği ise geri ödemelidir ve üst limit 100.000 TL olan bir kredi türüdür.

Ayrıca esnafı desteklemek için Halk Bankası ve KOSGEB kanalları aracılığı ile faizsiz kredi alınabilmektedir. Halk Bankası üzerinden alınan kredi maksimum 30.000 TL'dir ve faizsiz esnaf kefalet kredisi olarak adlandırılmaktadır. Geri ödemeler esnafın isteğine bağlı olarak aylık, 3 aylık veya 6 aylık olarak tasitlendirilmektedir. Ancak KOSGEB'den hibe alanlar bu uygulamadan yararlanamamaktadır. Eğer proje KOSGEB tarafından onaylanmış ise bu meblağ 100.000 TL ye kadar çıkabilmektedir, geri ödemesiz olarak.

3.4.6 Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

KOSGEB yukarıda bahsedildiği gibi iş hayatını desteklemektedir, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK] ise kırsal kesimdeki birçok sektörü desteklemektedir. Bitkisel ürünler, hayvancılık ve otelcilik bu sektörlerin başında gelmektedir ve geri ödemesiz kredi verilmektedir. Geri ödemesiz verilmesinin amacı kurumlara göre değişmektedir, bazıları geri ödemesiz krediyi yardım amacı ile verirken, bazıları teşvik amaçlı vermektedir. TKDK'den hibe alabilmek için öncelikle büyükbaş-küçükbaş hayvancılık, mantar üretimi, balık çiftlikleri veya kırsal kesimde yapılacak bir turizm işinden bahsetmek gerekmektedir. Bunu takiben TKDK'nin belirlediği illere destek verilmektedir (Afyon, Ağrı,Aksaray,Amasya,Ankara,Muş..).

TKDK, hazırlanan projenin ortalama olarak yarısına hibe desteği vermektedir ve oranlar yapılacak faaliyetin kapsamına göre değişiklik göstermektedir. Kurumun desteklediği alanlar yaş sebze ve meyvenin tasnif edilmesi ve depolanması, tohumların işlenmesi ve paketlenerek depolanması, büyük veya küçükbaş yada kanatlı her tür hayvanın işlenmesi ve paketlenerek depolanması, alabalık veya somon gibi açık alanda kurulacak su hayvancılığına, seracılık olarak sebze veya meyve yetiştiriciliği yapan ya da yapacak olanların seralarını yenilenebilir enerji sistemi ile kurmaları durumunda, açık alanda kurulacak rüzgar ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir tesis kurumlarına, bitkisel veya hayvansal olarak gübre işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması gibi tesis kurumlarına için gerçekleştirilen yatırımlara 2.000000 TL destek vermektedir

(KOSGEB, 2016). Bitkisel ürünlerin depolanma, işlenme ve paketlenmesi adına kurulacak olan tesislere, çelik silo, soğuk hava depolarına, inek, dana, düve gibi büyükbaş hayvansal yetiştiriciliği için yatırım yapacaklara 1.500.000 TL destek verilirken , küçükbaş olarak koyun, keçi gibi sabit hayvan yetiştiriciliği, kültür mantarı yetiştiriciliği yatırımları için 1.000.000 TL destek verilmektedir. Çiftçi faaliyetlerini geliştirici yönde yapılacak olan alt yapı, eskimeye yüz tutmuş el sanatlarını tekrar hayat vermek için yapılan yatırımlara, bilişim sistemlerine yönelik eğitim faaliyetleri için 500.000 TL destek verilmektedir (KOSGEB, 2016). Bu desteklerden yararlanabilmek için yerleşimin 20.000 bireyden az olan yerlerde ikamet etmek ve daha önce hibe desteği almamış olmak gerekmektedir.

3.4.7 MAYA

Kadın girişimcilerin desteklendiği mikrokredi uygulamaları ülkemizde Maya ve Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi ile uygulanmaktadır.

Mikrokredi çalışmalarını ilk başlatan vakıf Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'dır (KEDV). İstanbul'daki düşük gelirli yerlerdeki 100 kadına iş kurmaları için mikrokrediler sağlamışlardır, 1995-1997 yılları arasında. Bu kredilerin dönüş oranları 98% gibi yüksek bir orandır. Ne yazık ki 1999 depremi sonrasında projenin amaç önceliği değişmiştir. Projenin devamı için gerekli olan fon 2002 yılında bulunmuştur ve Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi kurulmuştur, mikrokredi programını başlatmak için.

2002 yılında KEDV'in ilk şubeleri Kocaeli, İsatanbul ve Sakarya'dır. Misyon olarak varolan işini genişletmek isteyen veya iş kurmak isteyen düşük gelirli kadınlara mikrokrediler sağlamak belirlenmiştir. Bu kadınlar hedef kitle olarak belirlenmiştir ve kadınların bir kısmı semt pazarlarında, sokak tezgahlarında veya kiralık dükkanlarda çalışmaktadır. 80%'ini kayıt dışı çalıştıkları için klasik bankalara başvuramamaktadırlar. Mikrokredi kullanmalarının amacı işletme maliyetlerni karşılamak, işlerini genişletmek, sabit varlık satın almaktır.

3.4.7.1 Mikrokredi Ürünleri

MAYA'nın müşterilerine sunduğu 3 farklı ürün bulunmaktadır. Farklılaşmaları kefalet tipi, kredi meblağsı ve ödeme zamanlarına göre değişmektedir. En önemli nokta, kadınların en hızlı ve masrafsız şekilde krediye ulaşmalarını sağlamaktır. Ek olarak

her görüşme birebir ve yüzyüze yapıldığı için kredilerin geri ödemeleri zamanında yapılmaktadır (KEDV, 2017).

3.4.7.1.1 Dayanışma Kredisi – MayaBiz

Kadınlar dayanışma grupları oluşturmaktadır kendi aralarında. Aslında bu dayanışma grubu teminat kabul edilmektedir çünkü kişiler hem kendi borcundan hem de gruptaki diğer kişilerin de borçlarından sorumludur. Böylelikle Maya kendi riskini azaltırken kişilerin sosyal ilişkilerini artırmaktadır. Krediye başvurmak için bazı şartlar aranmaktadır. Dayanışma grubu 3-10 kişi ile kurulabilir ve krediler birbirlerini tanıyan / güvenen bu gruba verilmektedir. Kredi meblağsı 100-900 TL arasında değişmektedir ve vadeleri 3-12 ay arasındadır. Ayrıca bu kredilerin ödemeleri aylık olarak yapılmaktadır. Bu tür kredide tasarruf hesabı denilen bir uygulama vardır. Grubun her üyesi krediyi almadan önce talep ettiği meblağnın 10% sini bu ortak hesaba atmaktadır. Geri ödeme yapıldıktan sonra alınabilmektedir bu yatırılan tutar.

3.4.7.1.2 Bireysel Kredi-MayaBen

Grup oluşturamayan veya daha yüksek meblağdaki krediye ihtiyaç duyulduğunda bireysel krediye başvurulmaktadır. Ancak bu programın da bazı şartları bulunmaktadır. Kredi tutarı 100-2000 TL arasında değişiklik göstermektedir. Kredinin vadesi 3-12 aydır ve ödemeler aylık yapılmaktadır. Bu kredi tipinde kefil gerekmektedir ve bordrolu kefil, altın, döviz gibi araçlar talep edilebilir.

3.4.7.1.3 İhtiyaç Kredisi-MayaAile

Düzenli ödemeler yapan ve acil giderler için krediye gereksinim duyan üyelere verilmektedir. Acil giderlerden kasıt eğitim, sağlık ve fatura ödemeleridir. Programın şartları olarak kredi tutarı minimum 100 TL, maksimum 500 TL olabilir. Kredilerin vadeleri 2 ve 6 ay arasındadır ve her ay düzenli olarak yapılmak zorundadır. Bireysel kredideki gibi teminat olarak kefil, altın,döviz gibi araçlar gerekmektedir. Eğer kişi, dayanışma grubunda ise ve ayrıca ihtiyaç kredisi kullanmak isterse diğer grup üyelerini kefil olarak gösterebilir veya teminatlarından birini verebilir.

Banka hesabına ödeme yapılmaktadır grup üyeleri tarafından, nakit ödeme Maya saha sorumlusuna nakit olarak yapılmamaktadır ve bu banka işlemleri için herhangi bir masraf alınmamaktadır.

Kredi ödemelerini düzenli yapan kişilere sonraki krediler için meblağlar 25% oranında arttırabildiği için kadınlara yönelik sürekli bir kredi desteği olarak görülmektedir. Faiz oranları her 3 ayda bir yenilenmektedir sürekliliğin sağlanması için. Ayrıca bu faiz oranları hesaplanırken bankaların faiz oranlar ve tahsis masrafları da değerlendirilmektedir.

3.4.7.2 İşbirlikleri

Maya, yerel yönetim, özel sektör ve üniversitelerle işbirliği içerisinde faaliyetlerine devam etmektedir. Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM) ile ortak bir şekilde yürütülen Kendi İşim Olsun Projesi ile üyeler ABİGEM'in iş kurma eğitimlerinden yararlanmaktadır.

Kredi ve metodoloji ile ilgili bilgileri paylaşmak amacıyla mikrokredinin sosyal etkilerini araştırmak amacıyla Boğaziçi Üniversitesi'ne destek olmuştur. Maya kendi bünyesindeki insanların tanışmaları ve fikir alışverişinde bulunmaları için belirli aralıklarda toplantılar düzenlemektedir, İstanbul ve Kocaeli çevresinde. Bu toplantılara saha sorumluları ve direktörler katılmaktadır.

3.4.7.3 Kredi Alanların Ortak Özellikleri

Kadınların gelir elde edebileceği bir iş veya varolan işi geliştirmeyi hedeflemeleri gerekmektedir. MayaBen ve MayaBiz kredilerinden yararlanabilmek için evde penye, takı üretimi , tezgahta / pazarda satış yapmak gibi işlerle uğraşan dar gelirli kadınlardan seçilmektedir. Kredi talep eden kadınların bazılarında atölye ve dükkan bulunmaktadır.

Sağlık, eğitim ve fatura gibi acil durumlarda nakite ihtiyaç duyulduğunda Maya Aile kredisine başvurulmaktadır. Bunun için kadınların MayaBiz ve MayaBen birisini almış olması veya varolan kredi ödemelerini düzenli yapmaları gerekmektedir.

3.4.7.4 Karaman uygulaması

Klasik bankacılık sistemi dışındaki yoksullar hedef kitle olarak belirlenmiştir ve grup esasına dayanmıştır. Kentteki ve kırsaldaki tarım arazisi bulunmayan kadınlara kredi fırsatı doğmuştır ki bu sayede hem kadının ailevi hem de toplumsal statüsünde bir gelişme hedeflenmektedir. Haftalık ödemeler yapılmaktadır ve bunun sosyal açıdan

yararına bakılırsa bu vesile ile grup üyeleri sosyalleşmektedir ve motive edici-disiplin, çalışma, cesaret gibi konularda- seminerler almaktadırlar. Diğer bir açıdan, hiçbir geliri olmayan kesimin tüketim eğilimi daha fazladır yani bu ödeme planı ayda bir veya iki defa yapılsa verimlilik düşebilir. Mesela, Bangladeş'te bunu test etme amacı ile çalışma yapılmıştır ve aylık ödemelerde başarısız sonuçlar elde edilmiştir. Genellikle bu uygulama Bangladeştekinin aynısıdır. Ancak krediye kabul edilme açısından farklılıklar vardır:

- Karaman'da, grup kurabilmek için 20 dönümden az tarım arazisine sahip olmak gerekirken Bangladeş'teki uygulamada yarım hektardan az tarım arazisine sahip olmaktır.
- Karaman'da, kiracılık yaygın olduğu için kiracılar da hizmetten yararlanırken, Bangladeş'te sadece ev sahipleri yararlanabilmektedir.
- Karaman'da uygulaması olmayan ama Bangladeş'te alınan kredinin 5% sinin zorunlu olan özel tasarruf hesabında tutulmasıdır.
- Ülke koşullarının farklılığı da mikrofinansın uygulamasında değişikliğe neden olabilir. Örneğin, ödeme zamanı hava şartları nedeniyle çalışmaların aksaması.

3.4.8 Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi

TGMP, Türkiyede ilk olarak Diyarbakır Milletvekili Aziz Gül tarafından 2003 yılında gündeme getirilmiştir ve WB'den 500 milyon dolar kredi alınması ve TC Başbakanlığı'nın buna ek olarak 130 milyon dolar bütçe ayırmıştır.

Proje, TİSVA ile Karaman Valiliği ve Grameen Trust işbirliği ile Diyarbakır'da 2003 tarihinde hayata geçirilmiştir ve ilk mikrokredi çekleri verilmiştir. Bu krediler bir yıl içinde her hafta yapılan düzenli ödemeler ile ödenmektedir ve bu ortak hizmetler karşılığı olarak alınan tutarın 20% fazlası geri ödenen tutara ilave edilmektedir. Bu projede ihtiyaç duyulan kaynaklar mali kuruluşlar tarafından bağış oarak sağlanmıştır.

Uygulama ilk olarak Diyarbakır'da gerçekleşmiştir ve hedef olarak kırsal alan ve en yoksul haneler belirlenmiştir. Özellikle bu finansal organizasyonla yoksul kadınlar hedeflenmiştir. Buna göre sosyal güvencesi olmayan ev kadınlarının iş kurması için çabalar sarfedilmiştir. Bu mikrofinans uygulamasında tamamı ev kadınlarından seçilen 5 kişilik gruplar oluşturulmuştur sosyal iletişimi geliştirmek için. Grup üyelerinin birbirlerini tanımaları gerekmektedir ancak birinci derece akraba olmamaları

gerekmektedir. Ayrıca aynı bölgede yani mahallede ya da köyde yaşamaları gerekmektedir.

Kredi meblağları 100 – 1000 TL arasında değişmektedir ve haftalık olarak geri ödemeler yapılmaktadır (TGMP, 2017). Kredilerin cadeleri 50 aya kadar çıkabilmektedir. Bu gruplarda hane geliri ve tasarruf çok düşük olduğu için bu meblağlar iş kurmalarına yetmektedir. Daha sonraki dönemlerde işlerini geliştirmek için tekrar krediye başvurdukları bilinmektedir.

Proje için ihtiyaç duyulan kaynaklar gönüllüler, banka kredileri veya kamu kuruluşları tarafından sağlanmıştır.

TGMP tarafından verilen krediler :

- Temel kredi, tüm üyeler bu krediden yararlanabilmektedir ve vadesi 3 ay-3 yıl arasında değişmektedir. Yeni bir kredi çekebilmek için 6 ay geçmelidir ve genellikle 1 yıllık vade tercih edilmelidir.
- Sözleşmeli kredi, aslında bu kredi tipi değildir, kredinin geri ödemesinde herhangi bir problem yaşanması durumunda alternatif bir çözüm yoludur. Eğer ödeme sıkıntı yaşanıyorsa vadede uzatma gerçekleştirilmektedir. Bu sayede hem ödemeler düzenli hale getirilmektedir hem de müşteri yaşadığı zorluktan kurtulmak için daha çok çalışmaktadır.
- Girişimci kredisi, üyelerden çalışkan , başarılı ve yetenekli olan varsa ve onların işlerini büyütmeleri için bu kredi tipi oluşturulmuştur. Amaç bu girişimci kredisi alan üye sayısını artırmaktır.
- Mücadeleci vatandaş kredisi, dilenciler, evsizler gibi mücadeleci bireyler için hazırlanmıştır bu kredi tipi. Dilenmekten kurtulup mikro işlerini başlatmak asıl hedeftir. Onlara ikinci bir şans tanıyarak para kazanmalarını sağlayarak yoksulun en yoksuluna ulaşmayı hedeflemektedir. Bu kredi tipinde geri ödemeler için zaman sınırı yoktur.

3.4.9 Türkye İsrafı Önleme Vakfı

Kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak yani israfın minimuma indirilmesi için farkındalık yaratmak için kamu, özel ve gönüllü kuruluşlar ile işbirliği yapmaktadır. Eğitimler, konferanslar, seminerler gibi eğitici programlarla tasarruf ilkelerini topluma aşılamaya çalışmak için kurulmuştur. Ek olarak yoksul insanlara

mikro girişimci olmaları için çeşitli mikrofinansman hizmetleri sunmaktadır. İlk kez başvuranlar 100-1000 lira arasında kredi alabilmektedir ve vadeleri bir yıllıktır. Eğer düzenli ödemeler yapıldıysa 2. Kredi alımında bu meblağ 2000 liraya çıkabilmektedir.

TİSVA, Diyarbakır Valiliği ve Grameen Trust işbirliği ile "Türkiye Grameen Mikrokredi Programı (TGMP)" adıyla bir mikrofinansman programını uygulamaya koymuştur. Yap-işlet-devret modeli ve Grameen Bank yaklaşımı uygulanmaktadır.

3.4.10 Türkiye Kalkınma Vakfı

İdeal bir mikrokredi sistemi uygulamıştır. Uygulamaları klasik mikrokredi sistemine göre daha geniş kapsamlı ve olgunlaşmıştır. Misyon olarak belirlenen kırsal faaliyetler için kredi sunmaktır ve teknik eğitimler vermektir ve böylelikle tarımsal kalkınma hedeflenmektedir. Arıcılık, seracılık, bağcılık ve besicilik gibi tarım ve hayvancılık konularını destekleyerek çiftçilere danışmanlık ve eğitim hizmetleri de vermiştir. Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV), Güneydoğu'da bireylerin iş kurması için uzun vadeli krediler sağlamıştır. Kırsal kesimde başarı sağlanınca çalışmalarını kentlere kaydırmıştır. Girişimci destek fonu adı ile girşimcilere teknik destek verdikten sonra tutarı 3000 dolara kadar olan kredi çekebilmektedirler. Vadesi 5 yıla kadar uzatılabilinen bu krediye uygulanan faiz aylık 2- 3% dolaylarında reel faiz üzerindendir ve ödemeleri altıncı aydan itibaren başlamaktadır.

TKV, genel faaliyetler için uygulamalarla ilgilenmiştir ama özel hedef grupları için programlar için de çalışmalar yapmıştır. Şunu belirtmek gerekir ki, TKV girişimcilik veya iş kurma faaliyetlerine sadece finansal destek sağlamamıştır ayrıca çeşitli işbirlikleri yaparak mikrokredi sistemi ile mikro işletmelerin kurulmasında yardımcı olmuştur. Örneğin, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) ve Halk eğitim merkezleri ile birlikte çalışarak beceri kurslarına katılan kadınları destekleyerek atölyeler kurmalarını veya hizmet sektörü içinse işletme açmalarına yardımcı olmaktadır. Diğer bir örnek Diyarbakır'daki Kadın Merkezi -KA-MER ile olan işbirliğidir. Bu kurumdan eğitim alan kadınlar kredi fırsatı edinmekteydi. Kendi olanakları ile iş kuramayan kadınlar TKV'ye yönlendiriliyordu ve eğer iş karlı ise hem kredi hem de eğitim verilmekteydi işi sürdürülebilir bir hale getirmek için. Ancak ne kadar başarılı olsa da yüksek maliyetler yüzünden kaynak sıkıntısı meydana gelmiştir. Girişimci Destek Fonu adlı mikrokredi sunumuna ara verilmiştir.

3.4.11 Tarım Kredi Kooperatifleri

Diyarbakır'daki Grameen Bank Mikrokredi Projesi kapsamında sebze, tütün, pamuk ve buğday yetiştiriciliğine kredi vermektedir. Ziraat Bankası gibi devlet banklarının kırsal yerlerde şube açamaması, kredi verilmesi halinde denetlemelerin düzenli yapılamaması ve küçük çiftçilerin teminat gösterememesi nedenleri ile Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK) ortaya çıkmıştır ve verilen kredilerde kamu kaynakları kullanılmaktadır. Sadece nakdi kredi değil, gübre, tohum, yem, fide ve kimyevi maddeler gibi ayni krediler de sağlamaktadır.

Kooperatif üyelerine kredi verilmektedir. Kısa vadeli krediler işletme kredisi gibidir yani nakit ihtiyacını gidermeye yönelik olduğu gibi yem, fide, gübre, zirai ilaçlar, akaryakıt vb. girdiler olabilmektedir ve vadesi 1 yıllıktır. Orta vadeli krediler ise yatırım kredisi gibidir yani tarımsal teçhizat, makine, hayvansal donatma girdileri olabilmektedir. Bu kredi ile amaç üretime teşvik etmek ve geliştirmektir. Kredilerin vadesi en fazla 3 yıllıktır. Kredi alımı için en az iki ortağın müşterek ve müteselsil sorumluluğu bulunması gerekmektedir. Bazı durumlarda taşınmazın veya araçların iptoteği, rehini gerekebilir.

3.4.12 Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri

Amacı kooperatife üye olan esnaf ve sanatkarlara işleri için kredi sağlamak ve teminat mektubu ile kefil olmaktır. Eğer kaynak devlet tarafından tahsis edilecekse Halk Bankası aracılığı ile gerçekleşmektedir. Üye olan esnaf ve sanatkâra sadece banka için kefalet verilmektedir. Ayrıca verilen kredi faizi ile ticari kredi faizi arasındaki fark devlet tarafından karşılanmaktadır.

Esnafların 4% faiz oranı ile geri ödemeli kredi almaları mümkündür. Geri ödemeleri aylık, 3 aylık veya 6 aylık taksitler halinde yapılan bu kredilerin amacı esnafların ihtiyaç duyduğu hammadde veya döner sermaye giderlerine destek olmaktır. Bu kredilendirme işlemi Halk Bankası aracılığı ile yapılmaktadır.

Mikrofinans uygulamalarını kendi içinde 3 şekilde sınıflandırılmaktadır: informel, yarı formal ve formel olmak üzere. Tefeci, aile ve arkadaş gibi kişilerden borç almak informel yapıda uygulamalardır. Türkiye'deki aile bağları gibi sosyo-kültürel faktörler aracılığı ile aile bireyleri, arkadaşlar ve akrabalar arasında mikrokredi hizmeti içerisinde olduğu tahmin edilmektedir. Bakkal gibi tüccarların veresiye satışı adıyla

yaptıkları kredilendirmeler informal yapıda değerlendirilmektedir. Ancak hiçbiri mikrofinans sistemi içinde yer alan gerçek manada bir uygulama olarak değerlendirilmemektedir.

Esnaf ve Sanatkar Kooperatifleri, Küçük Çiftçi Kooperatifleri ve bazı meslek odalarının oluşturduğu yardımlaşma grupları Türkiye'de aktif olarak çalışan yarı formal organizasyonlardandır.

Halk Bankası, Ziraat Bankası, SYDTF, KGF, KOSGEB'in faaliyetleri ise formel yapıda uygulamalardır.

4. MİKROFİNANS UYGULAMALARINDA FONLARIN ETKİNLİĞİNE İLİŞKİN SAHA ÇALIŞMASI

Bu çalışmada mikrokredi özelliği taşıyan ama bu şekilde adlandırılmayan bazı fonlama seçenekleri değerlendirmeye alınmıştır. Örneğin, KOSGEB'in girişimcilere sağladığı hibe desteği bu duruma en iyi örnektir. Öte yandan ticari kredi özelliği taşıyan bazı fonlama seçenekleri ise mikroişletme kredisi olarak değerlendirilmektedir ve bu yüzden mikrokredi olarak değerlendirilmeye alınmamıştır. Örneğin, TKK, TKDK gibi kurumların yaptığı çalışmalar literatürde mikrokredi çalışmalarında yer alsa da mikroişletmeye yönelik olduğu düşünülmüştür. KEDV ve TGMP'nin uygulamaları dünya uygulamaları ile uyuşmaktadır ve kurumlar için yüklendikleri sosyal hedefler önem taşımaktadır. KOSGEB uygulamalarında ise sosyal sorumluluktan daha çok ticari bir kaygı vardır ancak bu, verilen desteğin önemini gözardı etmeye neden olmamaktadır. Bu çalışma kapsamında kurumların fonları, müşteri kitlesine göre dağıtılma biçimleri aşağıdaki başlıklara göre belirlenmiştir. Genel hatları ile incelenecek olan bu fonlama şekillerinin kimler tarafından kimlere verildiği, yararları ve mevcut programlara örnek verilerek incelenmiştir.

4.1.Hibe

Hibe, karşılıksız vermek yani bağışlamak anlamında gelmektedir. Bir ürünü veya hizmeti geri almaksızın vermek olarak nitelendirilmektedir. Çalışmada kullanılan bu terimin tanımı belirli bir amaç doğrultsunda geliştirilen projelerde giderlerin karşılanması durumunda kullanılması için verilen mali destektir. Yani kişilerin başvurusu sonucunda hibe verilmektedir.

Ülkemizde hibe desteğini veren kurum ve kuruluşlar devlete bağlı resmi kurumlardır. KOSGEB, TKDK, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bu destekte aktif olan yapılardır. Hedef kitleleri, girişimciler ve mevcut işi geliştirmek isteyen kişilerdir ve esnaflar, çiftçiler örnek olarak verilebilir.

Yatırım yapmak veya mevcut işini geliştirmek isteyen kişilere devlet tarafından verilen hibeler geri alınmamaktadır. Ancak bir kurum ya da devlet tarafından verilen hibeler bağış olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü bu uygulama kapsamında uygun maliyetler karşılanmaktadır. Örneğin, proje hazırlık maliyetleri, faiz borçları, başka bir amaçla finanse edilmiş kalemler, başka kişilere verilen krediler gibi maliyetler hibeden karşılanmayacak giderlerdendir. Bu kapsama giren maliyetler, insan kaynakları, seyahat, ekipman, malzeme, idari maliyetler uygun maliyetler kapsamındadır.

Yukarıda bahsedildiği gibi ülkemizde devlet birçok sektörde hibe desteği vermektedir. Tarım ve hayvancılık alanında büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvancılığında kullanılması hibe sağlanması ilk akla gelen alanlardır. Yeni girişimcilerin işletme kurabilmeleri için de hibe desteği sağlanmaktadır. Yani işletme kurmak isteyen KOBİ'lere veya girişimcilere hibe desteği verilmektedir. Ancak detsekler bu kişilere sınırlı kalmamaktadır ve mevcut işini geliştirmek isteyen kişilere de hibe verilmektedir. Örneğin çiftçiler, hayvanlarını çoğaltmak isteyebilirler ve bu durumda hibe desteğine başvurabilmektedir.

Kırsal alanda yatırım yapmak isteyenler için çoğunukla TKDK hibe desteği vermektedir. Yeni iş kurmayı hedefleyen çiftçilerin yanısıra işlerini büyütmek isteyenler veya yenilemek isteyenler kişiler de bu hibelerden yararlanabilmektedir. Ancak kişiler, destek verilen illerden birinde faaliyet göstermek zorundadır. Bu iller sırasıyla Afyonkarahisar, Ağrı,Aksaray, Amasya, Ankara, Ardahan, Aydın, Balıkesir, Denizli,Diyarbakır,Elazığ,Erzincan,Erzurum,Giresun,Hatay,Isparta,Kahramanmaraş, Karaman, Kars, Kastamonu, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muş, Nevşehir, Ordu, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon, Uşak, Van, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Yozgat'tır. Yapılacak faaliyetler, her türlü hayvancılık, kırsal turizm yatırımları, balık üretimi, arıcılık ve mantarcılık yatırımları adına yapılmak zorundadır. Bütün bunları kapsayan programın adı "IPARD/2" programıdır ve 2020 sonuna kadar devam etmesi planlanmkatadır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın teşvikleri ağırlıklı olarak çiftçilere ve hayvan yetiştiricilerine verilmektedir. Fındık üretimi yapan kişiler, seracılık yapan kişiler, organik sebze-meyve yetiştiricliği yapan kişiler hibelerden yararlanabilmektedir. Üreticilerin yatırımları dekar baz alınarak, hayvan yetiştiricilerinin yatırımları hayvan sayısına göre belirlenmektedir.

4.2. Faizli Kredi

Bu tür krediler yatırım kredileri, yatırım, proje veya girişimcileri desteklemek açısından verilen kredi, ve işletme kredileri, işletme faaliyetlerinin devamı için verilen kredi, olarak verilmektedir. Kamu veya özel bankalardan iş kurma kredisi almak faizli olarak mümkündür ancak kadınlara öncelik verilmektedir. Örneğin, kadınlara özel olarak maaş bordrosu olmadan 20.000 TL'ye kadar kredi imkanı, kişilerin sicili bozuk olsa bile 25.000 TL'ye kadar kredi imkanı sunulmaktadır.

Önceden de belirtildiği gibi ev hanımı olarak mikrokredi alma şartı birbirini tanıma suretiyle aynı lokasyonda oturan 5 kadının biraraya gelmesi ile başvuru yapılması, bir iş fikrinin olması, sunulan fikir ile daha önce bir mikrokrediden yararlanılmaması şartı ile uygulama için en uygun ürünün tercih edilmesi gerekmektedir. Ancak faizli krediler bireysel verilmektedir yani grup oluşturmaya gerek yoktur ve grup dayanışmasına dayanmadığı mikrokrediler kapsamına girmemektedir. Bu yüzden bu kredilerin geri ödenmesi gerekmektedir ve faiz oranları diğer uygulamalara göre farklılık göstermektedir.

4.3. Tasarruf

Tasarruf hizmetlerine olan talep değişiklik göstermektedir. Küçük meblağlardaki tasarruflar sayesinde insanlar tüketim ihtiyaçlarını karşılarken düzensiz gelirlerini düzenleyebilir, sağlık ve eğitim gibi harcamalarını karşılayabilmektedir. Ayrıca yatırımları için gereken sermaye tedariğinde yardımcı olmaktadır böylelikle performanslarını, üretkenliklerini geliştirmeye devam ederken gelirlerini artırıcı faaliyetlerde bulunabilmektedir. Son olarak kriz zamanlarında kaynak desteği sağlayarak iyi bir kriz yönetimine yardımcı olmaktadır.

Genellikle yoksul kesim acil durumlarda veya yatırım firsatları gibi durumlarda kullanmak için yüksek likit servislere ihtiyaç duymaktadır. Bu durumda tasarruf hizmetleri avantaj sağlamaktadır. Bunun dışında tasarruf hizmetleri, birikimlerini güvende tutmaya yardımcı olmaktadır.

Tasarruf hizmetlerinin çoğunda parasını getirenlere faiz uygulanmaktadır. Faiz uygulanmayanlarda ise işlem ücretlerinden dolayı yatırılan tutarda azalma olmaktadır.

Tasarruflara ödenen faiz oranları miktara ve vadeye bağlı olarak belirlenmektedir. Miktar fazla ve uzun vadeli ise faiz oranı da buna bağlı olarak artmaktadır.

Faiz oranları benzer ürünlerde uygulananlara, enflasyona ve piyasadaki arz/ talep durumuna göre belirlenmektedir. Likidite riski gibi risk faktörleri de sözkonusu olan vadeye göre değerlendirilmektedir. Yüksek likit hesaplar maliyetli oldukları için daha az faiz oranı vermektedir. Çoğu tasarruf sahipleri, likit hesapların faiz oranı az olsa da erişim kolay olduğu için daha çok tercih etmektedir. Sabit vadeli mevudat hesaplarında daha çok faiz geliri elde edilmektedir çünkü fonların kullanılması sınırlandırılmıştır ve likit mevduatlar ile kıyaslandığında daha durağan bir kaynaktır.

Mikrokredi uygulamalarından yararlanan kişiler için iki tip tasarruf bulunmaktadır. Birinci tasarruf grupları, zorunlu tasarruf yapanlardır. Kişilerin iradeleri dışında alınan bu tutarlar borçlandırma şartlarına göre belirlenmektedir. Bu sayede borçların geri ödenmesinde garanti olarak görülmektedir ve kadınların nakit akışını kontrol altına alarak yönetim becerilerini ifade etmektedir. Ancak bazı olumsuz örneklerde katılımcıların daha fazla borçlanması ile noktalanmıştır. Kısaca acil durumda kullanılması için mecburi olarak toplanan tasarruflardır. Tutar olarak ortalama aylık 10 TL'dir. Bu çalışmada bahsedilen tasarruf grupları bu gruba dahildir. İkinci tasarruf grubu olarak ise kazanılan miktardan bizzat kişiler tarafından yapılan tasarruflardır yani gönüllü tasarruf olarak adlandırılmaktadır. Kredi hizmetlerine erişmek için gerekli bir şart olmamaktadır. MFK'ye üye olmak veya olmamak farketmeksizin bankaya tasarruflarını aktarabilmektedir. Bu tür tasarruflar sayesinde kuruluşlar için gerekli fon oluşmaktadır ve bu tasarrufların işletimi ile müşteriler açısından kuruluşa olan güven artmaktadır.

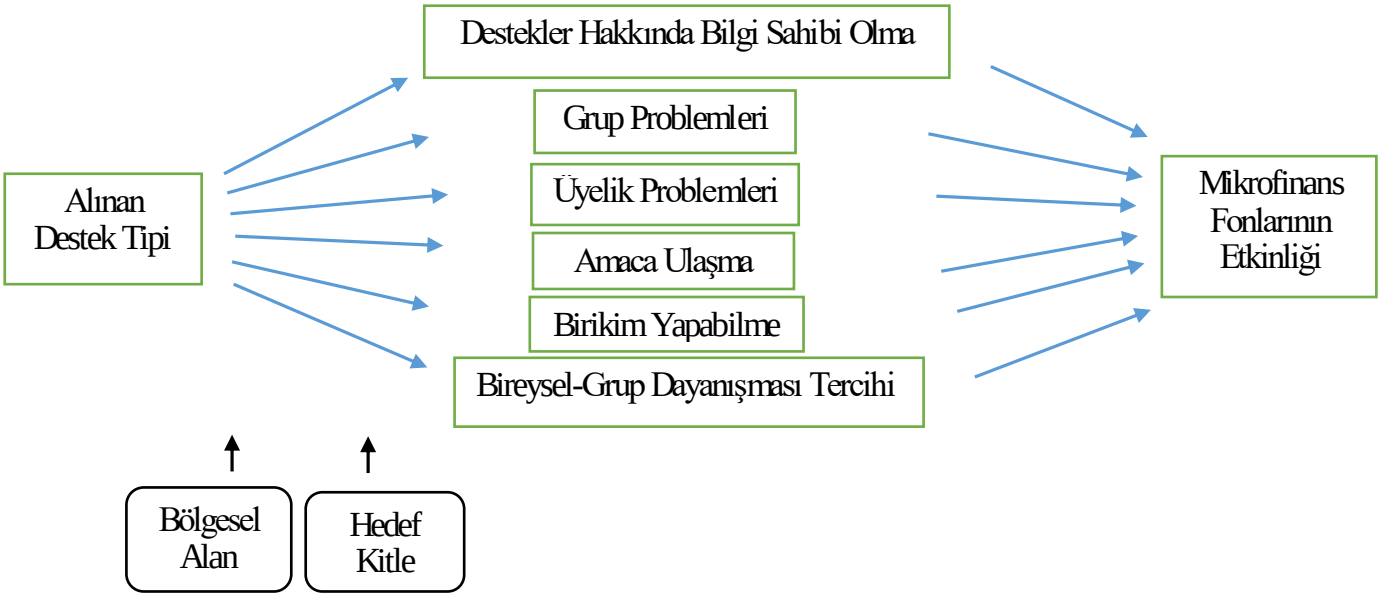
Yukarıda bahsedilenlere dayalı olarak, hibeler çoğunlukla devlet, kooperatifler ve kalkınma kuruluşları aracılığı ile kırsal kalkınma hedeflendiği için çiftçilere ve hayvancılık ile uğraşan kişilere verilmektedir. Hem bu kişilerin gelir düzeyleri mikrokredi kapsamından yüksek olması, hem de bu kişiler aktif olarak ekonomide yer aldıkları için TKK, TKDK gibi kurumların uygulamaları mikrokredi için uygun bulunmamıştır.

4.4. Fonların Etkin Dağıtılmasına Yönelik Araştırma

Ülkemizde yapılan mikrofinans uygulamaları literatürde anlatılmıştır. Ancak bazı kuruluşların yaptığı çalışmalar mikrofinansın hedef kitlesi ile uyuşmamakta ve yapılan çalışmaların bu sürece dahil edilmemesi gereklidir. Türkiye'deki mikrofinans uygulamalarından bahsedilirken daha önceden de belirtildiği gibi mikrokredi ve mikroişletme kredileri kavramları birbiriyle karıştırılmaktadır. KOSGEB'in çalışmaları mikro işletmeler için yapılmasına rağmen girişimciler için yapılan uygulamalar mikrokredi ile uyumlu görülmektedir. Tüm bunlar ışığında, bu çalışma için uygun görülen mikrofinans çalışmaları KEDV, KOSGEB ve TGMP'nin projeleridir.

Araştırma konusu kapsamında, ilgili anket soruları KEDV, KOSGEB ve TGMP müşterileri tarafından yapılmaları planlanmıştır. Ancak sadece TGMP İstanbul ve Sivas şubelerinin yardımı ile mikrokredi ve mikrotasarruf alan müşterilere ulaşılmıştır. KOSGEB kısmında ise girişimcilik eğitimi alan kişilere ulaşılması çalışmanın ileri aşamalarında olabilir.

Bu çalışmada mikrofinans kapsamında mevcut fonların müşterilere iletilmesinde kullanılan yöntemler faizli kredi, faizsiz kredi ve tasarruf olarak belirlenmiştir. Anket soruları bu yöntemlerin kimler için uygun olduğunu, müşterilerin yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları, karşılaşılan zorluklar ve müşterilerin elde ettikleri kaynakları etkin kullanıp kullanmamaları açısından incelemiştir.

Şekil 4.1: Çalışma Akışı

Tablo 4.1'de fonların etkin kullanımını ölçmeye yönelik çalışma akışı görülmektedir. Bağımsız değişken olarak müşteri tarafından yetkili kurumlarca temin edilen tüm fon kaynakları belirlenmiştir. Bağımsız değişken yani fonların dağıtım şekli olarak faizli kredi, faizsiz kredi, tasarruf ve hibe olarak 4 tip destek belirlenmiştir. Ancak analizde faizli, kredi, faizsiz kredi ve tasarruf destek tipleri kullanılmıştır. Çünkü çalışmada kullanılan veriler TGMP aracılığı ile toplanmıştır ve çalışmaya katılan kadınların cevapları sadece 3 seçeneği içermektedir.

TGMP'nin mevcut uygulamasında, faiz oranı bulunmamaktadır ancak müşteriler, hizmet bedeli adıyla bir tutar ile karşılaşmakta ve alınan destek tutarı %15 fazlası ile geri ödenmektedir. Bu yüzden bu oran bazı katılımcılar tarafından önemsenmezken bazı kesim tarafından fazla bulunmaktadır. Faizli ve faizsiz kredi olarak işaretlenme de buradan kaynaklanmaktadır. Bazı kadınların kredi ödemeleri bitse de tasarruf hesaplarında para biriktirmeye devam etmişlerdir. Bunun amacı ise ileri dönemde çekecekleri krediler için geri ödemede problem yaşama durumunda el altında güvence olarak para bulundurmak istemeleri olarak belirlenmiştir.

Bağımlı değişkenler müşterilerin hizmetler hakkında bilgi sahibi olmaları, karşılaştıkları problemler ve kaynakların etkin kullanılması olarak belirlenmiştir. Bunlara bağlı olarak da mikrofinans uygulamaları değerlendirilmiştir.

- Müşterilerin destek hakkında bilgisini ölçme değişkenini belirlemek için tüm destekleri incelenmesi, vade, faiz gibi geri ödeme koşullarına dikkat edilmesi incelenmiştir.
- Karşılaşılan problemler değişkeninin belirlenmesi için grup kişi sayısını sağlama, grup baskısı hissetme, haftalık ödeme ve organizasyona üye olma ile alakalı çoktan seçmeli sorular yöneltilmiştir.
- Fonların etkin kullanılmasını belirlemek amacıyla, geri ödeme sorun yaşamamaları, amaçlarına ulaşmaları ve birikim yapabilmeleri incelenmiştir.

Bağımsız değişken olarak müşterilerin fonlara hangi destek tipi aracılığı ile ulaşması belirlenmiştir. Yapılan çalışmada kadınlar faizli kredi, faizsiz kredi ve tasarruf grupları ile ihtiyaç duydukları fonlara ulaşmışlardır.

Moderatör olarak, bölgesel alan ve kadınların fona başvurma amaçları belirlenmiştir. Bölgesel alanlar kırsal ve kentsel alan olarak ikiye ayrılmıştır. Kırsal kesimde Sivas şubesi aracılığı, kentsel alanda İstanbul şubesi aracılığı ile müşterilere ulaşılmıştır.

Kadınların fona başvurma amaçları olarak, yeni bir iş kurmak ile mikrogirişimci olmaları, mevcut işi geliştirmek ile KOBİ olmaları belirlenmiştir.

Sonuç olarak bağımsız değişken olarak destek tipi belirlenirken bu bağımsız değişkene bağımlı olarak, müşterinin aldığı desteği ne kadar incelediği ve bilgi sahibi olduğu, karşılaşılan zorluklar ve fonun etkin kullanımının belirlenmesi incelenmiştir. Ayrıca araştırmada görüldüğü gibi ilgili desteklerden yararlanan kişilerin destekler hakkında bilgi sahibi olması, karşılaşılan zorluklar ve etkin kullanımın belirlenmesi sırasıyla bağımlı değişkenler olarak belirlenmiştir.

Moderatör olarak ise müşterilerin cinsiyetleri, bölgesel alanlar, yararlanılan desteklerin sayısal verileri ve müşterinin amacı belirlenmiştir.

4.5. Çalışma Alanı

Bu çalışmada birincil verilerin toplanması için anket çalışması yapılmıştır. Birincil verilerin toplanması için katılımcılar ile yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde çok aşamalı alan örneklem tipi kullanılmıştır. Çünkü Türkiye genelindeki uygulamaların incelendiği bu çalışmada, bu uygulumaların analiz etmek için öncelikle kırsal ve kentsel bölgeler belirlenmiştir. Ayrımdan sonra bu iki kesimden birer il seçilmiştir ve bu illerin içinden de belirli semtler seçilmiştir. Böylelikle kadınların aldıkları desteklerle ilgili ne kadar bilgi sahibi oldukları, karşılaştıkları zorluklar, destekleri ne kadar etkin kullandıkları ve bunların etkilerine bağlı olarak uygulamalar gözden geçirilmiştir. Bunlara dayalı olarak uygulamaların yeterli olup olmadığı, hangi unsurların iyi veya geliştirilmesi gerektiği incelenmiştir.

Bu çalışmada ana kütlemiz TGMP'nin tasarruf ve kredilerinden yararlanan kadınlardır. Bu kapsamda, İstanbul'daki müşterilerden toplanan veriler kentsel alanda, Sivas'tan toplanan veriler ise kırsal alandaki çalışma ile ilişkili kullanılmıştır. Toplam olarak 141 kişinin verileri kullanılmıştır ve bu kişilere yöneltilen anket soruları ekler bölümünde görüldüğü gibidir.

Öncelikle demografik sorularla ankete başlanmıştır. Sonraki sorularda her bir bağımlı değişkenle ilgili sorular belirlenmiştir.

Demografik sorular cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve yaşanılan yer ile alakalıdır.

Kadınların aldıkları desteklerle ilgili ne kadar bilgi sahibi olduklarını belirlemek amacıyla, tüm destekleri incelemelerini, kuruma dikkat etmeleri, geri ödeme koşulları ve destek oranları ile ilgili sorular sorulmuştur.

Kadınların karşılaştıkları problemleri belirleyebilmek için grup oluşturma aşaması, grup baskısı, ödemelerin haftalık olması ve üye olma ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Fonların etkin kullanıp kullanılmadığını belirlemek amacıyla, alınan tutarın yeterliliği, faizden ve vadenin kısalığından kaynaklanan geri ödemede sıkıntı yaşanması ve birikim yapabilme imkanları sorulmuştur.

Sonraki sorular ise kontrol amaçlı sorulmuştur. Örneğin, "Aldığım destek, tasarruf hizmetini teşvik etmektedir." sorusu tasarruf hizmetini alan kadınların kontrolü için sorulmuştur. "Desteğin faiz oranlarına dikkat ederim", "Desteğin vadesine dikkat ederim" soruları mikrokredi alan kadınların yeterli bilgi sahibi olmamaları durumunda tersi işaretlemeleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

4.6. Hipotezler

4.6.1. Alınan destek hipotezleri

Destek tipi ile bağımlı değişkenler arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı belirlenmiştir. Genel hatları ile kurulan hipotez aşağıdaki gibidir ve her bir bağımlı değişken için ayrı ayrı yapılmıştır.

Alınan desteklerin, bireysel ve grup dayanışması üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Kadınların aldığı destek tipleri ile bireysel veya grup dayanışması tercihleri arasında, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A: Kadınların aldığı destek tipleri ile bireysel veya grup dayanışması tercihleri arasında, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Alınan desteklerin, kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A: Kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Alınan desteklerin, grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Kadınların grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Alınan desteklerin, üyelikten kaynaklanan problemlerle karşılaşması üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Kadınların üyelikten kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların üyelikten dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.
Alınan desteklerin, kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmesi karşılaşması üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Kadınların kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmesi açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmesi açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Alınan desteklerin, kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Kadınların birikim yapabilmeleri açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların birikim yapabilmeleri açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4.6.2. Alınan destek ile bölgesel alan hipotezleri

Bu bölümde, bağımlı değişkenler üzerindeki moderatör etkisini görmek amacıyla hipotezler kurulmuştur. Bu hipotezdeki faktör düzeyleri bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktörün etkileşimidir. Her bir bağımlı değişken için bu hipotez tekrar edilmiştir ve sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Alınan desteklerin ve bölgesel alan faktörlerinin kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Müşterilerin bilgi sahibi olmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin bilgi sahibi olmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Alınan desteklerin ve bölgesel alan faktörlerinin kadınların grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşması üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Müşterilerin grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.
H_A: Müşterilerin grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Alınan desteklerin ve bölgesel alan faktörlerinin kadınların üyelikten kaynaklı problemlerle karşılaşması üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Müşterilerin üyelik sürecinden kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.
H_A: Müşterilerin üyelik sürecinden kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Alınan desteklerin ve bölgesel alan faktörlerinin kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmaları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Müşterilerin kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.
H_A: Müşterilerin kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Alınan desteklerin ve bölgesel alan faktörlerinin kaynakların etkin kullanılarak birikim yapabilmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Müşterilerin kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmesi açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.
H_A: Müşterilerin kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmesi açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Alınan desteklerin ve bölgesel alan faktörlerinin kadınların destekleri bireysel veya grup dayanışması tercih etmeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kurulan hipotezler;

H_0: Müşterilerin destekleri bireysel veya grup dayanışması tercih etmeleri açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.
H_A: Müşterilerin kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmesi açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

4.6.3. Başvurma amacı hipotezleri

Kadınların programlara başvurma amaçlarına ve bölgesel alan moderatörlerine yönelik olarak bunların bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi bulunmuştur.
H_0 : Başvurma amacı, bölgesel alan ve bu ikilinin etkileşimleri olarak belirlenen faktör düzeylerinin ortalamalarının arasında bağımlı değişkenler açısından farklılık yoktur.

H_A: Başvurma amacı, bölgesel alan ve bu ikilinin etkileşimleri olarak belirlenen faktör düzeylerinin ortalamalarının arasında bağımlı değişkenler açısından farklılık vardır.

4.7. Türkiye'de Mikrofinans Uygulamaları Araştırma Bulguları

4.7.1. Temel Bulgular

4.7.1.1. Tanımlayıcı istatistikler

Anket sonuçlarına dayalı olarak tanımlayıcı istatiksel bilgilerin yer aldığı bu bölüm, TGMP'nin temel göstergelerini göstermektedir ve uygulamalardan yararlanan kadınların yaşam biçimleri hakkında bilgi vermektedir. Sonuç olarak mikrokrediden yararlanan kadınların yaşları, yaptıkları iş, bulunduğu bölgeler, medeni durumları, eğitimleri, destek tutarları ve başvurma amaçları ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Bu ulaşılan bilgiler sayesinde ana kütleye yönelik fikir sahibi olma imkanı ve hedef kitleye yönelik tanımlama yapabilme açısından önemlidir.

4.7.1.1.2. Kişisel bilgiler

Mikrofinans kullanıcılarının bilgileri incelenen bu bölümde, yaş, yaşanılan bölge, medeni durum, amaçları, eğitimleri, yaptıkları iş ve destek tutarları hakkında bilgi verilmektedir.

Kadınların genel hatlarıyla kişisel bilgileri, aşağıda yer alan Tablo 4.2'deki gibidir. Buna göre ağırlıklı olarak 31-43 yaş aralığındaki kullanıcılar mikrokredi uygulamalarından yararlanmaktadır. Yapılan çalışmada toplanan verilerin yaklaşık %32'si İstanbul, %68'i Sivas'tan toplanmıştır. Tablo 4.2'den ilgili sonuçlara ulaşılmaktadır.

Tablo 4.2: Katılımcıların Yaş ve Bölgesel Bilgileri

Yaş	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
18-30	11	7,8	7,9	7,9
31-43	65	46,1	46,4	54,3
44-56	47	33,3	33,6	87,9
57	17	12,1	12,1	100
Total	140	99,3	100	
Missing System	1	0,7		
Total	141	100		

Tablo 4. 2(Devam): Katılımcıların Yaş ve Bölgesel Bilgileri

Kırsal/Kentsel	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kentsel	45	31,9	31,9	31,9
Kırsal	96	68,1	68,1	100
Total	141	100		

4.7.1.1.3. Katılımcıların medeni durumları

Tablo 4.3'e göre, mikrokredi uygulamalarından yararlananların hepsini kadınlar oluşturmaktadır ve medeni durum ile hangi medeni özelliğe sahip kadınların kredilere başvurdukları bilgisi elde edilmektedir. Buna göre kadınların %95'ini evli kadınlar oluşturmaktadır. Dul kadınlar evli olarak, boşanan kadınlar bekar olarak sayılmıştır. En dikkat çekici nokta nerediyse tüm katılımcıların evli olmasıdır. Mikrokrediden yararlanan kadınların yaş ortalamasının yüksek olması bu sonuca neden olmaktadır.

Tablo 4.3: Katılımcıların Medeni Durumları

Medeni Durum	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evli	134	95	95	95
Bekar	7	5	5	100
Total	141	100	100	

4.7.1.1.4. Katılımcıların eğitim bilgileri

Kadınların eğitim seviyelerine Tablo 4.4 ile ulaşılmaktadır. Kadınların bir kesimi %39,7 oranı ile ilkokul mezunu iken %24,8'i üniveriste mezunudur. Bu aslında çalışmanın bölgelere ayrılarak yapılmasından kaynaklanıyor olabilir. Yapılan görüşmelerdeki izlenimlere göre kentsel alanda üniversite ve lise mezunu ağırlıkta olmasına rağmen kırsal alanda kadınlar genel olarak okula gitmemiş veya en fazla ilkokul mezunu biçimindedir. Bu durum bu kişilerin bakış açıları ve yaşam standartları bakımından finansal desteklerden beklentilerinin farklı olmasına yol açmaktadır. TGMP tarafından uygulanan standart yapı, kadınların yapacakları işleri, bu işi kurmaları veya geliştirmeleri için gerekli tutarları sınırlandırmaktadır. Bu sınır takip mekanizması, destek yöntemi problemlerine neden olmaktadır. Bu nedenle iki kesim için farklı uygulamlara gidilmesi gerekmektedir. Her iki kesimin ihtiyaçlarına uygun

eğitim, seminer veya proje hazırlama gibi farklı modeller uygulanması uygun olabilir. Bu eğitimlerle kadınların işlerini daha iyi yürütmeleri, tasarruflarını daha doğru şekilde kullanmaları konusunda destek verilebilinir ancak eğitimin içeriğinin homojen yapı olmaması nedeniyle kentsel ve kırsalda ve onların katılımcılarının düzeyine göre farklı biçimlerde yapılması uygun olabilir.

Tablo 4.4: Katılımcıların Eğitim Bilgileri

Eğitim Durumu	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Yok	11	7,8	7,8	7,8
İlkokul	56	39,7	39,7	47,5
Ortaokul	15	10,6	10,6	58,2
Lise	24	17	17	75,2
Üniversite	35	24,8	24,8	100
Total	141	100	100	

4.7.1.1.5. Katılımcıların aldıkları destek tipleri

Çalışma akışında hibe, faizli kredi, faizsiz kredi ve tasarruf olarak 4 tip fonlama tipi belirlenmiştir. TGMP kredilerinde faiz oranı bulunmamasına rağmen hizmet bedeli adı altında alınan kredi tutarının ekstra %15'i kadar bir ücret tahsil edilmektedir. Bu oran çoğunluk tarafından faiz oranı olarak görülmektedir, kimileri de bu bedele dikkat etmektedir. Faizli kredi ve faizsiz kredi olarak fark buradan kaynaklanmaktadır. Bununla ilgili istatiksel sonuçlar Tablo 4.5'te görülmektedir.

Tablo 4.5.: Katılımcıların Aldıkları Destek Tipleri

Alınan Destekler	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Faizli Kredi	118	83,7	83,7	83,7
Faizsiz Kredi	9	6,4	6,4	90,1
Tasarruf	14	9,9	9,9	100
Total	141	100	100	

4.7.1.1.6. Katılımcıların haber kaynakları

Bu bulguya ait sonuçlar Tablo 4.6'da yer almaktadır. Katılımcıların neredeyse tamamı mikrokredilerden akraba, arkadaş aracılığı ile haberdar olmuştur. Internetin veya diğer yazılı haber kaynaklarının etkin kullanılmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yeterli

tanıtımın veya bilgi paylaşımının yapılmaması aslında bu alanın istenilen seviyeye ulaşması önündeki en büyük engel olarak gözükmektedir.

Tablo 4.6: Katılımcıların Haber Kaynakları

Haber Kaynağı	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
İnternet	3	2,1	2,1	2,1
Akraba-Komşu	136	96,5	96,5	98,6
Diğer	2	1,4	1,4	100
Total	141	100	100	

4.7.1.1.7. Katılımcıların başvurma amaçları ve yaptıkları işler

Tablo 4.7'ye göre, katılımcıların çoğu el işi yapım ve satım işi ile uğraşmaktadır. Ayrıca katılımcılara desteğe neden başvurdukları sorusu yönlendirilmiştir. Bununla asıl belirlenmek istenen kadınların hangilerinin mikrogirişimci hangilerinin KOBİ olarak adlandırıldığını bulmaktır. Buna göre yeni bir iş kuran kadın, mikrogirşimci olarak nitelendirilirken mevcut işini geliştiren kadınlar ise KOBİ olarak nitelendirilmiştir. Örneğin, el işi yapan kadınlar bu becerilerini evlerinde devam ediyolarsa mikrogirşimci olarak belirlenmiştir. Ama el işi yapan kadınlar tezgah, dükkan veya e ticaret gibi araçlarla ticarete atılmış ise KOBİ sınıfına sokulmuştur. KOBİ sınıfı diğer sınıfa göre daha fazla gelire sahiptir ama yine de resmi bankacılık hizmetlerinden yararlanması sınırlıdır. Buna göre, %66'sı mikrogirişimci sınıfında yer alan kadınların %28'i KOBİ sınıfındadır. En başta belirtildiği gibi mikrokredilerin amacı yoksul kesime ulaşarak onların ekonomiye dahil edilmesidir. Katılımcıların çoğunun amacı mikrokrediler aracılığı ile mikrogirişimci olmaktır. Yani aslında mikrokredi ile yoksul kesime ulaşmak düşüncesi ve hedefi başarı ile gerçekleştirilmiştir. Eğer KOBİ sınıfı fazla gelseydi az da olsa gelire sahip olan bir kesim sözkonusu olduğu için mikrokrediler, ödemeyi aksatmayacak kadınlara veriliyor çıkarımı yapılabilirdi.

Tablo 4.7: Katılımcıların Yaptıkları İşler ve Başvurma Amaçları

Başvurma Amacı	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Yeni bir iş kurmak	93	66	66	66
Mevcut işi geliştirmek	39	27,7	27,7	93,6
Diğer	9	6,4	6,4	100
Total	141	100	100	

Tablo 4.7 (Devam): Katılımcıların Yaptıkları İşler ve Başvurma Amaçları

Yapılan İşler	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
El işi yapım-satım	95	67,4	67,4	67,4
Kozmetik-temizlik malzemesi alım/satım	5	3,5	3,5	70,9
Giysi-çamaşır alım/satım	10	7,1	7,1	78
Terzi	1	0,7	0,7	78,7
Çeyizlik yapım/satım	6	4,3	4,3	83
Yöresel ürünler yapımı – makarna, turşu, tarhana vs.	2	1,4	1,4	84,4
Kafe işletmeciliği	1	0,7	0,7	85,1
Bakkal	3	2,1	2,1	87,2
Diğer	18	12,8	12,8	100
Total	141	100	100	

4.7.1.1.8. Katılımcıların aldıkları destek tutarları

Tablo 4.8'e bakıldığında, katılımcıların ortalama olarak aldıkları mikrokredi tutarları 2.341,27 olarak gerçekleşmişken, en az 700 YTL olarak belirlenmiştir. Ancak alınan kredinin standart sapması yüksek çıkmış ve 1287,55 olarak gerçekleşmiştir. Yani katılımcıların performansı ve ödeme gücüne göre aldıkları kredi miktarı da artmaktadır. Minimum kredi alan katılımcı 700 YTL alırken maksimum 6000 YTL kredi alan katılımcı vardır. Kırsal bölgede verilen krediler daha yüksek tutarlı iken kentte verilen kredi tutarları daha azdır. Vadeler aynı miktarda olduğu için haftalık olarak toplanan tutar kırsalda daha fazladır. Bu farklılığın nedeni olarak, şehirdeki rekabet yüzünden kadınların işlerinin yolunda gitmeme ihtimalinin düşünülmesi, kullanıcı sayısının çokluğu ve bu kalabalık yüzünden kadınlar ile çalışanlar arasında yeterli iletişimi kuramama veya y ine bu kalabalıktan dolayı güven duygusunun azlığı gösterilmektedir.

Tablo 4.8: Katılımcıların Aldıkları Destek Tutarları

Destek Tutarı	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
700	2	1,6	1,6	1,6
800	1	0,8	0,8	2,4
900	1	0,8	0,8	3,2
1000	36	28,3	28,6	31,7
1200	1	0,8	0,8	32,5
1300	2	1,6	1,6	34,1
1500	12	9,4	9,5	43,7
1800	1	0,8	0,8	44,4
2000	12	9,4	9,5	54
2200	3	2,4	2,4	56,3
2500	3	2,4	2,4	58,7
2800	2	1,6	1,6	60,3
3000	12	9,4	9,5	69,8
3500	5	3,9	4	73,8
3600	1	0,8	0,8	74,6
4000	29	22,8	23	97,6
4500	1	0,8	0,8	98,4
5000	1	0,8	0,8	99,2
6000	1	0,8	0,8	100
Total	126	99,2	100	
Missing System	1	0,8		
Total	127	100		

Descriptive Statistics

Minimum	Maximum	Mean	Std.Dev.
700	6000	2341,2698	1287,557

4.7.1.2. Tanımlayıcı istatistik sonuçları

Tanımlayıcı istatik kısmında mikrokredi ve tasarruf hizmetlerinden yararlanan kadınlara ait bir profil çıkartılmıştır. İki alanın farkı gözetikmeksizin eğitimleri, yaşları, medeni durumları, aldıkları destek tipleri, destek tutarları, başvurma amaçları ve haber kaynaklarını incelenmiştir. Böylelikle katılımcıların genel hatları belirlenirken mikrokredinin verilme koşulları belirlenmeye çalışılmıştır ve sonuçlar bir önceki bölümde yer almaktadır. Elde edilen bu bilgiler bir sonraki aşamada kullanılacak olan hipotezler için ön bilgi olarak kullnılmıştır. Bu ön bilgiler sayesinde okurların konuya hakimeyetinin güçlenmesi hedeflenmektedir.

4.7.2. Alınan destek tipleri hipotez sınamaları

Öncelikli olarak analiz sonuçlarını yanlış yönlendirecek sonuçlar incelenmiştir ve revize edilmiştir. Toplanan örneklemlerinin yeterli olup olmadığına karar vermek ve soruların hangilerinin gruplandırılması gerektiğinin belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştr. Bunu baz alınarak yapılan faktör analizlerinin sonuçları Ekler bölümünde yer almaktadır. Her bir bağımlı değişken için ayrı ayrı yapılan bu faktör analizlerinin sonucunda soruların güvenirlik ölçümü yapılmıştır. Sonuçlara göre yeterli oranlara ulaşılması soru gruplandırmaları yapılmıştır ve hipotez sınamalarına geçilmiştir.

Soru gruplandırmalarında kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olması tek bir faktör çatısı altında toplanmıştır. Faktör ve güvenilirlik analizinin sonuçlarına Ekler bölümünde yer alan Tablo 4.26 aracılığı ile ulaşılmaktadır. Faktör "bilgi sahibi olma" olarak isimlendirilmiştir.

Karşılaşılan problemlerle ilgili sorular iki faktör altında toplanmıştır ve grup kaynaklı ve üyelik kaynaklı problemler olarak isimlendirilmiştir. Hangi soruların aynı başlıkta yer aldığı ve analiz sonuçları Tablo 4.27'de yer almaktadır.

Kaynakların etkin kullanımı ile ilgili soruların gruplandırılmasında iki çatı söz konusudur. Amaca ulaşma ve birikim yapmaya yönelik olarak belirlenen bu faktör çatıları ile ilgili sonuçlara Tablo 4.28'ten ulaşılmaktadır.

Belirlenen hipotezler bu gruplandırmalar baz alınarak ayrı ayrı yapılmıştır ve sıradaki bölümlerde detaylı olarak incelenecektir.

4.7.2.1. Alınan destek tipinin, kadınların destekleri grup veya bireysel tercih etmeleri üzerindeki etkisi

H_0: Kadınların aldığı destek tipleri ile bireysel veya grup dayanışması tercihleri arasında, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların aldığı destek tipleri ile bireysel veya grup dayanışması tercihleri arasında, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.
Hipotez sonuçları Tablo 4.9'da yer almaktadır. Yapılan analizlere H_0 kabul edilmektedir ve buna göre kadınların aldığı destek tipleri ile bireysel veya grup dayanışması tercihleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Yani kadınların kredi veya tasarruf gruplarından herhangi birinde olması, onların bireysel veya grup dayanışması tercihlerini etkilememektedir.

Literatüre göre, krediden yararlananların grup dayanışmasını, tasarruflardan yararlananların ise bireysel çalışmayı tercih etmesi beklenmektedir. Yani alınan destek tipi faktörünün tercih değişkeni üzerinde etkili olması beklenmektedir.

Kredi grupları açısından, kadınların mevcut düzende seçme şansı bulunmamaktadır. Eğer bir değişim yapılacak olsa bile bu sonuçlara göre yine bir tercih elde edilememektedir. Yani literatüre ters düşen bu sonuca göre mevcut düzende değişiklik yapmak yersiz olacaktır. Yapılsa bile verilen kredilerin dönüşünde riskli bir durum ortaya çıkabilir. Kısaca destek grupları için tercih özelleştirmelerine gidilip gidilmemesine karar verilen bu hipoteze göre, özelleştirme yapılmamalı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 4.9: Kadınların Destekleri Bireysel veya Grup Olarak Alma Tercihleri Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

ANOVA

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8,674	2	4,337	1,985	0,141
Within Groups	294,978	135	2,185		
Total	303,652	137			

Descriptives

	N	Mean	Std.Dev.	Std.Error	Mean Lower Bound	Upper Bound	Minimum	Maximum
Faizli Kredi	115	3,2348	1,51791	0,14155	2,9544	3,5152	1	5
Faizsiz Kredi	9	2,8889	1,45297	0,48432	1,772	4,0057	1	5
Tasarruf	14	2,4286	1,08941	0,29116	1,7996	3,0576	2	5
Total	138	3,1304	1,48877	0,12673	2,8798	3,381	1	5

4.7.2.2. Alınan destek tipinin, kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları üzerindeki etkisi

H_0: Kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A: Kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmaları açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.10'a göre, H_0 kabul edilmektedir. Kadınların destekler hakkında bilgi sahibi olmalarının, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Yani kredi kullanan kadınların destekler hakkında sahip oldukları bilgiler ile tasarruf yapan kadınların destekler hakkında sahip oldukları bilgiler arasında bir farklılık yoktur.

Bilindiği gibi mikrofinans sistemi mikrokredi ile ön plana çıkmaktadır, tasarruf destekleri daha az bilinmektedir. Bu yüzden tasarruf yapan kadınların konu hakkındaki bilgilerinin daha fazla olması beklenmektedir ancak sonuçlar öyle gelmemiştir. Aslında bu grupların gelişimi ve kadınların destekler hakkında daha bilinçli olması için daha farklı tanıtıcı araçlar kullanılabilir veya faaliyetler düzenlenebilir. Saha çalışmasında görülmüştür ki kadınlar aslında destekleri komşu, akraba aracılığı ile haberdar olmuşlardır ve çok azı TGMP çalışanları ile iletişime geçmişlerdir. Yani kulaktan dolma bilgilerle işe girişmişlerdir sonucuna ulaşılmaktadır. Bu açıdan, alınan destek tipine göre daha ayrıntılı ve açıklayıcı bilgilerin verildiği, diğer desteklerin ve kurumların da paylaşıldığı, daha fazla kitleye ulaşmayı sağlayan araçlar kullanılması gerekmektedir.

Tablo 4.10: Kadınların Destekler Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olmaları Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

ANOVA

m_BSOs

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,735	2	2,368	2,327	0,103
Within Groups	107,838	106	1,017		
Total	112,573	108			

4.7.2.3. Alınan destek tipinin, kadınların grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması üzerindeki etkisi

H_0: Kadınların grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.
Tablo 4.11'e yer alan sonuçlara H_0 kabul edilmektedir. Kadınların grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
Yani alınan destek tipi, kadınların grup dayanışması yüzünden karşılaştıkları problemleri etkilememektedir. Bu problemlere örnek olarak grup baskısı uygulanması veya yeterli kişi sayısını denkleştirememe gibi yükümlülükler örnek gösterilebilir.
Daha önceden belirildiği gibi kredilerde grup dayanışması şart olduğu için aslında beklenen sonuç, kredi gruplarında bu problemlerin daha fazla görülmesidir. Ama yapılan analizlere göre tasarruf ve kredi arasında fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak aslında kadınların tasarruf hesaplarından yararlandıklarının farkında olmamaları veya zorunlu zaten diyerek araştırmamalarından kaynaklanmaktadır. Tasarrufun öneminden sadece kurum açısından değil kişi açısından vurgulanması bu algının yıkılmasına katkı bulunabilir.

Tablo 4.11: Kadınların Grup Dayanışmasından Kaynaklı Problemler Karşılaşması Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

ANOVA

m_grup_problemleri

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,726	2	2,363	2,369	0,097
Within Groups	132,646	133	0,997		
Total	137,372	135			

4.7.2.4. Alınan destek tipinin, kadınların üyelikten kaynaklanan problemlerle karşılaşması üzerindeki etkisi

H_0: Kadınların üyelikten kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların üyelikten dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.12'de yer alan sonuçlara göre, H_0 kabul edilmiştir yani kadınların üyelikten kaynaklanan problemlerle karşılaşması açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Üyelikten kaynaklanan problemler sürecin karmaşası, belge temini ve imza atılma zorunluluğunu içermektedir. Kadınlar ister kredi ister tasarruflardan yararlansın, karşılaştıkları üyelik problemleri bu durumdan etkilenmemektedir. Yani krediden yararlanan kadınların karşılaştıkları üyelik problemleri ile tasarruf gruplarının karşılaştıkları üyelik problemleri arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu beklenen bir durumdur, çünkü her iki destektede prosedürler birbirine benzemektedir.

Tablo 4.12: Kadınların Üyelikten Kaynaklı Problemler Karşılaşması Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	5,371	2	2,686	2,604	0,078
Within Groups	142,331	138	1,031		
Total	147,702	140			

4.7.2.5. Alınan destek tipinin, kadınların kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmeleri üzerindeki etkisi

H_0: Kadınların kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmesi açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
H_A: Kadınların kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmesi açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.
Tablo 4.13'e göre, H_0 reddedilmektedir yani kadınların kaynakları etkin kullanarak amaçlarına ulaşabilmesi açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Yani alınan destek tipleri, kadınların kaynakları etkin kullanması ile amaçlarına ulaşmaları üzerinde etkilidir. Tablo 4.14'te yer alan Post Hoc test sonucuna göre, faizli kredi-tasarruf, faizsiz kredi-tasarruf ikilileri arasında

anlamlı bir farklılık vardır. En büyük ortalama faizli krediye aittir yani, faizli kredinin etkin kullanımı ile amaca ulaşma diğer destek gruplarına kıyasla daha fazladır. Faizli kredi, kadınların ekonomiye katılmaları için diğerlerine oranla daha verimli bir araçtır sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 4.13: Kadınların Amaçlarına Ulaşmaları Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

ANOVA

m_amacaulaşma_etkinlik

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	27,171	2	13,586	27,549	0,000
Within Groups	65,096	132	0,493		
Total	92,267	134			

Tablo 4.14: Post Hoc: Amaca Ulaşabilme Değişkeninin Destek Gruplarında Karşılaştırılması

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Difference(I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	0,57164	0,25166	0,148	-0,1801	1,3234
	Tasarruf	1,48830*	0,06927	0	1,3204	1,6562
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-0,57164	0,25166	0,148	-1,3234	0,1801
	Tasarruf	,91667*	0,24193	0,02	0,1629	1,6704
Tasarruf	Faizli kredi	-1,48830*	0,06927	0	-1,6562	-1,3204
	Faizsiz kredi	-,91667*	0,24193	0,02	-1,6704	-0,1629

Tablo 4.15: Descriptive Tablosu

Multiple Comparisons

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

		N	Mean	Std.Dev.	Std.Error	Mean Lower Bound	Upper Bound	Minimum	Maximum
m_BSOs	Faizli Kredi	89	4,0157	1,00192	0,1062	3,8047	4,2268	1	5
	Faizsiz Kredi	6	3,1	1,19833	0,48922	1,8424	4,3576	1,2	4
	Tasarruf	14	4	0,97349	0,26018	3,4379	4,5621	2,4	5
	Total	109	3,9633	1,02095	0,09779	3,7695	4,1571	1	5
m_grup_problemleri	Faizli Kredi	113	2,354	1,0296	0,09686	2,1621	2,5459	1	4,33
	Faizsiz Kredi	9	2,2963	1,21843	0,40614	1,3597	3,2329	1	4
	Tasarruf	14	1,7381	0,3961	0,10586	1,5094	1,9668	1	2,33
	Total	136	2,2868	1,00875	0,0865	2,1157	2,4578	1	4,33
m_üyelik_problemleri	Faizli Kredi	118	1,9407	1,05646	0,09726	1,7481	2,1333	1	5
	Faizsiz Kredi	9	1,8889	1,05409	0,35136	1,0786	2,6991	1	4
	Tasarruf	14	1,2857	0,46881	0,12529	1,015	1,5564	1	2
	Total	141	1,8723	1,02714	0,0865	1,7013	2,0434	1	5
m_amacaulaşma_etkinlik	Faizli Kredi	114	2,4883	0,73963	0,06927	2,3511	2,6255	1	5
	Faizsiz Kredi	8	1,9167	0,68429	0,24193	1,3446	2,4887	1	2,67
	Tasarruf	13	1,0000	0,0000	0,0000	1,0000	1,0000	1	1
	Total	135	2,3111	0,82979	0,07142	2,1699	2,4524	1	5
m_birikim_etkinlik	Faizli Kredi	116	3,5474	0,7912	0,07346	3,4019	3,6929	1	5
	Faizsiz Kredi	9	3,5000	1,11803	0,37268	2,6406	4,3594	2,5	5
	Tasarruf	14	2,9643	0,13363	0,03571	2,8871	3,0414	2,5	3
	Total	139	3,4856	0,79158	0,06714	3,3529	3,6184	1	5

4.7.2.6. Alınan destek tipinin, kadın,0ların kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmeleri üzerindeki etkisi

H_0: Kadınların birikim yapabilmeleri açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A: Kadınların birikim yapabilmeleri açısından, farklı destek gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.16'da hipotez ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Buna göre H_0 reddilmiştir. Yani kadınların birikim yapabilmeleri açısından, kredi veya tasarruf gruplarının ortalamaları arasında bir farklılık vardır. Tablo 4.17'deki Post Hoc testinin sonuçlarına göre faizli kredi ve tasarruf grupları arasında farklılık vardır. Tablo 4.18'deki Descriptive tablosundaki ortalamalara göre faizli kredi daha etkin kullanılarak birikim yapılmasını sağlamaktadır. Bu sonuç tahmin edildiği gibi olmuştur. Çünkü mikrokredilerle elde edilen fonla daha fazla iş yapabilme yeteneğine sahip olmaları ön görülmektedir. Her ne kadar ayda belli bir miktar kuruma verilse de ondan daha

fazlasının kazanılması söz konudur. Tasarruf gruplarının ise eldeki fon kenara konulmaktadır yani ele bir fon geçmeden eldekinin kenara konulması vardır. Bu açıdan krediden yararlanan kadınların gerek zorunlu hesaba gerek kişisel hesaplarında daha fazla birikim yapabilmesi gerekmektedir.

Tasarrufların daha etkin kullanılması için bir takım aksiyonlar alınmalıdır. Örneğin, kadınların kaynakları nerede kullandıkları araştırılabilinir, işin uygunluğu , maliyet hesabı gibi bir takım girdilerin incelenmesi ile nerede sorun olduğu bulunabilir. Ayrıca literatüre uygun olan bu başarılı sonucu bir adım daha öteye götürmek için mikrotasarruf programları hayata geçirilmelidir. Mikrofinans sisteminde her ne kadar mikrokredi olarak bilinse de mikrotasarrufların da önemi vurgulanmalıdır. Düzenli ama az geliri olan resmi bankacılık hizmetlerine erişimde sıkıntı yaşayan katılımcıların mikrokrediye gerek kalmadan sadece tasarruflar ile veya tasarruflarına ilaveten mikrokredi ile işlerini kurmalarını sağlayacak modeller geliştirilebilinir. Bölgelere ve birimlere göre standart modeller ve projeler geliştirilebilinir. Bu birimler sayesinde iş fikri olmayan kadınlara iş seçenekleri sunulması ve organize bir şekilde işlerin yürütmelerine yardımcı olunabilinir. Örneğin, makine-ekipman ve hammadde temini, satış ve pazarlama kanalları gibi konularda destek vererek kadınların organize olması sağlanabilinir.

Tablo 4.16: Kadınların Kadınların Birikim Yapabilmeleri Açısından Faizli, Faizsiz Krediler ve Tasarruf Gruplarının Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

ANOVA

m_birikim_etkinlik

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,25	2	2,125	3,515	0,032
Within Groups	82,221	136	0,605		
Total	86,471	138			

Tablo 4.17: Post Hoc: Birikim Yapabilme Değişkeninin Destek Gruplarında Karşılaştırılması

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Difference(I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	0,047	0,269	0,983	-0,590	0,685
	Tasarruf	,58313*	0,220	0,024	0,062	1,104
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-0,047	0,269	0,983	-0,685	0,590
	Tasarruf	0,536	0,332	0,244	-0,251	1,323
Tasarruf	Faizli kredi	-,58313*	0,220	0,024	-1,104	-0,062
	Faizsiz kredi	-0,536	0,332	0,244	-1,323	0,251

Tablo 4.18: Descriptive Tablosu

	N	Mean	Std.Dev.	Std.Error	Mean Lower Bound	Upper Bound	Minimum	Maximum
Faizli Kredi	116	3,55	0,79	0,07	3,40	3,69	1,00	5,00
Faizsiz Kredi	9	3,50	1,12	0,37	2,64	4,36	2,50	5,00
Tasarruf	14	2,96	0,13	0,04	2,89	3,04	2,50	3,00
Total	139	3,49	0,79	0,07	3,35	3,62	1,00	5,00

4.7.3. Alınan destek tipleri ve bölgesel alan etkileşimleri hipotez sınamaları

Bağımlı değişkenler üzerindeki moderatör etkisini görmek amacıyla hipotezler kurulmuştur. Bu hipotezlerdeki faktör düzeyleri bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktörün etkileşimidir. Her bir bağımlı değişken için bu hipotezler tekrar edilmiştir ve sonuçlar aşağıdaki gibidir.

4.7.3.1. Alınan destek tipi ve bölgesel alan etkileşiminin kadınların bilgi sahibi olmaları üzerindeki etkileri

H_0: Müşterilerin bilgi sahibi olmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin bilgi sahibi olmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Hipotez ile ilgili sonuç tabloları Tablo 4.19'da yer almaktadır. Bu sonuçlara göre, bölgesel alan ve alınan destekler tek başına etkiliyken bunların etkilişimi müşterinin bilgi sahibi olması üzerinde etkili değildir. Bu demektir ki, tek başına iken iki faktör olarak bögesel alanın ve alınan destek tipinin de müşterinin bilgi sahibi olması üzerinde etkisi vardır. Ancak bu faktörlerin etkileşimlerinin bilgi sahibi olma üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

Destekler hakkında bilgi sahibi olma açısından, hangi destek grupları arasında farklılıklar olduğunu görmek için Post Hoc testi yapılmıştır. Bu tabloda bölgesel alan ve alınan destek tipi faktör düzeyleri ve bu faktör düzeylerinin ortalamaları arasındaki farklar sayısal olarak verilmiştir. Dolayısıyla tablo incelendiğinde, faizli kredi ve faizsiz kredi ikilisinin ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu görülecektir. Descriptive tablosu incelendiğinde, faizli krediden yararlanan müşterinin bilgi sahibi olması, diğer destek tiplerinden yararlananlara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca kentteki müşterilerin ortalaması daha yüksektir yani kentteki kadınların bilgi sahibi olmaları, kırsal alandakilere göre daha fazladır. Yani faizli kredi ile ilgilenen ve kentte yaşayan kadınların destekler hakkında bilgi sahibi oranı daha fazladır. Diğer kadınların oranlarını artırmak için bir takım aksiyonlar alınmalıdır, hem böylelikle mikrokredi ve mikrotasarruf desteklerinin daha fazla başarılı olmaları hedeflenebilir.

Tablo 4.19: Kadınların Bilgi Sahibi Olmaları Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	64
Alınan Destekler	2	Faizli Kredi	89
	3	Faizsiz Kredi	6
	4	Tasarruf	14

Tablo 4.19 (Devam): Kadınların Bilgi Sahibi Olmaları Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Descriptive Statistics

Dependent Variable: m_BSOs

Kırsal/kentsel		Mean	Std. Deviation	N
Kentsel	Faizli kredi	4,586	0,44163	43
	Faizsiz kredi	3,9	0,14142	2
	Total	4,5556	0,45505	45
Kırsal	Faizli kredi	3,4826	1,08614	46
	Faizsiz kredi	2,7	1,32162	4
	Tasarruf	4	0,97349	14
	Total	3,5469	1,10252	64
Total	Faizli kredi	4,0157	1,00192	89
	Faizsiz kredi	3,1	1,19833	6
	Tasarruf	4	0,97349	14
	Total	3,9633	1,02095	109

Levene's Test of Equality of Error Variances

Dependent Variable: m_BSOs

F	df1	df2	Sig.
7,967	4	104	0,000

Tablo 4.19 (Devam): Kadınların Bilgi Sahibi Olmaları Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: m_BSOs

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	33,715[a]	4	8,429	11,116	0
Intercept	394,452	1	394,452	520,215	0
Bölgesel_alan	6,674	1	6,674	8,802	0,004
Aldığınız_destekler	6,673	2	3,337	4,4	0,015
Bölgesel_alan * Aldığınız_destekler	0,012	1	0,012	0,015	0,901
Error	78,858	104	0,758		
Total	1824,72	109			
Corrected Total	112,573	108			

a. R Squared = ,299 (Adjusted R Squared = ,273)

1. Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_BSOs

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Kentsel	4,243[a]	0,315	3,618	4,868
Kırsal	3,394	0,17	3,057	3,731

2. Aldığınız_destekler

Dependent Variable: m_BSOs

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	4,034	0,092	3,851	4,217
Faizsiz kredi	3,3	0,377	2,552	4,048
Tasarruf	4,000[a]	0,233	3,538	4,462

a. Based on modified population marginal mean.

Tablo 4.19 (Devam): Kadınların Bilgi Sahibi Olmaları Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Multiple Comparisons

Dependent Variable: m_BSOs

Tukey HSD

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Differenc. (I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	,9157*	0,36728	0,038	0,0424	1,789
	Tasarruf	0,0157	0,25036	0,998	-0,5796	0,611
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-,9157*	0,36728	0,038	-1,789	-0,0424
	Tasarruf	-0,9	0,42489	0,091	-1,9103	0,1103
Tasarruf	Faizli kredi	-0,0157	0,25036	0,998	-0,611	0,5796
	Faizsiz kredi	0,9	0,42489	0,091	-0,1103	1,9103

Based on observed means.

The error term is Mean Square(Error) = ,758.

*. Th mean difference is significant at the ,05 level.

4.7.3.2. Alınan destek tipi ve bölgesel alan etkileşiminin kadınların grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşması üzerindeki etkileri

H_0: Müşterilerin grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin grup dayanışmasından kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.20'de yer alan sonuç tablosu olarak aşağıya eklenmiştir. Buna bakılarak şu yorum yapılabilir: bölgesel alan tek başına grup problemleri üzerinde etkilidir. Alınan destek tipi ise karşılaşılan grup problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur, yani tek başına etkili değildir. Bu iki faktörün etkileşiminin ise karşılaşılan grup problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Bu demektir ki, tek başlarına bölgesel alanın

müşterilerin karşılaştıkları grup problemleri üzerinde etkisi vardır. Ancak alınan destek tipinin ve bu iki faktörün grup problemleri üzerinde etkisi bulunmamaktadır.
Bölgesel alanla ilgili olarak, hangi grupların arasında farklılıklar olduğunu görmek için Post Hoc testi yapılmıştır. Kentteki kadınların grup problemleriyle karşılaşma ortalaması kırsaldaki kadınlara göre daha yüksektir. Bu sorunun aşılması için kadınların yapacakları işlere göre grup dayanışması sisteminde değişiklik yapılabilir. Örneğin kişi sayısı 5 yerine daha az olarak belirlenebilir veya desteklerden grup dayanışması/ bireysel olarak tercih etme hakkı tanınabilir. Hibelerde proje hazırlanması gibi, esneklik isteyen müşteriler için tercih sürecinde veya özelleştirmelerde proje hazırlanması talep edilebilir. En azından amacın ne olduğu, buna nasıl ulaşılacağı gibi temel sorular yönlendirilerek bir değerlendirme yapılabilir.

Tablo 4.20: Kadınların Karşılaştıkları Grup Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	91
Alınan Destekler	2	Faizli Kredi	113
	3	Faizsiz Kredi	9
	4	Tasarruf	14

Descriptive Statistics

Dependent Variable: m_grup_problemleri

Kırsal/kentsel		Mean	Std. Deviation	N
Kentsel	Faizli kredi	3,1318	0,8137	43
	Faizsiz kredi	3,6667	0	2
	Total	3,1556	0,80277	45
Kırsal	Faizli kredi	1,8762	0,84207	70
	Faizsiz kredi	1,9048	1,08379	7
	Tasarruf	1,7381	0,3961	14
	Total	1,8571	0,80453	91
Total	Faizli kredi	2,354	1,0296	113
	Faizsiz kredi	2,2963	1,21843	9
	Tasarruf	1,7381	0,3961	14
	Total	2,2868	1,00875	136

Tablo 4.20 (Devam): Kadınların Karşılaştıkları Grup Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Tests of Between-Subjects Effects

Source	Type IV Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	51,549[a]	4	12,887	19,671	0,000
Intercept	201,803	1	201,803	308,031	0,000
Bölgesel_alan	13,382[b]	1	13,382	20,427	0,000
Aldığınız_destekler	,240[b]	2	0,12	0,183	0,833
Bölgesel_alan * Aldığınız_destekler	0,377	1	0,377	0,575	0,450
Error	85,823	131	0,655		
Total	848,556	136			
Corrected Total	137,372	135			

a. R Squared = ,375 (Adjusted R Squared = ,356)

b. The Type IV testable hypothesis is not unique.

1. Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_grup_problemleri

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Kentsel	3,399[a]	0,293	2,82	3,978
Kırsal	1,84	0,129	1,585	2,095

a. Based on modified population marginal mean.

2. Aldığınız_destekler

Dependent Variable: m_grup_problemleri

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	2,504	0,078	2,349	2,659
Faizsiz kredi	2,786	0,324	2,144	3,428
Tasarruf	1,738[a]	0,216	1,310	2,166

a. Based on modified population marginal mean.

Tablo 4.20 (Devam): Kadınların Karşılaştıkları Grup Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

3. Aldığınız_destekler * Kırsal/kentsel

Aldığınız Destekler	Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Kentsel	3,132	0,123	2,888	3,376
	Kırsal	1,876	0,097	1,685	2,068
Faizsiz kredi	Kentsel	3,667	0,572	2,534	4,799
	Kırsal	1,905	0,306	1,3	2,510
Tasarruf	Kentsel	.[a]	.	.	.
	Kırsal	1,738	0,216	1,31	2,166

Multiple Comparisons

Dependent Variable: m_grup_problemleri

Tukey HSD

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Difference(I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	0,0577	0,28034	0,977	-0,6069	0,7223
	Tasarruf	,6159*	0,22933	0,022	0,0722	1,1596
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-0,0577	0,28034	0,977	-0,7223	0,6069
	Tasarruf	0,5582	0,34582	0,243	-0,2616	1,3780
Tasarruf	Faizli kredi	-,6159*	0,22933	0,022	-1,1596	-0,0722
	Faizsiz kredi	-0,5582	0,34582	0,243	-1,3780	0,2616

Based on observed means.

The error term is Mean Square(Error) = ,655.

*. The mean difference is significant at the ,05 level.

4.7.3.3. Alınan destek tipi ve bölgesel alan etkileşiminin kadınların üyelikten kaynaklı problemlerle karşılaşması üzerindeki etkileri

H_0: Müşterilerin üyelik sürecinden kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin üyelik sürecinden kaynaklı problemlerle karşılaşması açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Bu hipotez ile ilgili sonuçlara Tablo 4.21 aracılığı ile ulaşılmaktadır. Buna göre, bölgesel alan tek başına üyelik problemleri üzerinde etkili değildir. Alınan destek tipi

ise karşılaşılan üyelik problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur, tek başına etkili değildir. Bu iki faktörün etkileşimi olan faktörün karşılaşılan üyelik problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Bu demektir ki, bu iki faktör ne tek başlarına ne de etkileşim halinde iken kadınların karşılaştıkları üyelik problemleri üzerinde etkili değildir, yani moderator etkisinden bahsetmek mümkün değildir. Üyelikten kaynaklanan problemlerle çok karşılaşılmadığı için belge işleri kadınlar için ağır değildir sonucuna ulaşılmaktadır

Tablo 4.21: Kadınların Karşılaştıkları Üyelik Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	96
Alınan Destekler	2	Faizli Kredi	118
	3	Faizsiz Kredi	9
	4	Tasarruf	14

Descriptive Statistics

Dependent Variable: m_üyelik_problemleri

		Mean	Std. Deviation	N
Kentsel	Faizli kredi	1,9302	0,33773	43
	Faizsiz kredi	2,000	0,00000	2
	Total	1,9333	0,33029	45
Kırsal	Faizli kredi	1,9467	1,30377	75
	Faizsiz kredi	1,8571	1,21499	7
	Tasarruf	1,2857	0,46881	14
	Total	1,8438	1,22542	96
Total	Faizli kredi	1,9407	1,05646	118
	Faizsiz kredi	1,8889	1,05409	9
	Tasarruf	1,2857	0,46881	14
	Total	1,8723	1,02714	141

Tablo 4.21 (Devam): Kadınların Karşılaştıkları Üyelik Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Levene's Test of Equality of Error Variances

Dependent Variable: m_üyelik_problemleri

F	df1	df2	Sig.
13,356	4	136	0,000

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: m_üyelik_problemleri

Source	Type IV Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	5,410[a]	4	1,353	1,293	0,276
Intercept	108,348	1	108,348	103,557	0,000
Bölgesel_alan	,024[b]	1	0,024	0,022	0,881
Aldığınız_destekler	5,155[b]	2	2,578	2,464	0,089
Bölgesel_alan * Aldığınız_destekler	0,037	1	0,037	0,036	0,850
Error	142,292	136	1,046		
Total	642	141			
Corrected Total	147,702	140			

a. R Squared = ,037 (Adjusted R Squared = ,008)

b. The Type IV testable hypothesis is not unique.

1. Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_üyelik_problemleri

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Kentsel	1,965[a]	0,37	1,234	2,697
Kırsal	1,697	0,163	1,375	2,018

2. Aldığınız_destekler

Dependent Variable: m_üyelik_problemleri

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	1,938	0,098	1,745	2,132
Faizsiz kredi	1,929	0,41	1,118	2,739
Tasarruf	1,286[a]	0,273	0,745	1,826

a. Based on modified population marginal mean.

Tablo 4.21 (Devam): Kadınların Karşılaştıkları Üyelik Problemleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Multiple Comparisons

Dependent Variable: m_üyelik_problemleri

Tukey HSD

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Difference(I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	0,0518	0,35372	0,988	-0,7864	0,8900
	Tasarruf	0,655	0,28914	0,064	-0,0302	1,3401
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-0,0518	0,35372	0,988	-0,8900	0,7864
	Tasarruf	0,6032	0,43702	0,354	-0,4324	1,6388
Tasarruf	Faizli kredi	-0,6550	0,28914	0,064	-1,3401	0,0302
	Faizsiz kredi	-0,6032	0,43702	0,354	-1,6388	0,4324

Based on observed means.

The error term is Mean Square(Error) = 1,046.

4.7.3.4. Alınan destek tipi ve bölgesel alan etkileşiminin kadınların kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmaları üzerindeki etkileri

H_0: Müşterilerin kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmaları açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.22'de hipotez ile ilgili sonuçlara yer verilmiştir. Bu tablolara bakılırsa, bölgesel alan kaynakların etkin kullanılarak amaca ulaşmada üzerinde etkili değil iken alınan destek

tipi kaynağın etkin kullanılıp amaca ulaşılması üzerinde anlamlı bir etkisi vardır sonucuna ulaşılmaktadır. Bu iki faktörün etkileşimi olan faktörün kaynağın etkin kullanılıp amaca ulaşılması üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

Post Hoc testinin sonucuna göre, faizli kredi-tasarruf ve faizsiz kredi-tasarruf ikilileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Descriptive tablosundaki ortalamalara göre, faizli kredinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, faizli kredi yardımıyla kaynağın etkin kullanılıp amaca ulaşılması daha yüksektir.

Tablo 4.22: Kaynakları Etkin Kullanılması ile Amaca Ulaşma Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	90
Alınan Destekler	2	Faizli Kredi	114
	3	Faizsiz Kredi	8
	4	Tasarruf	13

Descriptive Statistics

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

Kırsal/kentsel		Mean	Std. Deviation	N
Kentsel	Faizli kredi	2,3876	0,49831	43
	Faizsiz kredi	2,3333	0,00000	2
	Total	2,3852	0,48698	45
Kırsal	Faizli kredi	2,5493	0,85095	71
	Faizsiz kredi	1,7778	0,75031	6
	Tasarruf	1,0000	0,00000	13
	Total	2,2741	0,95671	90
Total	Faizli kredi	2,4883	0,73963	114
	Faizsiz kredi	1,9167	0,68429	8
	Tasarruf	1	0,00000	13
	Total	2,3111	0,82979	135

Levene's Test of Equality of Error Variances

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

F	df1	df2	Sig.
8,218	4	130	0,0000

Tablo 4.22 (Devam): Kaynakları Etkin Kullanılması ile Amaca Ulaşma Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

Source	Type IV Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	28,334[a]	4	7,084	14,404	0,000
Intercept	129,285	1	129,285	262,888	0,000
Bölgesel_alan	,220[b]	1	0,22	0,448	0,504
Aldığınız_destekler	27,958[b]	2	13,979	28,425	0,000
Bölgesel_alan * Aldığınız_destekler	0,731	1	0,731	1,486	0,225
Error	63,932	130	0,492		
Total	813,333	135			
Corrected Total	92,267	134			

a. R Squared = ,307 (Adjusted R Squared = ,286)

b. The Type IV testable hypothesis is not unique.

1. Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Kentsel	2,360[a]	0,254	1,859	2,862
Kırsal	1,776	0,119	1,541	2,01

a. Based on modified population marginal mean.

2. Aldığınız_destekler

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	2,468	0,068	2,334	2,602
Faizsiz kredi	2,056	0,286	1,489	2,622
Tasarruf	1,000[a]	0,194	0,615	1,385

Tablo 4.22 (Devam): Kaynakları Etkin Kullanılması ile Amaca Ulaşma Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

3. Aldığınız_destekler * Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

Aldığınız Destekler	Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Kentsel	2,388	0,107	2,176	2,599
	Kırsal	2,549	0,083	2,385	2,714
Faizsiz kredi	Kentsel	2,333	0,496	1,352	3,314
	Kırsal	1,778	0,286	1,211	2,344
Tasarruf	Kentsel	.[a]	.	.	.
	Kırsal	1	0,194	0,615	1,385

Multiple Comparisons

Dependent Variable: m_amacaulaşma_etkinlik

Tukey HSD

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Difference(I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	0,5716	0,25649	0,070	-0,0365	1,1797
	Tasarruf	1,4883*	0,20529	0,000	1,0016	1,9750
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-0,5716	0,25649	0,070	-1,1797	0,0365
	Tasarruf	,9167*	0,31512	0,012	0,1696	1,6638
Tasarruf	Faizli kredi	-1,4883*	0,20529	0,000	-1,9750	-1,0016
	Faizsiz kredi	-,9167*	0,31512	0,012	-1,6638	-0,1696

Based on observed means.

The error term is Mean Square(Error) = ,492.

*. The mean difference is significant at the ,05 level.

4.7.3.5. Alınan destek tipi ve bölgesel alan etkileşiminin kadınların kaynakların etkin birikim yapabilmesi üzerindeki etkileri

H_0: Müşterilerin kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmesi açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmesi açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Bu hipotezin sonuç tabloları Tablo 4.23'te görülmektedir. Bu sonuçlara göre, bölgesel alan, kaynakların etkin kullanılarak birikim yapabilmesi üzerinde etkili değildir.Alınan destek tipi ise kaynakların etkin kullanılarak birikim yapabilmesi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Bu iki faktörün etkileşimi olan faktörün kaynakların etkin kullanılarak birikim yapabilmesi üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Post Hoc testinin sonucuna göre, faizli kredi-tasarruf ikilisi arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Descriptive tablosundaki ortalamalara göre, faizli kredinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, faizli kredi yardımıyla kaynağın etkin kullanılıp birikim yapılabilmesi daha yüksektir.

Tablo 4.23: Kaynakları Etkin Kullanılması ile Birikim Yapılması Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	94
Alınan Destekler	2	Faizli Kredi	116
	3	Faizsiz Kredi	9
	4	Tasarruf	14

Descriptive Statistics

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

Kırsal/kentsel		Mean	Std. Deviation	N
Kentsel	Faizli kredi	3,4884	0,70279	43
	Faizsiz kredi	3,5000	1,41421	2
	Total	3,4889	0,71897	45
Kırsal	Faizli kredi	3,5822	0,84168	73
	Faizsiz kredi	3,5000	1,1547	7
	Tasarruf	2,9643	0,13363	14
	Total	3,484	0,82778	94
Total	Faizli kredi	3,5474	0,7912	116
	Faizsiz kredi	3,5000	1,11803	9
	Tasarruf	2,9643	0,13363	14
	Total	3,4856	0,79158	139

Tablo 4.23 (Devam): Kaynakları Etkin Kullanılması ile Birikim Yapılması Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

Source	Type IV Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	4,488[a]	4	1,122	1,834	0,126
Intercept	386,276	1	386,276	631,361	0,000
Bölgesel_alan	,013[b]	1	0,013	0,021	0,885
Aldığınız_destekler	4,487[b]	2	2,244	3,667	0,028
Bölgesel_alan * Aldığınız_destekler	0,013	1	0,013	0,021	0,885
Error	81,983	134	0,612		
Total	1775,25	139			
Corrected Total	86,471	138			

a. R Squared = ,052 (Adjusted R Squared = ,024)

b. The Type IV testable hypothesis is not unique.

Levene's Test of Equality of Error Variances

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

F	df1	df2	Sig.
7,29	4	134	0,00000

1. Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

a. Based on modified population marginal mean.

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Kentsel	3,494[a]	0,283	2,935	4,054
Kırsal	3,349	0,124	3,103	3,595

2. Aldığınız_destekler

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	3,535	0,075	3,387	3,684
Faizsiz kredi	3,500	0,314	2,88	4,120
Tasarruf	2,964[a]	0,209	2,551	3,378

Tablo 4.23 (Devam): Kaynakları Etkin Kullanılması ile Birikim Yapılması Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

3.Aldığınız_destekler * Kırsal/kentsel

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

Aldığınız Destekler	Kırsal/kentsel	Mean	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Kentsel	3,488	0,119	3,252	3,724
	Kırsal	3,582	0,092	3,401	3,763
Faizsiz kredi	Kentsel	3,500	0,553	2,406	4,594
	Kırsal	3,500	0,296	2,915	4,085
Tasarruf	Kentsel	.[a]	.	.	.
	Kırsal	2,964	0,209	2,551	3,378

a. This level combination of factors is not observed, thus the corresponding population marginal mean is not estimable.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: m_birikim_etkinlik

Tukey HSD

Alınan Destekler(I)	Alınan Destekler(J)	Mean Difference(I-J)	Std.Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Faizli kredi	Faizsiz kredi	0,0474	0,27065	0,983	-0,594	0,6889
	Tasarruf	,5831*	0,2213	0,025	0,0586	1,1076
Faizsiz kredi	Faizli kredi	-0,0474	0,27065	0,983	-0,6889	0,594
	Tasarruf	0,5357	0,33419	0,248	-0,2563	1,3278
Tasarruf	Faizli kredi	-,5831*	0,2213	0,025	-1,1076	-0,0586
	Faizsiz kredi	-0,5357	0,33419	0,248	-1,3278	0,2563

4.7.3.6. Alınan destek tipi ve bölgesel alan etkileşiminin kadınların destekleri bireysel veya grup dayanışması tercih etmeleri üzerindeki etkileri

H_0: Müşterilerin destekleri bireysel veya grup dayanışması tercih etmeleri açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

H_A: Müşterilerin kaynakları etkin kullanarak birikim yapabilmesi açısından, bölgesel alan, alınan destek tipi ve bu iki faktör düzeylerinin etkileşiminin ortalamaları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.24'deki sonuçlar bu hipotez ile ilgilidir ve aşağıda yer almaktadır. Buna göre, bölgesel alan, kadınların bireysel veya grup dayanışması tercihleri üzerinde etkili değildir. Alınan destek tipi de, kadınların bireysel veya grup dayanışması tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Bu iki faktörün etkileşimi olan faktörün de kadınların bireysel veya grup dayanışması tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

Tablo 4.24: Kadınların Bireysel veya Grup Dayanışması Tercihleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	93
Alınan Destekler	2	Faizli Kredi	115
	3	Faizsiz Kredi	9
	4	Tasarruf	14

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Desteklerin

Kırsal/kentsel		Mean	Std. Deviation	N
Kentsel	Faizli kredi	3,0465	1,09007	43
	Faizsiz kredi	3,0000	0,0000	2
	Total	3,0444	1,06506	45
Kırsal	Faizli kredi	3,3472	1,72112	72
	Faizsiz kredi	2,8571	1,67616	7
	Tasarruf	2,4286	1,08941	14
	Total	3,172	1,65912	93
Total	Faizli kredi	3,2348	1,51791	115
	Faizsiz kredi	2,8889	1,45297	9
	Tasarruf	2,4286	1,08941	14
	Total	3,1304	1,48877	138

Tablo 4.24 (Devam): Kadınların Bireysel veya Grup Dayanışması Tercihleri Üzerindeki Alınan Destek Tipi ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Desteklerin

Source	Type IV Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	11,140[a]	4	2,785	1,266	0,286
Intercept	286,768	1	286,768	130,388	0
Bölgesel_alan	,037[b]	1	0,037	0,017	0,897
Aldığınız_destekler	10,642[b]	2	5,321	2,419	0,093
Bölgesel_alan * Aldığınız_destekler	0,289	1	0,289	0,132	0,717
Error	292,512	133	2,199		
Total	1656,000	138			
Corrected Total	303,652	137			

a. R Squared = ,037 (Adjusted R Squared = ,008)

b. The Type IV testable hypothesis is not unique.

4.7.4. Başvurma amacı ve bölgesel alan etkileşimleri hipotez sınamaları

H_0 : Başvurma amacı, bölgesel alan ve bu ikilinin etkileşimleri olarak belirlenen faktör düzeylerinin ortalamaları arasında bağımlı değişkenler açısından farklılık yoktur.
H_A: Başvurma amacı, bölgesel alan ve bu ikilinin etkileşimleri olarak belirlenen faktör düzeylerinin ortalamaları arasında bağımlı değişkenler açısından farklılık vardır.

Başvurma amacını belirlemek amacıyla yöneltilen soruda mevcut işlerini geliştirmek isteyenler ve KOBİ olmak üzere iki ayrı kavram bulunmaktadır. Mevcut işlerini geliştirmeye çalışan kadınlar ile kastedilen evlerinde yaptıkları işleri internet, tezgah, dükkan gibi bir satış yerinde yapmak için işlerini geliştirmeye çalışmalarıdır. Mevcut işlerini geliştirmeye çalışan kadınların sayısı kentte daha fazladır. Kırsaldaki kadınlar daha çok girişimci olarak nitelendirilmektedir. Yetenek ve becerilerini gösterebildikleri işleri evlerinde yapmaya devam etmektedirler ve aldıkları destekleri malzeme, ekipman temininde kullanmaktadırlar. Ellerindeki ürünleri komşu, akraba ve arkadaş gibi aracılarla satmaktadır.

Tablo 4.25'te hipotez ile ilgili sonuçlar yer almaktadır.Başvurma amacının bağımlı değişkenler üzerinde herhangi bir etkisi tek başına iken bulunmamaktadır. Aslında

beklenen başvurma amacının kaynağın etkin kullanılması ile amaca ulaşma ve grup dayanışmasından kaynaklanan problemlerle karşılaşması değişkeni üzerinde etkili olması idi. Literatüre göre KOBİ olarak adlandırılan kesimin grup dayanışmasının şart olması yüzünden problemlerle karşılaşmasının daha sık olmaktadır. Ayrıca daha fazla gelir elde edebileceği düşüncesiyle kaynakları daha etkin kullanmaktadır. Sonuçta KOBİ olarak başvuran kişilerin yetenek ve tecrübeleri sayesinde girişimcilere oranla daha fazla başarılı olma potansiyelleri bulunmaktadır. Literatüre uymayan bu sonuç ile ilişki olarak başvurma amacının rolünü belirlemek amacıyla daha detaylı bir inceleme yapılması doğru olacaktır.

Bölgesel alan ise tek başına, bilgi sahibi olma, grup problemleri üzerinde etkili iken bu iki faktörün etkileşimi grup problemleri, kaynağın etkin kullanılarak amaca ulaşma bağımlı değişkenleri üzerinde etkilidir. Beklenen sonuç, bilgi sahibi ve kaynakların etkin kullanılmasında KOBİ'lerin öne çıkması idi ancak sonuçlara göre farklılık bulunmamaktadır. Bu durumda her iki kesim için de başvurma amaçlarının bir önemi bulunmamaktadır. Yani ister KOBİ ister mikrogirişimci olsun amaçlar farketmeksizin, katılımcıların yaşadıkları yerlere dikkat ederek aksiyon almak ve işlem yapmak gerekmektedir.

Tablo 4.25: Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Başvurma Amacı ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Between-Subjects Factors		Value Label	N
Desteğe başvurma amacı	1	Yeni bir iş kurmak	72
	2	Mevcut işi geliştirmek	33
	3	Diğer	1
Kırsal/kentsel	1	Kentsel	45
	2	Kırsal	61

Levene's Test of Equality of Error Variancesa

	F	df1	df2	Sig.
Desteklerin	58,527	4	101	0,00000
m_BSOs	7,246	4	101	0,00000
m_grup_problemleri	5,113	4	101	0,00100
m_üyelik_problemleri	11,522	4	101	0,00000
m_amacaulaşma_etkinlik	7,247	4	101	0,00000
m_birikim_etkinlik	5,066	4	101	0,00100

Tablo 4.25 (Devam): Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Başvurma Amacı ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Multivariate Tests[a]

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	0,929	209,689[b]	6	96	0,00000
	Wilks' Lambda	0,071	209,689[b]	6	96	0,00000
	Hotelling's Trace	13,106	209,689[b]	6	96	0,00000
	Roy's Largest Root	13,106	209,689[b]	6	96	0,00000
Başvurma_amacı	Pillai's Trace	,171[c]	1,509	12	194	0,12300
	Wilks' Lambda	,833[c]	1,531[b]	12	192	0,11600
	Hotelling's Trace	,196[c]	1,552	12	190	0,10900
	Roy's Largest Root	,170[c]	2,746[d]	6	97	0,01700
Bölgesel_alan	Pillai's Trace	,466[c]	13,967[b]	6	96	0,00000
	Wilks' Lambda	,534[c]	13,967[b]	6	96	0,00000
	Hotelling's Trace	,873[c]	13,967[b]	6	96	0,00000
	Roy's Largest Root	,873[c]	13,967[b]	6	96	0,00000
Başvurma_amacı * Bölgesel_alan	Pillai's Trace	0,257	5,523[b]	6	96	0,00000
	Wilks' Lambda	0,743	5,523[b]	6	96	0,00000
	Hotelling's Trace	0,345	5,523[b]	6	96	0,00000
	Roy's Largest Root	0,345	5,523[b]	6	96	0,00000

a. Design: Intercept + Başvurma_amacı + Bölgesel_alan + Başvurma_amacı * Bölgesel_alan

b. Exact statistic

c. The Type IV testable hypothesis is not unique.

d. The statistic is an upper bound on F that yields a lower bound on the significance level.

Tablo 4.25 (Devam): Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Başvurma Amacı ve Bölgesel Alan Etkileşimi

Tests of Between-Subjects Effects

Source	Dependent Variable	Type IV Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	Desteklerin	15,878[a]	4	3,97	2,091	0,087
	m_BSOs	29,688[b]	4	7,422	9,165	0
	m_grup_problemleri	69,907[c]	4	17,477	40,623	0
	m_üyelik_problemleri	2,555[d]	4	0,639	0,872	0,484
	m_amacaulaşma_etkinlik	5,665[e]	4	1,416	2,06	0,092
	m_birikim_etkinlik	1,473[f]	4	0,368	0,568	0,687
Intercept	Desteklerin	163,185	1	163,185	85,957	0
	m_BSOs	330,796	1	330,796	408,46	0
	m_grup_problemleri	112,475	1	112,475	261,436	0
	m_üyelik_problemleri	70,992	1	70,992	96,88	0
	m_amacaulaşma_etkinlik	129,456	1	129,456	188,274	0
	m_birikim_etkinlik	235,09	1	235,09	362,563	0
Başvurma_amacı	Desteklerin	11,457[g]	2	5,729	3,018	0,053
	m_BSOs	1,208[g]	2	0,604	0,746	0,477
	m_grup_problemleri	,349[g]	2	0,175	0,406	0,668
	m_üyelik_problemleri	,420[g]	2	0,21	0,287	0,751
	m_amacaulaşma_etkinlik	3,252[g]	2	1,626	2,365	0,099
	m_birikim_etkinlik	1,110[g]	2	0,555	0,856	0,428
Bölgesel_alan	Desteklerin	,895[g]	1	0,895	0,471	0,494
	m_BSOs	25,555[g]	1	25,555	31,555	0
	m_grup_problemleri	25,689[g]	1	25,689	59,712	0
	m_üyelik_problemleri	1,180[g]	1	1,18	1,61	0,207
	m_amacaulaşma_etkinlik	,203[g]	1	0,203	0,295	0,588
	m_birikim_etkinlik	,028[g]	1	0,028	0,044	0,835
Başvurma_amacı * Bölgesel_alan	Desteklerin	5,682	1	5,682	2,993	0,087
	m_BSOs	0,221	1	0,221	0,273	0,603
	m_grup_problemleri	11,176	1	11,176	25,977	0
	m_üyelik_problemleri	0,406	1	0,406	0,554	0,459
	m_amacaulaşma_etkinlik	2,96	1	2,96	4,305	0,041
	m_birikim_etkinlik	0,128	1	0,128	0,197	0,658
Error	Desteklerin	191,744	101	1,898		
	m_BSOs	81,796	101	0,81		
	m_grup_problemleri	43,452	101	0,43		
	m_üyelik_problemleri	74,011	101	0,733		
	m_amacaulaşma_etkinlik	69,447	101	0,688		
	m_birikim_etkinlik	65,489	101	0,648		
Total	Desteklerin	1324	106			
	m_BSOs	1767,72	106			
	m_grup_problemleri	704,556	106			
	m_üyelik_problemleri	410	106			

Corrected Total	m_amacaulaşma_etkinlik	617	106
	m_birikim_etkinlik	1379,5	106
	Desteklerin	207,623	105
	m_BSOs	111,484	105
	m_grup_problemleri	113,36	105
	m_üyelik_problemleri	76,566	105
	m_amacaulaşma_etkinlik	75,112	105
	m_birikim_etkinlik	66,962	105

a. R Squared = ,076 (Adjusted R Squared = ,040)

b. R Squared = ,266 (Adjusted R Squared = ,237)

c. R Squared = ,617 (Adjusted R Squared = ,602)

d. R Squared = ,033 (Adjusted R Squared = -,005)

e. R Squared = ,075 (Adjusted R Squared = ,039)

f. R Squared = ,022 (Adjusted R Squared = -,017)

g. The Type IV testable hypothesis is not unique.

a. R Squared = ,076 (Adjusted R Squared = ,040)

b. R Squared = ,266 (Adjusted R Squared = ,237)

c. R Squared = ,617 (Adjusted R Squared = ,602)

d. R Squared = ,033 (Adjusted R Squared = -,005)

e. R Squared = ,075 (Adjusted R Squared = ,039)

f. R Squared = ,022 (Adjusted R Squared = -,017)

g. The Type IV testable hypothesis is not unique.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mikrofinans, iş kurmak için finansman arayan mikro işletmelere ve tüketim ihtiyaçlarını karşılamak isteyen mikrogirişimcilere sağlanan finansal hizmetlerdir. Bu sayede hem bu kişileri üretime sevk ederek bireysel olarak ekonomik bağımsızlıkları sağlanacak hem de ülke bazında bakıldığında yeni işgücü ve üretimin artması ile ekonomik kalkınma gibi makro hedeflere ulaşılmak istenmektedir.

Bu tez çalışması ile İstanbul ve Sivas TGMP şubelerinin yürüttüğü mikrokredi ve mikrotasarruf uygulamalarına dayalı olarak, kadınlara sunulan fonların nasıl dağıtıldığı incelenmiştir. Bu soruya cevap verebilmek amacıyla süreçte sunulan destekler ve bu desteklerin ihtiyaç sahiplerine yönlendirilmesinde ortaya çıkan etkileri araştırılmıştır. Bu etkileri araştırmak amacıyla yaklaşık iki ay süresince saha çalışması yapılmıştır. Toplanan birincil veriler SPSS ile analiz edilmiştir ve anket sonuçları değerlendirilmiştir. Literatüre göre, mikrofinans uygulamalarında fonların dağıtılmasında en çok kullanılan destek tipi mikrokredilerdir. Ancak bunun yanında mikrotasarruflar da son zamanlarda dikkat çeken desteklerdir ve tasarrufun önemi vurgulandıkça yaygınlaşan uygulamalar arasında karşımıza çıkmaktadır.

Tez çalışması kapsamında dünyadaki ve ülkemizde mikrokredi uygulamaları yapan kuruluşlar, eski ve varolan uygulamalar, mikrofinans sisteminin yapısına ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Literatüre göre, uygulamalar ağırlıklı olarak gelişmemiş ülkelerde yapılmaktadır. Aynı standartlara sahip uygulamalar gelişmiş ülkelerde yapıldığında istenilen sonuçlara ulaşılmadığı görülmüştür. Bangladeş'teki uygulamaların benzeri Türkiye'de TGMP tarafından uygulanmaya çalışılmaktadır. Gelişmişlik düzeylerinin farklı olmasına rağmen benzer uygulamaların faaliyette olması söz konudur. Bu çalışmada benzer yapının ne kadar etkin çalıştığı, fonların dağıtılmasında ne gibi değişikler yapılması gerektiğine cevap aranmaktadır. Ayrıca bu çalışma kadınlara yönelik yapılmıştır. Fonların dağıtım sürecinde kadınların destekler hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları, araştırma evreleri, karşılaştıkları problemler ve fonları etkin kullanıp kullanmadıklarına ilişkin sorular yöneltilmiştir.

Saha çalışmasında İstanbul kentsel alan, Sivas kırsal alan olarak belirlenmiştir ve çalışma bu iki bölge üzerine odaklanmıştır. Bu çalışma kapsamında 141 kadının verilerine ulaşılmıştır ve bu verilerden yararlanılmıştır. Kırsal ve kentsel alanda desteklerden yararlanan kadınların yaş ortalamaları 31-43 arasındadır yani genç bir kitle söz konusudur. Kentsel alanda üniversite ve lise mezunu ağırlıkta olmasına rağmen kırsal alanda kadınlar genel olarak okula gitmemiş veya en fazla ilkokul mezunudur.

Çalışmanın en önemli sonuçlarından birisi tek başına bir faktör olarak alınan destekler ile girişimci kadınların amaçlarına ulaşmaları ve birikim yapabilmeleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmasıdır. Literatüre göre alınan destek faktörü, bireysel veya grup dayanışması tercihi üzerinde etkili olmasına rağmen bu çalışmada farklı sonuç elde edilmiştir. Bunun nedeni olarak alınan destek tipi dışında bireysel veya grup dayanışması tercih değişkenini etkileyen diğer sosyal ve ekonomik faktörler olabilir. Bu faktörlerde araştırılarak sonuçların tutarlılığı sorgulabilir.

Yukarıda belirtildiği gibi, tek başına bir faktör olarak alınan destekler ile kadınların amaçlarına ulaşmaları ve birikim yapabilmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırma sonuçları faizli krediler kadınlar tarafından etkin olarak kullanıldığı ve bu sayede iş kurma veya varolan işlerini genişletebildikleri ve amaçlarına ulaşabildiklerini ortaya koymuştur. Literatürde de yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir. Kadınlar mikrokredi olmadan da tasarruflarını işe kanalize ederek veya sadece mikrokrediyi kullanarak başarılı olabilirler. Bunun için yeni ve daha uygun modeller geliştirilebilir. Katılımcıların mikrokrediye gerek kalmadan sadece tasarruflar ile veya tasarruflarına ilaveten mikrokredi ile işlerini kurmalarını sağlayacak modeller ortaya konabilir.

Çalışmanın diğer bir önemli sonucu, tek başına bir faktör olarak bölgesel alanın, bilgi sahibi, grup dayanışması problemleri ile karşılaşma üzerinde etkisi varken diğer değişkenler üzerinde etkisi bulunmadığı saptanmıştır. Ancak alınan destek ve bölgesel alan faktörlerinin etkileşimi incelendiğinde bölgesel alanın moderatör etkisinin olmadığı saptanmıştır. Bu sonuca göre alınan desteklere dikkat edilmeden sadece bölgesel alanlara göre hareket ederek değişiklik yapılması gerekebilir. İki farklı bölgede yer alan kadınlar farklı yaşam tarzları, bilgiye ulaşma imkanları ve beklentilere sahip oduklar için bunlara göre değişiklik yapılabilir. Genel olarak kadınların destekler konusundaki bilgileri komşularından, akraba gibi sınırlı bir

çevreden elde ettikleri saptanmıştır. Bilgiye ulaşma ve farklı kanallardan bilgilendirmelerinin gelişmesi için internet veya birebir yolların bulunması gibi yollara başvurmak yararlı olabilir. Kadınların destekleri kıyaslaması ve daha bilinçli olarak desteklerden yararlanması için seminer tarzı bilgilendirme yolları seçilebilir ve toplantılar düzenlenebilir. Böylelikle kendileri için en verimli desteklere başvurarak ekonomik ve sosyal özgürlüğe ulaşabileceklerdir. Ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi bölgesel alan, kadınların grup problemleri ile karşılaşmalarında etkilidir. Burada kadınların yapacakları işlere göre değişiklik yapılabilir.

Çalışmanın diğer bir önemli sonucu, başvurma amacı olarak kadınların mikrogirişimci veya KOBİ olmaları ile ilgilidir. Yapılan çalışmanın sonucuna göre başvurma amacı tek başına bir faktör olarak herhangi bir değişken üzerinde etkisinin olmadığı saptanmıştır. Literatürdeki çalışmalarla benzer sonuçlar elde edilmemiştir. Katılımcıların ve çalışmayı destekleyen kurumun sınırlı olması nedeniyle bu sonuç elde edilmiştir. Bu nedenle başvurma amacının rolünü belirlemeye yönelik daha detaylı bir inceleme yapılması doğru olacaktır.

Bütün bu tespitlerin sonucunda kadınların mikrokredi kavramını tam olarak içselleştirdiklerini söyleyemeyiz. Buna sebep olarak ilk akla gelen neden eğitim seviyelerinin farklılığıdır. Her ne kadar sonuçlara göre kadınlar yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtseler de gözlemler sonucu gerekli araştırma ve kıyaslama yapılmadan kulaktan dolma bilgiler ile kredi yükü altına girildiği söylenebilir. Daha bilinçli katılımcılar elde etmek ve onları aydınlatmak gerekir.

Son olarak kaynakların etkin kullanılması ile kadınlar amaçlarına genel olarak ulaşmışlardır ve bu sayede geri ödeme güçlük yaşanmamaktadır. Ancak birikim yapma konusuna gelince henüz istenilen düzeye gelinememiştir. Bu yüzden mikrotasarruf programlarının öneminin vurgulanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Akgül, A. (2007). *Damla Mikrofinans Kuruluşu A.Ş. Kurulması Hakkında Kanun Teklifi*. Ankara, Vol 2(94).

Arslan, Y. (2013). Müteşebbisin Desteklenmesinde Mikrokredilerin Rolü ve Uygulanmasıyla İlgili Sorunlar ve Öneriler. *Gazi Üniversitesi*, s.7-58.

Aygar, K. (2013). Mikrofinans ve Türkiye için Öneriler. *Sermaye Piyasası Kurulu*, s. 36-51.

Bossoutrot, S. K. (2005). *Microfinance in Russia*. The World Bank.

Ceyhan, H. (2010). *Yerel İktisadi Kalkınma Bağlamında Mikro Kredi Uygulamalarının İstihdama Etkisi ve Karaman İlinde Bir Uygulama.* Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

Christen R.P. ve Lyman T.R. (2003). Microfinance Consensus Guidlines: Guiding Principles On Regulation and Supervision of Microfinance. *CGAP*, Vol 1.

Dündar, S. O. (2007). Mikro Finansman. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü*, S. 3.

Forster S. ve Pytkowska J. (2003). The State of Microfinance in Central and Eastern Europe and the New Independent States. *CGAP*, 1-5.

Gan C., Nartea G.V. ve Xia J. L. (2017). An Overview of Microfinance. In *Microfinance in Asia* (s. 4-5). New Zealand: Lincoln University.

Gökyay, Ç. (2008). Türkiye'de Mikro Kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi*.

KEDV. (2017). *Mayanın Hedef Kitlesi*. Retrieved from KEDV: http://www.kedv.org.tr/maya/mayanin-hedef-kitlesi/

Khandker, S. R. (2005). Microfinance and Poverty: Evidence Using Panel Data from Bangladesh. *The World Bank*, 19(2):263-286 .

Korkmaz T. ve Bayramoğlu F. (2007). Yoksullukla Mücadelede Mikrofinans Modeli ve Mikrofinans Kuruluşlarının Finansal İşlevleri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Iss.34.

KOSGEB. (2016, 03 09). *Kadın girişimci kredisi*. Retrieved from KOSGEB KREDİ: https://www.kosgebkredi.net/kadin-girisimci-kredisi/

KOSGEB. (2016). *KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği.* Retrieved from KOSGEB: http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/5560/mevzuat

KOSGEB. (2016, 11 26). *TKDK nelere ve ne kadar hibe kredi veriyor*. Retrieved from KOSGEB KREDİ: https://www.kosgebkredi.net/tkdk-nelere-ne-kadar-hibe-kredi-veriyor/

Legderwood, J. (2013). *The New Microfiannce Handbook*. Washington: The World Bank.

Project Appraisal Document on a Proposed Credit in the Amount of US$12.0 Million Equivalent to Albania for a Microcredit Project. (1999). (pp. 2-89). Croatia: The World Bank.

Sakarya, Ş. (2005). Yerel Kalkınmanın Finansal Dinamiği: Mikro Finans ve Türkiye'deki Gelişmeler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi***,** Iss.37.

Sharma, P. R. (2013). Mainstreaming Micro-Insurance Schemes: Role of Insurance Companies in Nepal. *Economic Literature*, Vol. XI (40-46).

TGMP. (2017). *Türkiye Grameen Mikrofinans Programı*. Retrieved from Mikrokredi Destekçileri: http://www.tgmp.net/tr/sayfa/mikrokredi-destekcileri/131/1

TİSVA. (2017). *Mikrofinans Kullanan 50 bin Bayan Kendi İşinin Patronu Oldu. Sıra Sizde...* Retrieved from TİSVA: http://www.israf.org/sayfa/Mikrofinans-Kullanan-50-bin-Bayan-Kendi-Isinin-Patronu-Oldu-Sira-Sizde/266

TİSVA. (2018). Mikrokredi Projesi Uygulama Esasları. *Türkiye İsrafı Önlenme Vakfı Yayınları*. Vol 1(10-13).

Tokmakçıoğlu, K. (2017). Mikrokredinin Yaygınlaştırılmasına Yönelik İslami Mikrofinans Ürünlerinin Geliştirilmesi. *Journal of Islamic Economics and Finance*, 3(2), 117-136.

EKLER

4. Faktör ve Güvenilirlik Analizi

4.1. Müşterilerin Desteklerle Alakalı Yeterli Bilgiye Sahip Olması ile İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Tablo A.4.1: Müşterilerin Desteklerle Alakalı Yeterli Bilgiye Sahip Olması ile İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,826
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	385,673
	Df	10
	Sig.	,000

Communalities

	Initial	Extraction
Tüm_destekleri_ve_programları_incelerim	1,000	,604
Desteği_verecek_kuruma_dikkatederim	1,000	,704
Başvurduğum_desteğin_geri_ödeme_koşullarınadikkatederim	1,000	,750
Başvurduğum_desteğin_destek_oranlarına_dikkatederim	1,000	,845
Başvurularımda_destekle_ilgili_yeterli_bilgiye_sahibim	1,000	,782

Tablo A.4.1 (Devam) : Müşterilerin Desteklerle Alakalı Yeterli Bilgiye Sahip Olması ile Ilgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Total Variance Explained

	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
Component	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,686	73,715	73,715	3,686	73,715	73,715
2	,506	10,123	83,837			
3	,411	8,223	92,061			
4	,274	5,480	97,540			
5	,123	2,460	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Matrix[a]

	Component 1
Başvurduğum_desteğin_destek_oranlarına_dikkatederim	,919
Başvurularımda_destekle_ilgili_yeterli_bilgiye_sahibim	,884
Başvurduğum_desteğin_geri_ödeme_koşullarınadikkatederim	,866
Desteği_verecek_kuruma_dikkatederim	,839
Tüm_destekleri_ve_programları_incelerim	,777

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,903	5

4.2. Müşterilerin Karşılaştıkları Problemlerle İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Tablo A. 4.2: Müşterilerin Karşılaştıkları Problemlerle İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,608
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	111,054
	Df	6
	Sig.	,000

Communalities

	Initial	Extraction
Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	1,000	,722
Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	1,000	,771
Odemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	1,000	,595
Uye olma prosedürleri çok karmaşık	1,000	,945

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,031	50,775	50,775	2,031	50,775	50,775	1,920	48,001	48,001
2	1,002	25,042	75,817	1,002	25,042	75,817	1,113	27,815	75,817
3	,628	15,705	91,521						
4	,339	8,479	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo A.4.2 (Devam): Müşterilerin Karşılaştıkları Problemlerle İlgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Component Matrix[a]

	Component	
	1	2
Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	,870	
Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	,821	
Odemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	,689	
Uye olma prosedürleri çok karmaşık		,906

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 2 components extracted.

Rotated Component Matrix[a]

	Component	
	1	2
Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	,848	
Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	,785	
Odemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	,765	
Uye olma prosedürleri çok karmaşık		,971

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,663	,665	4

Inter-Item Correlation Matrix

	Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	Ödemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	Üye olma prosedürleri çok karmaşık
Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	1,000	,616	,416	,092
Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	,616	1,000	,417	,361
Odemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	,416	,417	1,000	,088
Uye olma prosedürleri çok karmaşık	,092	,361	,088	1,000

Tablo A.4.2 (Devam): Müşterilerin Karşılaştıkları Problemlerle Ilgili Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	6,2868	5,569	,533	,426	,531
Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	6,7721	6,548	,681	,499	,458
Odemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	6,0221	6,333	,427	,216	,614
Uye olma prosedürleri çok karmaşık	6,8603	9,158	,201	,159	,721

4.3 .Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Tablo A.4.3: Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,581
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	72,034
	Df	10
	Sig.	,000

Tablo A.4.3 (Devam): Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi

Communalities

	Initial	Extraction
Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.	1,000	,560
Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	1,000	,697
Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	1,000	,547
Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.	1,000	,605
Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.	1,000	,622

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
Component	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	1,808	36,153	36,153	1,808	36,153	36,153	1,756	35,124	35,124
2	1,224	24,484	60,636	1,224	24,484	60,636	1,276	25,512	60,636
3	,839	16,780	77,417						
4	,642	12,844	90,261						
5	,487	9,739	100,000						

Tablo A.4.3 (Devam): Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi

Component Matrix[a]

	Component	
	1	2
Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	,797	
Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	,740	
Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.	,643	
Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.		,752
Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.		,636

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 2 components extracted.

Tablo A.4.3 (Devam): Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi

Rotated Component Matrix[a]

	Component	
	1	2
Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	,835	
Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	,711	
Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.	,566	
Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.		,788
Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.		-,610

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,372	,396	5

Tablo A.4.3 (Devam): Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Inter-Item Correlation Matrix

	Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.	Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.	Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.
Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.	1,000	,314	,073	,037	,111
Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	,314	1,000	,454	,265	-,061
Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	,073	,454	1,000	,324	-,072
Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.	,037	,265	,324	1,000	-,288
Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.	,111	-,061	-,072	-,288	1,000

Tablo A.4.3 (Devam): Kaynakların Etkin Kullanımına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.	10,9037	6,879	,217	,121	,294
Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	12,0148	6,955	,468	,301	,117
Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	11,9926	7,515	,352	,255	,207
Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.	11,1630	7,391	,128	,191	,383
Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.	9,7185	10,234	-,125	,099	,520

4.4 Anket Soruları

1. Cinsiyet
   - ○ Kadın
   - ○ Erkek

2. Yaş:
   - ○ 18-30
   - ○ 31-43
   - ○ 44-56
   - ○ +57

3. Medeni durumu:
   - ○ Evli
   - ○ Bekar

4. Eğitim durumu
   - ○ İlkokul
   - ○ Ortaokul
   - ○ Lise
   - ○ Üniversite

5. Aldığınız hizmetler :
   - ○ Hibe
   - ○ Faizli kredi
   - ○ Faizsiz kredi
   - ○ Tasarruf
   - ○ Diğer : _____

6.

- ○ Desteğin tutarı: _____
- ○ Desteğin vadesi: _____
- ○ Desteğin faiz oranı: _____
- ○ Temin edildiği kurum/kuruluş :

7. Desteğe başvurma amacı
   - ○ Yeni bir iş kurmak
   - ○ Mevcut işi geliştirmek
   - ○ Diğer : _____

8. Yapılan işler
   - ○ El işi yapım/satım
   - ○ Kozmetik-temizlik malzemesi alım/satım
   - ○ Giysi-çamaşır alım/satım
   - ○ Kuaför
   - ○ Terzi
   - ○ Dokuma
   - ○ Çeyizlik yapım/satım
   - ○ Yöresel ürünler yapımı –makarna, turşu, tarhana vs.
   - ○ Çiçekçi
   - ○ Kafe işletmeciliği
   - ○ Bakkal
   - ○ Çiftçilik
   - ○ Yetiştiricilik
   - ○ Diğer : _____

9. Destek başvurunuzda gözönünde bulundurduğunuz faktörlere göre soruları cevaplayınız.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum / Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Tüm destekleri ve programları incelerim.	O	O	O	O	O
Desteği verecek kuruma/kuruluşa dikkat ederim.	O	O	O	O	O
Başvurduğum desteğin geri ödeme koşullarına dikkat ederim.	O	O	O	O	O
Başvurduğum desteğin destek oranlarına dikkat ederim.	O	O	O	O	O
Başvurularımda destekle ilgili yeterli bilgiye sahibim.	O	O	O	O	O

10. Lütfen desteklerden yararlanma sürecini gözönünde bulundurarak aşağıdaki soruları cevaplayınız. Desteklerden bireysel olarak faydalanıyorsanız ilk üç soruya / grup sorularına "ne katılıyorum/ne katılmıyorum" seçeneğini işaretleyiniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum / Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Grup oluşturma aşamasında yeterli kişi sayısını bulma konusunda sıkıntı yaşadım.	O	O	O	O	O
Grup baskısı problemlere neden olmaktadır.	O	O	O	O	O
Odemelerin haftalık olması zorluklara neden olmaktadır.	O	O	O	O	O
Odemelerin aylık olması zorluklara neden olmaktadır.	O	O	O	O	O
Uye olma prosedürleri çok karmaşık	O	O	O	O	O

11. Lütfen aldığınız destekleri gözönünde bulundurarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum / Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Aldığım destek, amacıma ulaşmam için yeterlidir.	O	O	O	O	O
Aldığım desteğin faizleri çok yüksek olduğu için geri ödemede problem yaşıyorum.	O	O	O	O	O
Aldığım desteğin vadesi çok kısa olduğu için geri ödemede güçlük yaşıyorum.	O	O	O	O	O

Aldığım desteğin meblağsı yetersiz gelmektedir.	O	O	O	O	O
Aldığım destek,tasarruf hizmetini teşvik ettiği için tasarruf hizmetleri ile birikim yapabiliyorum.	O	O	O	O	O

12. Desteklerin ;

1	2	3	4	5
Bireysel olarak verilmesin yanayım				Grup olarak verilmesinden yanayım
O	O	O	O	O

13. Ödemelerde sorun yaşamamaktayım.

- ○ Evet
- ○ Hayır

14. Aldığım destek, tasarruf hizmetini teşvik etmektedir.

- ○ Evet
- ○ Hayır

15. Desteğin faiz oranlarına dikkat ederim.

- ○ Evet
- ○ Hayır

16. Desteğin vadesine dikkat ederim.

- ○ Evet
- ○ Hayır

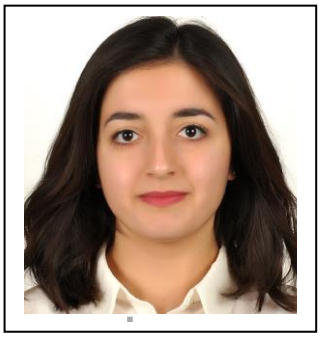
17. Amacıma ve daha iyi yaşam kalitesine ulaştım.

○ Evet

○ Hayır

18. Konuyla ilişkili ankette bahsedilmeyen veya eklemek istediğiniz probleminiz/ yorumunuz/ öneriniz varsa aşağıya yazabilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Merve Uslu
Doğum Tarihi ve Yeri : 29.05.1993
E-posta : merve.uslu@ozu.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2016, Özyeğin Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Endüstri Mühendisliği